

Лезги Газет

Жуван Ватан, ватанэгълияр, дидед ч'ал хуьх!



Махачкъалада авай играми лезгияр!
24-декабрдиз Урусрин театрдин гъвечи залда Лезги театрдин коллективди манийрикайни сегънейрикай ибарат "Цийи йисан савкъатар" т'вар алай концерт-тамаша къалурда.
 Мяркат нянин сятдин **6-даз** гатунда.
 Са билетдин къимет **300 манат**я.
 Билетар маса къачуз кланзавайбурувай телефондин и нумрадиз **8-928-866-31-11** зенг ийиз жеда.



1920 – йисалай акъатзава

N 50 (10903) хемис 12–декабрь, 2019–йис WWW.LEZGIGAZET.RU

Къимет "Дагпечатдин" киоскрай - 16 манат



Асалдхуьре - вили ялавар



"2014-2017-йисара ва 2020-йисан девирдалди хуьрерин мулкар дурумлудаказ вилик тухун" т'вар ганвай махсус программадал асаслу яз, Сулейман-Стальский райондин Асалдхуьруз газ гъана. 10-декабрдиз хуьр газдик кутунин шад-вили мярекат къиле фена.

Асалдхуьр райондин центрадивай къибледи хь 5 километрдин мензилда ава. Хуьре яшайишдин къвалерин къадар 59-дав агакънава, ина 318 кас агъалияр яшайиш жезва.

Хуьр газдалди таъминарунин месэла хцибурукай сад тир. Гъеле 2012-йисуз ина 4,78 километрдин мензилдиз сметада къалурнавай вичин къимет 4 миллионни 611,5 агъзур манатдиз барабар тир газопровод тухунин къвалахар гъиле къунай. 2012-йисалай 2013-йисалди Асалдхуьруз газ тухун РД-дин "Спецгазстройсервис" КП, 2014-йисалай лагъайтла, РД-дин "Дагсельхозстрой" ГКУ машгул хъана. 2014-йисалди газопровод хуьруз агакъна ва 40 процентдилай виниз куьнейрай газдин турбаяр тухвана. Гуьгъунин вад йисуз и объектдал къвалахар акъваз хъана. Хуьрун агъалийри ва райондин вилик-къилик квай ксари республикадин дережадин къурулушриз, ведомствойриз гзаф сеферра арза-ферзе авурдалай гуьгъуниз, "2014-2017-йисара ва 2020-йисан девирдалди хуьрерин мулкар дурумлудаказ вилик тухун" т'вар ганвай федеральный махсус программадал асаслу яз, Асалдхуьруз газ тухунин къвалахар гъиле хъуна. Къвалериз газдин турбаяр тухунин къвалахар куьтгъанава.

Фадлай вил алаз хъайи газ хуьрув агакън чкадин агъалийриз мубарак авун патал Асалдхуьруз Дагъустан Республикадин Гъукуматдин Председателдин заместитель Владимир Лемешко, район-

дин къил Нариман Абдулмуталибов, Дагъустан Республикадин хуьрун майишатдин ва сурсетдин министрдин сад лагъай заместитель Адилхан Ганакаев, "Самурское" управленидин начальник Сергей Хаметов, пудратдин организациядин векилар, райадминистрациядин къурулушдик акатзавай идарайрин руководителар, общественностдин ва СМИ-рин векилар атана. Мяркатда иштиракзавай бур Нариман Абдулмуталибова тебрикна. Ада хуьрун агъалияр патал и ва къаи-дихъ гъихътин метлеб аватла къейдна.

"Къе чи районда нубатдин сувар къиле тухуза - Асалдхуьр тамамвилелди газдалди таъминарнава. Асалдхуьрунвийрин вил и кардал фадлай алайди тир. Хуьруз газ гъунин къвалахар гзаф яргъал фена. Анжах цинин йисуз Дагъустан Республикадин Къил Владимир Васильева куьмек гунин нетижада хуьрун агъалияр чпин эрзиман мураддин агакъна. Газ гъуни Асалдхуьр, Гуьне патан хуьрер, санлай вири район патал алава мумкинвилер ачухда. Газдик кутуни яшайишдин хейлин месэлаяр гъялдай, хуьрун агъалийрин дуланажагъ къулайди ийидай мумкинвал гуда. Асалдхуьрунвийрин гъар са къвализ чимивал ва къулайвал атунай заз райондин руководстводин, гъакни вири агъалийрин т'варуни хъай республикадин Къил Владимир Васильеваз сагърай лугъуз кланзава", - къейдна Н.Абдулмуталибова.

Къватл хъанвайбурун вилик тебрикдин келимаяр РД-дин Гъукуматдин Председателдин заместитель Владимир Лемешко-ни рахана. Ада къейд авурвал, республикадин руководстводи эцигунрин къвалахар яргъал фенвай имарат ишлемишиз вахкуниз, гъа гъисабдай хуьрериз газ тухунин месэлайриз къетен фикир гузва.

"Хуьр газдик кутун адан агъалияр патал

лишанлу вакъия я. Им чи вилидан умуми гъалибвал я. Гъвечи хуьрер газдик кутуни неинки агъалийрин яшайишдин шартлар хъсанарзава, гъакни хуьрерин чкаяр вилик тухун патал цийи мумкинвилер ачухзава. Зун инанмиш тирвал, Асалдхуьрухъ еке гележег ава. За къез и лишанлу вакъия мубаракзава ва район гележегда мадни абад хъун алхишзава", - къейдна ада.

Владимир Лемешкоди агъалийриз, яшайишда газ ишлемишдайла, хатасуз-вилиг къайдайрал амал авуниз эвер гана.

Мяркатдал Адилхан Ганакаевни рахана. Асалдхуьрун агъалийрин т'варуни хъай педагогвилиг зегъметдин ветеран Къагъриман Амаханова и важиблу проект уьмуьрдиз кечирмишунин карда иштирак авурбуруз разивилин келимаяр лагъана. Ада РД-дин руководстводин векилривай республикадин метлеб авай "Къасумхуьр-Зугърабахуьр" рекъе къир цунни т'лаабна.

Ахпа виридалайни гзаф вил алаз хъайи кардив - хуьр шадвилиг гъалара газдик кутунин ва лишанлу чирагъ куькълурунив эгечна. Чирагъ куькълурдай ихтияр, къватл хъанвайбуру гурлу капар ягъуниқди, Нариман Абдулмуталибоваз, Владимир Лемешкодиз, Адилхан Ганакаеваз, Къагъриман Амахановаз ва аялриз гана.

Гуьгъунлай мугъманар хуьрун агъалийри хъ галаз гуьрушмиш хъана. Мяркатда иштиракзавай ксар Къиясудин Нисредован къвализ фена. Къвалин къаваниди газ ишлемишунин гъихътин къулайвилер гузватла, гъа кардал гъиле-гъил аваз къимет эцигна, атанвай мугъманриз лезги хинклар теклифна.

Йисан эхирралди Агъа Хъартасрин ва Вили Хъартасрин хуьрерни газдик кутайдал я. Гележегда къвед-пуд йисан муддатда райондин амай вири хуьрерни газдалди таъминарда.

Нумрадай клела:

БАТАНПЕРЕСВАЛ

Гъавурда аваз менфят къачун

Уьлкведин Дибдин закондихъ инанмишвалзавай чи халкъари пакадин югъ хъсанди хъуник, коррупциядин, терроризмдин вилик пад къуник, бейкарвал квахъуник, халкъарин арада дуствал мягъкем хъуник, уьлкведин вири пиплери цуьк акъудуник умуд кутазава.

► 3

ЖЕМИЯТ

Коррупция хаинвал я

Миллиардралди, триллионралди пулар вичихъди ийизвай коррупция - им уьлкведиз, халкъдиз, акъалтзавай ва къвезмай несприз ийизвай хаинвал я. И кар гъикъван фад аннамишна, женг гужлу авуртла, гъакъван хъсан я.

► 4

ИРС

"На яшайишдин кхъена тарих..."

Пешекар писатель яз Махачкъаладиз хтай Межид Жарасовичакай неинки са лезгийрин, гъакл Россиядин ва Дагъустандин вири миллетрин яратмишдай векилрин руьгъдин дуст ва амадаг хъана.

► 5

ЭКОНОМИКА

Халкъди наразивалзава

...Газдини агъалийрин риклер акъван шадарзава. Къве йикъалай са юкгуз, линияр ремонтзава лугъуз, газ хкудзава. Гуьгъунлай газдин пичер кутун хъувурла, са арадалди, гъакан гъава къвезва. И вахтунда счетчикри илигна къвалахзава.

► 7

УЬМУЬР

Чи вацл чна члехи ийин

Чи милли, багъри газетдин 100 йисан юбилей чи вири халкъдин сувар, тарихдин зурба вакъия я. Гуьурметлугур, ша чна вирида жуван милли газет кхъин, жуван вацл чна члехи ийин!

► 10

ХАБАРАР

Милли ирсинин къайгъудар

Къенин девирда интернетда милли ресурсар, делилар, миллетдикай малуматар гъикъван гзаф хъайитла, гъакъван хъсан я. И кар аннамишнавай Орхана члугъвазвай зегъмет тарифуниз лайихлу я.

► 12

СПОРТ

Усугъви - дуьньядин чемпион

Дуьньядин чемпионвилиг т'вар - спортдин рекъе виниз тир агалкъун къазанмишуналди, Ислама вири лезги халкъдик пувар кутунва. Адал дамахзава. Чна чи ватандашдихъ чандин сагъвал, хизанда хушбахтвал ва вилик эцигнавай мурад кьилиз акъуддай къуватар хъун алхишзава.

► 15

Эвелимжи нубатдин везифа

Дагъустандин Кьил Владимир Васильева гьисабзавайвал, хуьрерин мектебар пешекар кадриралди таъминарун Дагъустандин образованидин хилен вилик акъвазнавай эвелимжи нубатдин везифайрин жергедик акатзава.

В.Васильева СКФО-да РФ-дин Президентдин патай тамам ихтиярар ганвай Векил Александр Матовниковахъ, гьакни округдин регионрин руководителрихъ, Махачкъалада СМИ-рин векилрихъ галаз кыле фейи гуьруьшда иштиракна.

Округдин регионра илимдинни чирвилер гудай центрайр тешкилуниз талукъ яз журналистди гайи суалдиз жаваб яз, Дагъустандин руководителди кьейд авурвал, педагогар хуьрерин мектебриз кьвалахиз фин патал ашкыламышдай шартлар яратмишун республикадин вилик акъвазнавай эвелимжи нубатдин везифайрикай сад я.

“За чирвилер гудай центрайр ачухун дуьз кар яз гьисабзава. Абуру гьакьикъатдани герекзава. Амма Дагъустанда тайин тир предметрай тарсар гудай муаллимар бес тахъунин месэла иллаки дагълух районра хцидаказ вилик акъвазнава. Алай йисуз пешекарар бес тежезвай хуьрерин чкайриз кьвалахал фин кьарардиз къачудай муаллимар ашкылами-



шун патал республикада сифте яз 50 миллион манатдин такъатар чара авуна”, - В.Васильеван и гафар Дагъустандин Кылин ва гьукуматдин пресс-къуллугъди раижнава.

В.Васильева кьейд авурвал, Дагъустанда хуьруьн мектебра абур бинеламиш хьанвай чкадила аслу тушиз, ерилу чирвилер къачун патал дуьзгун шартлар яратмишун герек я.

“Къведай йисалай чина “хуьруьн муаллим” программа къуватда гьатда. Гьелбетда, кьивекъичи центрайр герек я. Гьа са вахтунда хуьруьн мектебра кьелзавай аялдиз чирвилерин барадай маса мектебра кьелзавай аялрихъ галаз акъажунриз къечидай сад хьтин мумкинвилер ачухдай дуьзгун шартларни аваз хьун лазим тирди аннамишун герек я”, - баян гана республикадин Кыли.

Къегьалар рикел хуьзва

Абдулафис ИСМАИЛОВ

Меьгарамдхуьруьн райондин Тагьирхуьруьн-Къазмайрин юкван школада ийкьара террористрихъ галаз женгина игитвилелди телефон хьайи полициядин капитан Муса МУСАЕВ рикел хуьнин лишан яз, ада кьелай школадин цлал алкурнавай къул ачухуниз талукъарнавай мярекат кыле фена.



Ана Дагъустан Республикадин Гьукуматдин Председателдин заместитель Рамазан Жафарова, РД-дин кьенепатан крарин министрдин везифаяр вахтуналди тамамарзавай полициядин генерал-майор Дмитрий Гутырьди, райондин кьил Фарид Агьмедова, адан заместитель Гьабибуллагуь Мурадалиева, образованидин управленидин регьбер Улубег Абейдуллаева, МВД-дин Меьгарамдхуьруьн районда авай отделдин къуллугъчийри, райондин общественностдин векилри, чкадин муниципалитетдин кьил Селимхан Алиханова, школадин директор Гьусен Ибилкъасумова, муаллимри, хуьруьнвийри, Дербентдай ва кьунши хуьрерай атанвай мугьманри иштиракна.

Мярекат ачухай Фарид Агьмедова кьейд-на хьи, къуллугъдин рекьяй везифаяр тамамардайла, игитвал къалурай Муса Мавлуьдинович Мусаев вичин уьмуьрда намус-гьейрат, жуьрэтлувал, инсанвили, ватандашвиллин буржи эвелимжи чкадал эцигна, яшамис хьана. Ихьтин хва тербияламышунай Ф.Агьмедова Муса Мусаеван диде-бубадиз, адаз чирвилер, тербия гайи муаллимриз чухсагьул лагьана.

- Къе чна женчи юлдаш, чи дуст, жуьрэтлу дагъустанви Муса Мавлуьдинович рикел хкизва, кьейдна Рамазан Жафарова. - Къайда-къанун, инсанрин хатасузвал таъминарун патал вичин чанни гьайиф татай ам, жуьрэтлу кас тир. Террорист къадайла, тахсиркарар чуьнуьх хьанвай чкадиз кьивекъиче аваз ам вич фена. Муса Мавлуьдиновичаз женчи юлдашар, вичиз табий къуллугъчийр кьиникин

хаталувилик кутаз кьан хьанач. Апатая четин девирда инсанрин хатасузвал таъминарунни женгера агъзурдалай гзаф игит рухваря телеф хьана. Абурун тварар гьурметдивди риклера хуьн чи пак буржи я. Дагъустандин лап хьсан рухварикай сад тербияламышунай за адан буба Мавлуьдин Мусаевичаз ва диде Зуьгьере Алиевнадиз сагьрай лугъуза. Мусадиз чирвилер ва тербия гайи муаллимриз, мектебдин педагогвиллин вири коллективдиз чухсагьул. Муса Мусаеван тварунихъ галай и школада гьар йисуз 1-сентябрдиз адан игитвиллиз талукъарнавай жуьрэтлувилин тарс тухун адет хьанайтла кьанзавай.

- Муса Мавлуьдиновича жуьрэтлувилин, буржи кьилиз акъудунин чешне къалурна. Полициядин дестедин кыле аваз яракьлу террористар къаз фейила, ада женчи юлдашар хаталувилик кутунач, тахсиркаррин гуьллейрин хура вич акъвазна, къуд кас кьиникикай къутармишна, - лагьана Д.Гутырьди.

Мярекатда иштиракзавай школьникрихъ элкьвена, ада алава хьуьна: “Куьне, аялар, гьихьтин пеше хькягьайтани, виридалайни важиблуди къегьал хва, Дагъустандин, Россиядин халис ватандаш хьун я. Зун инанмиш я, къекай гьахьтин ватандашар жеда”.

Вилерилай накъвар авахьиз, Муса Мусаеван сад лагьай муаллим Анна Алексеевнади ам гьихьтин низамлу, дуьз тербия авай, чирвилерихъ къаних аял тиртла, рикел хьана.

Мярекатдин эхирдай генерал Д. Гутырьди аялриз МВД-дин патай савкъатар пайна.

Муса Мусаева баркалла алаз тухвай уьмуьр, гьайиф хьи, куьруьди хьана - 39 йис. Ам 1976-йисан 1-ноябрдиз Тагьирхуьруьн-Къазмайрал дидедиз хьана. Юкван школа, финансрин колледж хьсан кьиметралди акьалтарна. Армияда къуллугъна. 1999-йисуз МВД-да къуллугъ авунив эгечина. Ростовда авай МВД-дин юридический институт агалкъунралди куьтыгьна. 2012-йисуз полициядин капитан М. Мусаев МВД-дин Дербент шегьердин отделдин уголовный розыскдин отделенидин начальниквиле тайинарна. Общественный хатасузвал хуьнин жерда адахъ лайихлувилер гзаф ава. 2016-йисан майдин вацра Дербентда гзаф хаталу тахсиркарар къадай махсус серенжем тухудайла, М.Мусаев игитвилелди телеф хьана. Тахсиркарвилерихъ галаз женгина лайихлувилерай, жуьрэтлувал ва игитвал къалурунай РФ-дин Президентдин Указдалди (13.09.2017-йис) Муса Мусаеваз кьейдалай къулухъ “Викегьвиллин” орден гана.

Н.А. Исмаилов

Алай йисан 6-декабрдиз Ахцегь райондин Кьакларин хуьрай тир Ватандин Чехи дяведин активный иштиракчи Наби Азизович Исмаилов рагьметдиз фена.

Наби Азизович неинки Ахцегь районда, гьакл Дагъустандани твар-ван авай Исмаиловрин хизандай тир. Гитлеран фашистри Советрин Союздал веьейла, Исмаиловрин хизандай 6 стха (Исмаил, Наби, Нагьи, Нурудин, Тажидин, Шагьбас) фронтдиз фена. Кьуд стха, абурук кваз Набини, Берлиндиз къван агакьна. Къизгьин женгер члугваз-члугваз, Наби Азизович Моздокдай Новороссийскдиз, ахпа Европадаин са жерге уьлквейрин меркезрай яна, Германиядиз акъатна. Гьалибвилик чпин еке пай кутур 6 стхани сагь-саламатдиз хайи ватандиз хтана.

Наби Исмаилова чи уьлкведин аслу туширвал, азадвал патал игитвилелди, дирибашвилелди женгер члугуна. Ам женгинин са жерге орденринни медалрин сагьиб тир. Ахьтин кас рагьметдиз фена лагьана ван хьайила, районгьилирин риклериз еке дерт хьана.

Чи риклера Наби Азизович гьамиша уьтквемвиллин, жуьрэтлувилин чешне,



халисан ватанперес яз амуькда. Вичин уьмуьрдин гьар са юг ада къени крар авуниз серфна.

Чна, дериндай хажалат члугуналди, Наби Азизовичан хизанриз, багьрийриз ва хуьруьнвийриз башсагьлугьвал гузава.

Наби Исмаилован жанлу къамат чи риклера даим яз амуькда.

“ЛЕЗГИ ГАЗЕТДИН” редакциядин коллектив,
“АХЦЕГЬ РАЙОН” МР-дин администрация

К.Думаев - цийи къуллугъдал

Эминат ЗАГЬИРБЕГОВА

Театррин йисуз Лезги театрда нубатдин сезон неинки цийи тамаша къалурунлай ва гастролрилай, гьакни кадририн барадай дегишвилер кыле тухунилай башламиш хьана. Ик, бажарагьлу актер, театрда тамашаяр эцигзавай режиссер Казбек ДУМАЕВ кьилин режиссердин къуллугъдал тайинарна. Идан гьакьиндай чи газетдиз Лезги театрдин пресс-къуллугъди хабар гана.



“Казбек Думаев и къуллугъдал тайинарунни кьарар сад лагьайди, театрдин артистар ва амай къуллугъчийр дуьзгундаказ кар-кеслидик кутун таъминарунни макъсаддалди къабулнавайди я. Кьвед лагьайди, ада театрдин вири къуллугъчийрин къуватар агудун, абуру ярат-

мишунрин кьвалахдин дережа мадни хьажунин рекье аваз тухун лазим я. За умуд кутазвайвал, цийи кьилин режиссердилай коллектив тупламишиз, яратмишунрин барадай вилик эцигдай Чехи везифаяр кьилиз акъудунал желб ийиз, гележегда Чехи агалкъунар къазанмишиз алакьда”, - лагьана, К.Думаев кьилин режиссердин къуллугъдал тайинарунни баян гуналди, театрдин директор Динара Эминовади.

Казбек Саидинович Думаеван 32 йис я. Ада 2009-йисуз Дагъустандин госуьдарстводин университетдин “актервиллин искусство” факультет акьалтарна. 2017-йисуз театрдин режиссервиле тайинарайдалай гуьгьуьниз Казбек Думаева Москвада А.Райкинан тварунихъ галай сегьнедин искусстводин Кылин школада театрдин режиссурадин рекьяй пешекарвал хьажна.

2008-йисуз адакай дуьньядин театральный вузрин бажарагьлу студентрин арада “Ваз ачух жезвай мумкинвал” (“Твой шанс”) лишандик кваз Москвада кыле тухвай фестивалдин премиядин лауреат хьана.

К.Думаева Дербент шегьерда, гьакни республикадин дережада кыле тухузвай вири фестивалра, режиссервиле галаз алакьалу мярекатра мукьвал-мукьвал иштиракзава.

Мубаракрай!

9-декабрдиз Къумукьрин театрдин залда РД-дин Гьукуматди “Дагъустандин руьгь” (“Душа Дагестана”) твар алаз тайинарнавай, республикадин халкьдин яратмишунар ва адетдин культура хуьник ва вилик тухуник еке пай кутунай гузвай премиядин лауреатрив и шабагь вахкуниз талукъарнавай мярекат кыле фена ва лауреатрин иштираквал аваз чехи концерт гана. Ам РД-дин культурадин министрстводи, Республикадин халкьдин яратмишунрин кьвал-ли тешкилнавайди тир.

РД-дин Гьукуматдин “Дагъустандин руьгь” премия 2012-йисалай инихъ гузва. Ци и премия къачун патал 3 шегьердай ва 48 райондай 51 арза атанвай.

Шадвилелди кьейд ийин хьи, Гьукуматдин премиядин лауреатрин арада



РД-дин лайихлу артистка, Ахцегь райондин ашукьрин “Шарвили” твар алай коллективдин солистка Рубаба КЪУРБАНОВАНИ ава.

Чна Рубабадиз и еке агалкъун мубаракзава, гележегда мадни виниз тир дережайрив агакьун алхишзава.

Россиядин Федерациядин Конституциядин Югь



12-декабрь

Нариман ИБРАГЪИМОВ

Россиядин Федерациядин Конституцияди гусударстводиз, гьукумдин гьурулушриз, уьлкведин халкъариз гьулулгьиз гьанни ругуд йис жезва. Дибдин законда гьар са агьалидиз яшайишда, къвалахда, яратмишунра герек гьезвай законрикай ачухдиз кхьенва. Суал къезва: чи инсанри чпиз талуькъ законрикай менфят къачузвани? Абуруз Конституцияда гьалурнавай законар ва чпин хиве авай везифаяр чизвани?

Гьа и кардай къил акьудун патал гьам уьлкведа ва гьам чи республикадани общественный организациярин векилри агьалийривай хабарар къуна. Малум жезвайвал, гзафбур Конституциядин статьярихь, положенийрихь галаз таниш туш. Хейлибуруз чпин ихтияррикайни чизвач. Бязибуруз гьар йисан 12-декабрдиз Конституциядин югь тирдакай ва ам къейдзавайдини хабар авач.

"Кавказ. Реалии" сайтдин векилри Дагьустандин жегилривай Конституциядин гьакьиндай хабарар къурла, жавабар фикир желбдайбур хьана.

Марат ИСМАИЛОВ: "Дагьустанда Конституцияди гузвай ихтиярар кваз такъазвай чиновникри агьалияр алазни алачиз инжиклу ийизва. И карни инсанри чпиз авай ихтиярар, чпиз талуькъ законар къилиз акьудиз тун истемеш тавунихь галаз алакьалу я".

Мурат ХАКИМОВ: "Хиве къада, за Конституция келна. Амма жуе клева гьатайла, зун Конституционный суддин председателдин куьмекчидин патав фена. Ада захь яб акална, амма дерди тукьлуьрнач".

Эрзиман МЕГЪАМЕДОВ: "Чи инсанриз чпин ихтияррикай хабар тахьун тажуб жедай кар туш. Чи чиновникри и кар патал са затли ийизвач. Советрин Союзда школайра "СССР-дин Конституция" тарс гузвайди тир".

Къейд авун лазим я хьи, республикада инсанрин ихтиярар хуьнин рекъй Уполномоченныйди къвалахзава. И идарадин гьулулгьичийрин везифани агьалияр правдин жигьетдай гьавурдик кутун, клева гьатай вахтунда абуруз куьмек гун я.

Куьмекни гузва. Ик, Уполномоченныйдин аппаратди Силисчивилин управленидин, ДГУ-дин юридический ва экономикадин факультетрин пешекарихь галаз санал вузра, сузра, школайра правдин жигьетдай агьалияр гьавурда твадай лекцийрин курсар тешкилнава. Жаванрихь, жегилрихь галаз важиблу темайрай суьгьбетар тухузва. "Инсанрин ихтиярар", "Аялриз, жаванриз чпин ихтияррикай хабар авани?" конкурсар тешкилзава. Абура 5-11-классра келзавай агьзурдалай виниз аялри иштиракна.

Аппаратдиз чпин арзаяр гваз атай ксаривни Уполномоченныйдин патай тайин куьмек агакьзава. Инсанрин дердияр, арзаяр жуьреба-жуьреbur жезватлани, талуькъ вири идараяр желбна, месэла гьалзава. Хасавюрт райондай 1-группадин набут дигьеглидиз полиуретановой месер къачуз, Ногьай райондин агьалидиз къвализ газдин линия гьиз, махачкъалави жегил хизандин иесидиз къвалериз герек документар гьазури куьмекна. Ихьтин мисалар мад ава.

Чи агьалийриз чир хьун лазим я, Дибдин законда гьалурнавайвал, Конституциядихь уьлкведа лап вини дережадин юридический къуват ава. Уполномоченныйдин аппаратди гьа къуватдикай менфятни къачузва.

Чаз чизвайвал, Россиядин Федерация жуьреба-жуьре динар авай, гзаф халкъарикай, миллетрикай ибарат гусударство я. Виридаз гьа сад хьиз уьлкве сад, общество сад ва Дибдин законни сад я. Гьавилий адан законар, положенияр, къалурунар, статьяр виридаз талуькъбур, гьамиша амална кьанзавайбур я. Гусударстводин гьулулгьрал алайбуруни, идарайра, карханайра, фирмайра зегьмет члугвазвайбуруни, пенсионеррини, жегилрини, тахсиркаррини... Конституциядин нормайрал амал тавун къанунар члурун яз гьисабзава ва и кардай тахсирлу ксар, абуру рехь ганвай къанунсузвилин агьурвилелай аслу яз, уголовный, административный ва я юридический рекъйи жавабдарвилеиз члугвада.

Уьлкведин Кьилин законда лаганвайвал, Россиядин Федерация социальный, демокративлин гусударство я. Адан политика инсандиз уьмуьрдин лайихлу ва азад-даказ вилик финин шартлар яратмишунихь элкьуьрнава. Гусударстводин властдин ва идара ийидай вири дережайрин органрин къвалахдин лап важиблу терефар зегьмет ва инсанрин сагьламвал хуьнихь, члуьгур зегьметдай вахт-вахтунда гьакьни гунихь, хизандиз, дидейриз, аялриз, набутриз ва яшлубуруз куьмек гунихь галаз алакьалу я.

Гьахь я, чи уьлкве, Конституцияда къейднавайвал, социальный, демокративлин гусударство я. Халкъариз вири жуьредин ихтиярар, азадвилер ганва. Амма гзаф вахтара инсанрин рикелай чпин гражданилин везифаяр алатзава. Бязибуру уьлкведиз, халкъдиз, обществодиз зиян хкатдай гьерекартризни кьил язвава.

Дибдин закондал вирида амал авун лазим я. Амма уьмуьрдин гьакьикъат масад жезва. Регионра, шегьерра, районра гьукум гьилевай бязи ксари Конституциядин истемешунар, нормаяр рикелай алудзава, агьалияр клева твадай, садбур хайибурай къаз, масадбур тахайбурун жегейра тваз, яшайиш пайгардикай хкуддай крариз рехь гузва, гьатта тахсиркарвилериз кьил язвава. Законар, гьулулгьдин дережаяр, мумкинвилер хуси игьтияжар таъминарунин реке эцигиз алахъзава. Уьлкведин къайдаяр хуьдай органар Конституциядин принципар хуьн патал чалишмиш жезватлани, бязи душуйшра нагьахьвал винел акьалтзава, тахсиркарвал жаза агакьар тавуна амуькъзава. Ихьтин гьалари зегьметчи инсанар нарази жедай, чкадин, федеральный гьукумризни акси акьазардай чкадал гьизва.

Ихьтин ва гусударстводиз зиян хкатзавай гьерекартар, бязи чиновникрин зиянлу сиясат себеб яз, уьлкведа кесиб хизанрин, бейкаррин, члуру реке гьатзавай жегилрин, гьатта террористринни къадар гзаф жезва. Вад-цлуд йис идалай вилик яшайишдин шартлар тарифдайбур тушир, гила уьлкведа ва республикада гьалар хьсан патахь дегеш жезва. РФ-дин Президент Владимир Путин уьлкведа къайда тваз, агьалийрин вири къатариз хьсандиз яшамеш жедай, къвалахдиз къабил вири къвалахдалди таъминардай, жегилриз келдай, начагьбуруз чеб сагьардай шартлар яратмишдай сиясат тухуз алахъзава.

Уьлкведин Дибдин закондихь инанмишвалзавай чи халкъари пакадин югь хьсанди хьуник, коррупциядин, терроризмдин вилик пад къуник, бейкарвал квахьуник, халкъарин арада дуствал мягькем хьуник, уьлкведин вири пиплери цуьк акьудуник умуд кутаэва. Ихьтин мурадар дагьустанвийрихьни ава. Бахтлу уьмуьрдин иесияр хьун патал вирида, Конституциядин законрал амал ийиз, гьакьисагьвилелди зегьметни члугун важиблу я.

Чи баркаллу ватангьлияр



сирлувал хуьн таъминарна. Лугьун регьят я, амма еке зегьмет члуьгуна ва мукьаятвал, уяхвал хвена кьанзавай. И карни адалай алакьна.

А вахтунда Каспийскда авай "Дагдизель" заводдин директордин заместитель хьайи М. Гьасанова рикел хжизвайвал, оборонадин промышленностдин карханаяр кардик кутадайла, анра сирлу крар, техника, технологияр тадаракламишдайла, абур гьерекардиз гьидай мукьаятвал хуьнин рекъйи республикадин чекистрин куьмек зурбади хьанай. Технический илимрин доктор, профессор Алексеевахь галаз санал военный лап сирлу объектдин гьакьиндай ахтармишунар кьиле тухудайла чун Сфиевахь галаз санал а кардин гуьзчийар хьайиди я. Виклеьг чекистрди мукьаятвал ва сир хуьн патал вичелай алакьдай вири крар авунай.

Лугьун лазим я хьи, Дагьларин уьлкведа Чиркейдин ва Сулақдал маса ГЭС-ар эцигдайлани хатасузвал хуьнин мукьа-

Хатасузвилин къулулгьда

Абад АЗАДОВ

Къад лагьай асирдин 30-70-йисара республикадин къайдаяр хуьдай, хатасузвилин органра хейлин лезгийри къвалахзавайди тир. Абуру республикада ва уьлкведани къайда тун, гусударство душманрикай хуьн, Ватандин Чехи дяведа фашистар хайи чилелай чукурун, халкъдин саламатвал хуьн патал гзаф зегьметар члуьгуна. Ахьтин къегьгал, уьтквем ва дирибаш рухвайрикай садни алай йисан декабрдин вахра вичин 95 йис жезвай **Сфи-Буба Юсуфович СФИЕВ** тир.

1924-йисуз Мискискарин хуьре дидедиз хьайи ада жаванмазач вичин хивез жавабдар везифаяр къачуна. Гитлеран жаллатри Советрин Союздал вегьейла, Сфи-Бубади Дербентдин педучилищеда муаллимвилин са йисан курсар куьтягнавай. Райондиз хтай ам военный чирвилер гудай муаллимар гьазурдай махсус курсаризни ракъурна. Ана герек чирвилер къачур жегилди хуьруьн школада военный рекъйи чехи классра келзавайбуруз тарсар гуз башламышна. Гьа са вахтунда райвоенкоматди адал хуьрериз фин, жегилриз яракь ишлемишдайвал чирун ва агьалийриз ПВО-дин рекъйи чирвилер гун тапшурмишна.

Дирибаш муаллимдин, школадин комсомолдин организациядин секретардин крар, гьерекартар райондин вилик-килик квайбурузни аьуна. Гьа вахтунда НКГБ-дин Докьузпара райондин отделдин начальник Эмир Къазиева Сфиев гусударстводин хатасузвилин органриз гьулулгьдал къабулна. СССР-дин НКГБ-дин Бакудин офицеррин школани акьалтларна хтайла, Сфи-Буба Дагьустандин хатасузвал хуьдай министерствода оперативный къвалахдал тайинарна. Таман цлуд йисуз ада вичин хиве тунвай везифаяр намуслувилелди, уьтквемвилелди къилиз акьудна. Ахпа адал мадни жавабдар гьулулгьар ихтибарна: МВД-дин Рутул райондин отделдин начальникдин, Кьиблепатан Дагьустанда КГБ-дин уполномоченныйдин, КГБ-дин республикадин центральный аппаратдин контрразведкадин гьулулгьдин руководителдин...

Хейлин йисара С-Б. Сфиева республикадин оборонадин ва кьетлен режимдин карханайрин ва важибул маса объектрин (ГЭС-ар, ракъун рекеьр, заводар...) хатасузвал таъминарунин рекъйи контрразведкадин къвалахдин кьил къуна, гусударстводин сирер хуьнин кардиз еке фикир гуз хьана. Республикадин чекистри Дагьустанда цлийиз эцигзавай оборонадин ва гзаф важиблу метлебдин объектар чпин махсус гуьзчивилик кутуна, абурун саламатвал,

ятвилер таъминарунин кардин кьилени Сфи-Буба Юсуфович хьайиди я.

Жавабдар чекистрди республикадай фенвай ракъун рекъин саламатвал хуьн патални вичелай аслу тир крар авуна. Кардин гьавурда авай ксари тестикьарзавайвал, ада ракъун рекеьрин къачелай тавур са рельсни, са шпални, са метр къван чкани хьайиди туш. Махачкъаладай Гудермесдиз ва гьак! Дербентдиз, Самурдизни ам, хци вилералди килигиз, вахра садра-къведра фидай. Оборонадин метлеб авай парар, тадаракар тухузвай поездар, вагонар ада вичин гуьзчивиликай хкуддачир.

Са чи республикада ваь, вири уьлкведин хатасузвал хуьнин къвалахрални желбна ам. Союздин республикайрани, къецепатани КГБ-дин хейлин тапшургуьарни ада лайихлудаказ къилиз акьудна. Важиблу крар, алакунар фикирда къуна, Сфиеваз Дагьустандин чекистрикай сифтебурукай яз "СССР-дин гусударстводин хатасузвал хуьнин гьуьрметлу гьулулгьчи" лагьай твар ганай.

1971-йисуз С-Б. Сфиев Дагьустанда цийиз тешкилнавай юстициядин министрвиле тайинарна. Цийи идарадин гьурулуш арадал гун, лазим кадрияр, шегьерра, районра нотариальный идараяр, адвокатура-яр, халкъдин судар патални гьавурдик квай гьулулгьчийар, юристар жагьурун...

Къайгьуяр, чебни важиблур, муракабур садни квед тушир. Адалай вири алакьна. Гьа са вахтунда Сфиева Дагьустандин госуниверситетда юридический факультет ачухуник чехи пай кутуна.

Дагьустандин юстициядин министерство Россиядин майданда хейлин краайи кьенкьечи чкадал акьатна. Тешкилатчивилин рекъйи еке бажарагь авай касдал мадни жавабдар гьулулгь ихтибарна - ам РФ-дин юстициядин министрстводин Дагьустандин суддин экспертизадин илимдин ахтармишунрин центрадин кьиле акьазарна. И идарада къвалахуниз ада къад йис бахшна.

"Россиядин Федерациядин лайихлу юрист", "Дагьустан Республикадин лайихлу юрист" тварарин, гьукуматдин 20 шабагьдин сагий республикада бажарагьлу писатель, детективный жанрдин автор язни малум я. Адан къелемдикай хкатай "Пароль - Рехи Каспий", "Кавказдин къеле", "Кукьварай къалхан", "Руьгьдин саилар", "Душмандин эхиримжи рехь" ктабри, повестри келдайбурун патай еке итиж арадал гьана. Абурал алава яз Сфиев "Дагьустандин чекистар", "Закондиз гьуьрмет ийиз тербияламишин", "Хкахь тийир гьед", "Кьанни пуд йиса авай нарком", "Мискискарин хуьруьн инсанар" ктабрин авторни я. Республикадин агьалийрин рикел Сфи-Буба Юсуфович чешнелу, регимлу, бажарагьлу руководитель, тарихчи, юрист, писатель яз алама.

Ришветбазвиллиз - лянет!

Абдулафис ИСМАИЛОВ



Чи умуьр четинарзавай кылин себебрикай сад коррупция, ришветбазвал я. Коррупция себеб яз сифте нубатда гъахлувал, къанунар магълуб жезва.

Гъахлувал авачир, законар гысаба таъказвай обществада агъалийрин дулана жагъ садрани хъсан жезвайди туш. Чна лугъузва хъи, чи улкъведа кланелай куквалди вири ришветбазвилли кунва. Улкъведин регъберрини тестикарзава: коррупциядин деринра бине кунва ва гусударстводи адахъ галаз женг члугъазва.

Гъахкъятдани, женг члугъазва. Эгер женг члугъазвачиртла, чи гъалар мадни пис жедай. "Балугъ кылелай ктлуда" гафар чка-чкадал тикрариз, чна вири тахсирар гусударстводик, чиновникрик, гъукумдин кыле авайбурук кутазва. Гъа са вахтунда чна коррупциядин, ришветбазвиллин тахсиркарвилерин иштиракчирикай чун, яни ришвет гузвайбурни тирди кваз квазвач. Законри лугъузвайвал, уголовный жавабдарвал, ришвет къачузвайдан хъиз, ам гузвайдан хивени ава.

Коррупция хайнвал я

Гусударстводи коррупциядихъ галаз клевелай женг члугъазвайди аслу тушир аналитикри тухузвай ахтармишунрай аквазва. ИкI "Петербургская политика" фондун ахтармишунри къалурзавайвал, 1990-йисара члехи къуллугърал алай тахсирлу чиновник, сад-къве душъуш ква-чиз, дустагъзавачир ва я абуруз шартлуналди кар атлузвай. Гъуьунин цлуд йисан девирда регионар, шегъерра ва районра гъар йисуз 8 касдив агакна юкван ва вини дережадин къуллугърал алайбурук уголовный жавабдарвиллиз члугъаз хъана.

Эгер 2012-йисуз члехи къуллугърал алай 16 госчиновник (гъа гысабдай яз 4 кас федеральный дережадинбурук) дустагънатла, 2014-йисалай тахсирлу яз къазвай члехи къуллугъчийрин къадар къвердавай артух жезва. Алатай девирда гунагъкар губернаторрик хуькурзавачиртла, 2015-йисалай ФСБ-ди, Силисчивили комитетди регионрин регъберрин гъунарлу крар ахтармишиз башламышна.

Гъа икI, девлетри кыл-кылелай ракурнавай Сахалиндин губернатор Александр Хорошавинай эгечина. Ахтармишунар авурла, адан къваллай са миллиард манатдилай гзаф пул жагъанай. Идан гъавурда аквазва: Хорошавина хъиз, чуьнуьхзавай маса чиновникрини гъарам пулар къвалера хуьзва. Месела, полковник Захарченкоди - къуд миллиард манат. Бес, 36 млн. манатдин къимет авай авторучка (къинардай къелем) Хорошавина квез тир?

Губернатордихъ галаз санал регионда члехи къуллугърал алай цлудралди чиновникри силисдик кутуна, область идара авунин къуллугъар тамамвилелди миьна.

Коррупциядикай миьни авунин нубат Коми Республикадал атана. Агъалийри гзаф шикаятар ийизвай республикадин къил Вячеслав Гайзер садлагъана къаз хъанач: Москвада "клеви далу" авай хъиз тир. Амма ФСБ-дин куьмекдалди Сыктывкар, Воркута, Ухта къеьберини регъберар ва мад 10 кас къуллугъчийр къуна. Гзаф вахт алатнач, Гайзерни къуна. Адахъ жанавурдинбурулай къати иштагъар авай. Силисчиризм малум хъайивал, Хорошавина госконтрактрилай вичин жибиндиз 30 процент "откатар" къачузвайтла, Гайзера 70 процентдив агакна къачуз хъана.

Къейд авун герек я хъи, гъа и 2015-йисуз Краснодарский крайдин, Челябинский, Ивановский, Новгородский, Омский областрин вице-губернаторар ва са жерге маса чиновникрини къуна.

2016-йисуз гъукумдин вири дережайра члехи къуллугърал алай 39 кас уголовный жавабдарвиллиз члугуна. 2017-йисуз закондин къармахра 2001-йисан январдилай инихъ Марий Эл республикадиз регъбервал гуз, виликдаини ина члехи къуллугърал хъайи Леонид Маркелов гъатна.

Дагъустан Республикадин кылизи Владимир Васильев атайдалай къуллугъ коррупциядихъ галаз гикI клевелай женг члугъазватла, виридаз аквазва. Ци Карачаево-Черкесиядай тир сенатор Рауф Арашук Федерациядин Советда къваллахдин вахтунда силисчири къуна ху-тахун, вири улкъведа гъикван ван-сес кланатлани, мягътел жедай кар хъанач. Вучиз лагъайтла, общество коррупциядикай миьунин къвалах къвердавай деринриз гъахъазвайди халкъдиз аквазва. Коррупционердиз, ам гъикван члехи къуллугъдал алаз хъайитлани, ада гъикван миллиардар, чувалралди пулар чуьнуьхнаватлани, адахъ Москвада гъихътин "яцу далу" аваз хъайитлани, къе законар хуьдайбурун гиле гъатайла, адаз къадай чка амуькзавач. Садакайни, са кун-никайни куьмек жезва.

Шаз федеральный дережадин члехи къуллугърал алай 13 кас къуна, дустагъна. Аналитикрин гысабунрай, эхиримжи 25 йисан девирда и дережадин гъа-

къейд авурвал, Бязи хилера законлувал мягъкемарунин нетижада бюджетдиз къватлзавай налогрин къадар 6,5 млрд. манатдин артухариз хъана.

Эхъ, хъсанвилехъ дегишвилер авазва. Амма гъукумдивай халкъдин патай ихтибар лазим дережада мягъкемариз хъанвач. Агъалийри арза-ферзе ийизвайвал, агъа дережада ришветар гъикI къачузума. Кар ана ава хъи, ришвет силисдалди субтарун гъикван четин месэла ятани, ам къачурдакI гъа пакадин юкъуз виридаз хабар жеда. Ачухдаказ, са регъуьвални, кичевални авачиз къачузва. На лугъуди, коррупционердиз и залан тахсиркарвал ийидай ихтияр гана: эхирни вичив жаз агакъдайдакI ада гъич фикирни ийизвач. А жаза, гъикI хъайитлани, агакъда.

Дагъустанда агъа дережадин коррупция гегенш хъунин себебрикай сад "гъили-гъил чуьхуьда, къе гъилини - чин", "вуна - заз, за - ваз" лугъудай къайда аваз хъун я. Ришвет гуниз-къачуниз чи инсанар адетдин кардиз хъиз килигзава. Бубайрин хъсан адетарни кваз чна коррупциядин метлебдал гъизва. "Жуванди чир хъун", "жедай хийир жувандаз хъуй", "жувандаз куьмек гун" - им пис кар туш, эгер чарадаз, обществодиз зарар жезвачтла. Амма гзаф вахтара, чаз

кимар" икъван гзаф къадарда са йисузни уголовный жавабдарвиллиз члугурди туш. Идалайни гъейри, Россиядин тарихда сифте яз губернаторар дустагъда твазва. Члехи къуллугъраллай коррупционерар къурла, абурухъ галаз са цлур-гъинаваз тахсиркарвилера иштираккай гъевчи "гъакимарни" силисдик акатзава.

Аквазвайвал, чи улкъведа коррупциядихъ галаз женг системный къайдада члугъазва. Бязи авторрин гафарай, РФ-дин Генпрокуратурадин, Силисчивили комитетдин, ФСБ-дин, МВД-дин къуллугъчийрикай ибарат махсус подразделение тешкилнава. Адан вилик коррупцияди кунвай регионрин "куклушар" миьунин месэла эцигнава. Губернаторар, регионрин гъукуматрин, парламентарин регъберар, министрар, депутатар силисдик кутун гъа и къурулушдин саналди тир къвалахдин нетижа я.

Малум тирвал, шаз январдиз Дагъустандиз законлувал хъунин кар, гъукумдин идарайрин къвалах ахтармишун патал 38 кас прокуроррикай, 70 экспертрикай, силисчирикай ибарат тир РФ-дин Генпрокуратурадин махсус десте атанай. Ахтармишунрин вахтунда республикадиз генеральный прокурор Юрий Чайка ва Следкомдин председатель Александр Бастрыкин мугъман хъанай.

Ахтармишунрин нетижада 70 уголовный дело арадал атана, къуллугърал алай 40 кас дустагъна, гъа гысабдай яз - гъукуматдин кыл, адан къве заместитель, министрар, са жерге члехи "гъакимарни".

Гекъигун патал Дагъустандин регъбер Владимир Васильева РД-дин Халкъдин Собранидиз рекъе тур Чарчай садкъве мисал гъиз кланзава. Минздравди чпин халис къимет 6 манат тир шприцар 90 манатдай маса къачузвай. Бязи тадаракарни тайин хъанвай базардин къиметрилай 5-10 сеферда багъаз къачузвай. Вучиз икI ийизвайтла, гъавурда акъун четин туш. Гъа са вахтунда дутурханайра дарманарни шприцар бес жезвачир. Министр дегишарна - гъаларни дегиш хъанва.

Маса мисал. Леваша районда "Хаджалмахинский спуск" рекъе са муьгъ эцигунин къимет 1 миллиардни 600 миллион манат тайинарнай. Циийи министр Ширухан Гъажимурадова федеральный къиметар бинеда авай циийи "торг" тухвана. Нетижада 500 млн. манат къенятна. И пул гъиниз фидайтла, лугъунин лазимлувал авач. Гъа икI маса министерствойра, идарайра къайда гъатзава. Владимир Васильева Халкъдин Собранидал

аквазвайвал, хъсан гъазурвал, алакьунар авай, къуллугъдиз кутугай кас къерехда туна, са лайихлувални, алакьунни авачирди, "жуванди я" лагъана, члехи, "къеж къай" къуллугъдал эцигнава. Кланар, гъа жергедай тахсиркар кланарни, ОПГ-яр (тешкилла тахсиркарвиллин дестеар) "жуванбуру" арадал гъизвайди я. Кландин темягъкарвиллин мурадриз къуллугъзавай чара касдикайни, ам кландиз къабуллайла, "жуванди" жезва.

Коррупция багъдив бегъер тегииз тадай, къуд пад зегъерламишдай, зиянлу, члуру хъач я. Чилин катарга гегеншидиз чкIанвай адан дувулри, чIавахри набататриз герек ем, накъвадик къай вири мижер няс хъач патал фитинзава. Коррупциядин бине ам къвачел хуьзвайди агъа дережадин ришветбазвал я. Эгер а фундамент чукурайтла, дувул къурай члуру хъач хъиз, коррупцияни амуькдач. Амма "за - ваз, вуна - заз" лугъудай шартлара агъа дережадин ришветбазвиллихъ галаз женг члугун гусударстводиз четин жезва. Асандиз гъавурда акъун лазим я: къве касдин арада кыле физвай "савдадихъ", арачияр аваз хъайитлани (арачидизни вичин пай ава, эхир), закондиз галкидай чка амуькзавач. Гъаки хъайила, гъукумдин органрин хивай жавабдарвал акъуд тавуна, чун, агъалияр ришветбазвиллихъ галаз женгиник экечлун герек къевезва.

Сад лагъайди. Садазни ришвет гумир, жуван гъахълу дерди гъукумдин лазим тир органрин куьмекдалди туькьлуриз клевиз акваз. Вун гъахълу ятла, гъалибни жеда - ви дерди туькьлуда: гъукумдин вини дережада намуслу къуллугъчийр гзаф ава.

Къвед лагъайди. Обществада ришветбаз халкъдин вилля аватдай, саймиш тийидай, гъил къуна, адаз салам тагудай, нифрет гъидай гъалар арадал гъин. И кар анжах агъалийрилай, СМИ-рилай, гражданилин къурулушрилай алакьда. Гъелбетда, коррупциядихъ галаз женг члугун эвелни-эвел гусударстводин хиве ава. Идахъ галаз сад хъиз обществоди ришветбазвал лап клевелай къабул тийиз, адаз нифрет, лянет гъизвайла, гусударстводи тухузвай серенжемрихъни хъсан нетижа жеда. Чи республикада икI тирди гъелелиг аквазвач.

Миллиардралди, триллионралди пулар вичихъди ийизвай коррупция - им улкъведиз, халкъдиз, акъалтзавай ва къевезмай несилиз ийизвай хайнвал я. И кар гъикван фад аннамишна, женг гужлу авуртла, гъакван хъсан я.

Веревирдер

Ягъ квадарайтла...

Мердали ЖАЛИЛОВ,
литературадин отделдин редактор



Ягъ, намус, гъейрат, инсанвал... Инал лагъанвай гъар са гафуни, инсандин къетленвиллин лишанар гъихътинбурук ятла, раижзава. Дугъриданни, чан алай аламда инсан амай вири векилкай (гъайванрикай, къушарикай, гъашаратрикай...) адан ягъдини намусди, акъулдини камалди, гъейратлувили, утанмишвили, вичин крариз, амалриз дикъет ва къимет гуни, вичи вич кыле тухуни чара ийизва, вине твазва, яни инсан тирди субутзава.

Инсандин лап гужлу яракъ адан мез, гаф, акъул тирди вири дережайра субутнава. Инсанди, гъайванрилай тафаватлу яз, акатай чкадал къацлурдач, къацлана къеъкъуьниз рехъ гудач, масадбурун вилик вич къецилардач, арсузвилер къалурдач... Къевириз алахъда вири айибар. Аял чIавалай члехибурук гъевчибурук намусдинни гъейратдин къадакъар кутада... "Аял - къепинамаз, дана - епинамаз" гъавайда лугъузвач...

Амма... Къе, самбар яшариз жув акъатайла, гъар са айиб-арсузвилелай зарпанд алатна, чеб "къизилдин" сихилрин векилар яз гысабзавай бязи ксари тухузвай теъгерри чи акъалтзавай несилиз, зи фикирдалди, гзаф политологрини, психологрини, писателрини къейдзавайвал, чпел къадагъа алай бейгуш хътин затларилани артух зиян гузва.

Аялдин бейни арадал татанмаз, ам ягъсузвиллинни ахлакъсузвиллин, айиб-гъая квадарунин, тапан ивирар (девлетар) къиметда тунин, куьрелди, инсан хъиз тербияламиш тахъунин рагъулра (къаришмада) твазва. Ахътин чкадал инсанар (аяларни жаванар) эцигнава хъи, абуруз нежесдинни гъалвадин арада са тафаватни авачирди хъиз къалуззава. Гуьзелвал акъалтлай чалкечирвилли, миьхивал акъалтлай чиркинвилли, намуслувал вири айибрилай гъил къачунин эвеззава.

Са вахтара, кинодин бязи сегънейра дишегълири ва я итмири чпи чеб къециларзава лугъуз, абурал къадагъа эцигдай. Аялризни жаванриз къалурдай ва къалур тийидай кинояр авай. Гъа теъгерда театарни чара тир. Аялрин театар, кинодин залар гилани ама лугъузва.

Бес телеканалар, интернетдин къалурунар, гъар са аялдин гъиле гъатнавай смартфонар, экран алай телефонар?..

Къециларнавай папаризни итмириз килигиз, искусстводин музейриз ва я чинебан пляжрал фин герек жезмани? Вири гъана ви къвале эцигнава, суткадин къилляй-къилиз вири каналрай гъа арсузвални ягъсузвал, вири айибрилай гъил къачун, вири къадакърилай къадагъа алудун, са затни кваз такъун - "демократиядин" къилин "агалкъун" хъиз къалурун адетдиз элкъуьрнава.

Гъа ихътин гъалара, шартлара несилар вагъши, жегъилар, аялар арсуз жезва, хизанар чкизва лугъуз, арза-ферзе ийизвайбурни кими туш.

Муаллимди, хизанда диде-бубади, кимел, куьчедал, рекъе-хуьле яшлу-буру лугъузвай са келимани япа, руьгъда хъадайвал тазвач. "Тербия" гаф гзаф чарарай, мектебрин катрай, театррини кинойрин, концертрин программайраини акъуднавай хъиз я. Гузвай тербия масад я: табни гилле, вагъшивал, ягъсузвал, инсафсузвал, жув патал герек са куьнилайни элкъуьн тавун, вири къейитлани, жув саламат авун хътин ерийри цуьк акъудзава. Гъавилляй, яшлу, ажуз инсанар хуьрера текдиз туна, жегъилар катзава. Гъавилляй тарсуна муаллимдин са туьнуьгъдиз цлусад гъелаягъ хъвазва...

Пара хуьрера кимин сагъибар гъа къерихар, мехъеррал хъвана, пиян жезвайбурук гъа жаванар, хизанар чукурзавайбурни чурун тавур (уьмуьрдиз гъазур тушир) жегъилар, куьнейра, майданрал "ханвалзавайбурук" гъа вири девлетар гъиле гъатнавай "элитадин" рухъаярни рушар, тамариз, бандитвиллин къватлалриз катзавайбурни гъа кар-кеспидивай къакъатнавай себеб абдалар тирди вирибуруз аквазва.

Амма... Бес чахъ къайдаяр хуьнин махсус органар, тербиядин хъсан идараяр (образованидин, культурадин), миьхи макъсадар, гъунарлу инсанар, тербиялу хизанар, чешне къачуниз лайихлу миьхи ниятар, гъич тахъайтла, гъар са айиб "тергзавай" Аллагъдин къвалерни амачни? Амайди я лугъузва эхир!..

Ваь! Са челег вирт члурун патал туькьул загъадин са тлур бес я лугъузва. Къацлай са данади вири нехир къацлурда. Са шевриди вири хуьр вилля веъеда... Чи аямда ихътин къацаярни шевриар тек яз амач! Абурукай партияр; телеканалар, къилдин газетар, журналар, чапханаяр гъиле-вайбурук, пуларив къугъвазвайбурук (чебни къецепатан махсус центрайрай алаз хъиз къевезвай) хъанва. Гъилий вири къевезва абурун. Иливни ийизва... Яни абурал садани я сергъят, я къадагъа, я айиб эцигнавайди аквазвач. Ихътин бязибурукай са арайра гъатта депутатарни, дипломатарни, дилмажарни, сегънейрин "гъетерни", Соросанни Нобелан премийрин сагъибарни, гъатта улкъведин президентвиле кандидатарни жезва!..

Ихътин гъал авайди и йикъара "Россия 24" каналдай (10-ноябрдин пакамахъ) Никита Михалкован авторвиллин "Бесогон" программадайни ("Ад пуст, все бесы здесь". "Жегъеннем ичIи я, вири дилибурук инава") раижзавай. Иллаки циийи девирдин "демократ-ханум" Ксения Собчакан "алакъунрин", вичин "лайихар" экранрилай къециларунин тум-къил амачирди къалурна...

Са Собчак тиртIа низ къайгъу тир. Чина, са бубат къуллугъдиз кжаж хъайивалди, вирибурукай Ксениярни Лолитаяр, Чубайсарни Березовскияр, Абрамовичар жезвай хъиз я. А.С.Пушкинан махуна хъиз, къуьзуь къарийризни, къизил балугъ вичин къвачел элкъвез, гуьлерин иесивални ийиз кланзава... Нетижа сад жезва: гъа куьгъне легъани куьгъне къазма вилик кваз амуькзавач...

Вижевай насигъат я. Ягъни марифат авачирбурувай уьмуьрни квахъда. Гъайиф, ахътинбурук амайбурун уьмуьрни чулаварзава, рекъерални хъуртар, завалар, гуьльгъарни гъейратсузар гзаф тазва. Миьхивал гъикI хуьда? Гъейратлуьрук гъинай къведа?

Межид Гъажиеван - 90 йис



Межид Гъажиеван къисметди акъудай рехъ регъятди хъайиди туш. Ам къакъан дагъдин Къурушрин хуьре (Докъузпара район) 1929-йисан декабрдин вацра дидедиз хъана. Аялвал дяведин йисарал гъалтайдан гъал гъикл жедя? Вични - а мишекъат дагълара... А йисарин гъакъикъат Межид Жарасовичан стха, члалан муаллим ва шаир Малик Гъажиева икI рикIел хкизва: "1942-йис. Четин ва залан йис. Къурушрин хуьр. Булутрилайни виневай хуьр. Ватандин дердияр къурушвийрини гъиссзава, абуруну чпин бубаяр, рухваря фронтдиз рекъе твазва... Хуьрел звал ала: яйлахрай хтай чубанар, лашар гадарна, хипер, малар, балкIанар дидейрални ваха-

дин пайдах" газетдиз ракурна. Тахсиркара дуьздаль акъудна лугъуз, къилевай ксариз и кар хуш хъаначир ва ам, бухгалтервилляй экъечIна, Махачкъаладиз финиз мажбур хъанай..."

Эхъ, ихътин уьмуьрдин рехъ-имтигъанар алудайдалай къулухъ Межид Гъажиева эдебиятдиз камар къачуна, вичиз акур-такурдакай ши-ирар, фельетонар, гъикаяра кхъена. 1955-йисуз Дагъизда адан сифте ктабни ("Жегъил уьмуьр") акъудна, ахпа Москвада М.Горькийдин тIварунихъ галай Литинститутдиз гъахъна. Гъана амаз мад са ктаб урус члалал чапдай акъудай ам 1958-йисуз СССР-дин писателрин Союздин членвиле къабулнай.

“На яшайишдин кхъена тарих...”



Мердали ЖАЛИЛОВ

Алай аямдин Дагъустандин литературада (гъикаятда) классик хъиз гъатнавай Межид Жарасович ГЪАЖИЕВАН и йикъара 90 йис тамам жезва. Гъайиф, вич чи арада амачиз гзаф йисар я. Амма адан ирс чав гума: "Жегъил уьмуьр", "Дагълара", "Са булахдай яд хъвай-ибур", "Гезентидин эхир", "Ирид къаш", "Им къван, имни терез" ктабар, цIудралди очеркарни новелляяр, жуьреба-жуьре члаларай авунвай таржумаяр, кхъинар, къейдер ва масабур.

рал, къуьзуь бубайрални балайрал тапшурмишна, дяведиз рекъе гъатна. Шел-хвал, эхиримжи, амма умудлу гуьруьшмиш хъхъунар. Къурушдилай Усугъчайдал къван фенвай рехъ цIиргъ яна инсанрив, балкIанрив ацIанва. Рухваря фронтдиз физва. Ватан хуьз, наму хуьз, азадвал хуьз, фронтдиз физва...

Чи бубани фронтдиз ракурзавай балкIанар ва маса парар гваз (абур са шумуд кас авай) Дербент галай патахъ рекъе гъатнавай.

Экуьнлай фад къарагъна, бубадин этег ахъай тийиз, вичин бубадихъ галаз Дербентдиз фида лугъуз, Межид гъазур хъанвай. Буба-

Чаз чидай делилралди, ихътин дережадив акъван фад агакъай ам лезгийрикай сад лагъай кас я! Адахъ галаз гъа са вахтунда ихътин рехъ шаир Алирза Саидовани тикрарна. Пешекар писатель яз Махачкъаладиз хтай Межид Жарасовичакай неинки са лезгийрин, гъакI Россиядин ва Дагъустандин вири миллетрин яратмишдай векилрин руьгъдин дуст ва амадаг хъана. Адан гъакъиндай хуш келимаяр хъин тавур машгъур шаир ва я писатель, хъсан журналист бажагъат ама. Абурун жергеда Михаил Шолохов, Семен Липкин, Яков Козловский, Чингиз Айтматов, Мустай Карим хътин дуьньядин классикадин векилар, Дагъустандай Р.Гамзатов, М.-З.Аминов, Б.Рамазанов, Х.Авшалумов, М.Митаров, А.Саидов, И.Гъуьсейнов, Б.Гъажикъулиев, К.Абуков хътин устадар ава.

Лезги писателрикай Къурбан Акимова (Гъаким Къурбана), Заидин Гъасанова чпин ктабар адаз бахшна. ГъикI хъи, гъикаятдин куьруь жанрайрин устадвиллин тарсар абуру Межид Гъажиевавай къачурдал шак алач.

Гуьгъуьнлай Межид Гъажиеван «школа» чи гзаф жегъилри куьтягъна. Нажмудин Шихнебиев, Мегъамед Ведихов, Мегъамед-Садикъ, Абдул Фетягъ, Абдуселим Исмаилов, Арбен Къардаш гъа жергедай я. Куьрелди, чIехи камалзгъли устаддин ирс (рехъ) цIийи несилри цIийи шартIара давамарзава.

Межид Гъажиева лезги журналистикада - "Социализмдин пайдах" газетда кутур рехъни къетIенди, вичелай гуьгъуьннин несилри чешне къачурди я. А жергеда Казим Казимов, Нариман Ибрагъимов, Нариман Къарибов хътин авторар ава. И цIарарин автордиз Межид Гъажиеван фельетонар ва очеркар хъинин устадвал хуш я ва а кар гилан шартIара давамарзава. Эхъ, устаддин ирс садрани квахъ тийирди, вичелай гъамша чешне къачудайди я.

Государстводин СтIал Сулейманан тIварунихъ галай премиядиз лайихлу хъайи "Им къван, им терез" роман вири Дагъустандин литературада вичихъ тешпигъ авачирди яз гъатнава, ам чи саки вири чIаларизни элкъуьрна, мектебра, вузра чирзава... Гъайиф чIугвадай са кар ава: устаддин ирс тамамвилелди къватIна, чапдай акъудна, дериндай ахтармишна, несилрив агакъарнавач. Вичикайни са артух рахазвач. ИкI тахъун лазим тир...



Межид Гъажиев ва Алирза Саидов

Им квахъдай ирс туш! Дагъустандин халкъдин шаир, писателдин халу Шагъ-Эмир Мурадова кхъенвай са шиирда ихътин цIарар ава:

*Межид, чи Межид, сивел зар алаз,
Уьмуьрдикай вун хуш рахаз жедай.
Ви гъар са ктаб, гуьзел тIвар
алаз,
Акъатайла, чи кефи саз жедай.*

*Авай гаф чинал лугъун яз къилих,
Веревирд ийиз девирдин гелер,
На яшайишдин кхъена тарих,
Члалан къуватдив чIагурна
чIелер...*

Куьруьбур ятIани, халкъдин шаирди и цIарара чIехи писателдин, члалан гъакъикъи заргардин, зурба ватандашдин руьгъдин къамат виливай къатIуз жедай рангаралди лишанламишнава.

Межид Гъажиеван сивел, гъакъикъатдани, датIана хъвер жедай. Иллаки яратмишзавай жегъилар акурла. Вичин яратмишунрани ам жегъил я. Чавайни ам гъа жегъил руьгъ, илгъамдин ялав къуватда амаз къакъатна.

Межид ГЪАЖИЕВ

Культурни итимар

“РЕКЪЕРА” *КIватIалдай гъикая*

Зун райондиз хъфизвай автобусдиз акъахна. За салам гана. Гъелбетда, за садани жаваб гана. Им и рекъе гъатнавай инсанар чIурубур я лагъай чIал туш. Эхирни япун дувулдал къван яру хъайи за салам пуд лагъай сеферда тикрар хъуьнуна. “Эл-ле-ле” ... - ванцелди са касди жаваб хгана. Зани ам “алексаламдай” къабулна... РикIиз регъят хъайиди хъиз тир. Зун цIарал бадамжан рангуналди кхъенвай нумрайрал вил алаз вилик фена. КилигайтIа, зи чка сада къунва. Къунва ваъ, мягъкемдиз ацукънава, вилерни акъалнава. За регъуь хъана: “Ахварик квайдак гуьуьлгъдини кядач” лугъуда. Зун инихъ-анихъ килигна. Са касдини зи гъалдикай хабар къазвач. Вири чпин чкаяр хъуьгуьл, къулай хъунин къайгъуда ава. Сада зи къвалавай вичин гъилевай куьгъне тапус хътин чемодандин ракурн мурцалди хиртIна зи пенжекдин далудай са чка къазунна (пенжек цIийиди тир). Са еке “шалманди” вичин гъил хкажайла, зи цIийи (мад “цIийи”) шляпа кIвачерик аватна. Адахъ къекъуьн чилел аватай кашкIумдихъ къекъуьн лагъай чIал я. Гъасятда жуьреба-жуьре чекмейри ам дуьзарна. Мад гилани хъел татайла, мус къведа. Зани, зи чкадал алай касдин къуьнелай къуна, тIалабна:

- Я юлдаш, им зи чка я, багъишламиша...

Зи гафар гъеле куьтягъ тахъанмаз, ам, са вил ахъайна, акI заз килигна хъи, на лугъуди, зун идан буба къейи душман я.

- Багъишламиша, захъ ахвар гала!..

Мад багъишламишун тIалабзавай касдиз завай вуч хъийиз жедай...

Автобус юзана физва. Ина садбуруз регъят хъанва, муькуьбур гъеле къулайдиз ацукъиз гъазур хъанва. Амма и вилер ахвара авайда зи гъалдикай гъич фикирни ийизвачир. Зун культурни инсан я. Завай ам ахварай ахвудиз жедани? Ваъ. Зун гъакI, аюх хъиз, идаз-адаз “мешатиз”, гъа алай чкадал гагъ и, гагъ а къвал къекъуьриз амуькна. Са жибинни (цIийи пенжекдин гъа-а) хкатнавай. Гъекъедин стIалар мармардин кIалар хъиз пелелай физвайла, яйлухни гъа хкатай жибиндай шляпадин гуьгъуьниз фена. Зи са гъил жуьр ярх тахъун патал цIал алкIанва. (къадай маса чка авач), муькуь гъилени вижевай папка ава (бес “культурный” тушни).

Мад артух суьгъбетрикай вучда, куьн вири культурни инсанар я, автобусрани гзаф хъайибур я, - заз лугъуз кIанзавайди и, “культурнидаказ” зи чка къуна, ахварар ийизвайдакай къве гаф я.

Эхирни, эхиз тахъана, за ам, къуьн къуна, кIевиз зурзурна. (Гъа и арада гъилляй акъатай папка са гужунал за жагъур хъуьнунай).

Хъел атай касди заз мад вичин ксанвай сесиналди тикрар хъуьнуна:

- Захъ ахвар гала!

Зун, инсанри лугъудайвал, къапарай акъатна:

- Хух авунар бес я! - гъарайна за. - Им ви бубад кIвал туш!

Лап зегъле фидай гъалда ам заз, са вил ахъайна, айгъамдалди килигна.

- Са кIус культурни хуьхъ, молодой человек, - лагъана жаваб гана, ада вичин “хух” давамар хъуьнуна.

Къез чир хъун лазим я, къве виш версиниз физвай касдиз вичин “законни” чка гузвач. Бес вучда? Къуд пата авай жемьтарни вири секин я. Бес зун зи “культурнивиллин” къурбанд яни? За шофердиз гъарайна:

- Заз зи чка це! Зи гъиле билет ава!

Са арадила хъиз шоферди заз хабар хгана (Аллагъдиз шукур):

- Я юлдаш, ваз аквазвани рекъер гъихътинбур ятIа. Эгер гъар са пассажирди зи фикир вичихъ желб авуртIа, и жемьтардин язуч тушни...

Фена гъа рахаз! Заз и арада кичIени хъана. Ам рахазвайла, чун дагъдин лап четин къекъуьнрай хкаж жезвай.

Дагълар дуьз жергейра аваз, бурма бармакар хъиз, хкаж хъанвай. Шикилри, автобусдин дакIардай акъатиз, сада-сад эвез ийизвай. Зун лагъайтIа, зи чкадал хухзавай касдин къилихъ галамай. Са дишегълиди лагъана:

- Пара культурни итим я, дустарин ахвар хуьзва.

Муькуьда алава хъуьнуна:

- Эгер вири гъахътин къегъалар хъанайтIа?!

Гила зун мад къапарай акъатиз башламишна, амма зи “дуст” ахварай аватна.

- Зун, - лагъана ада, - ви артух къайгъуйрин буржуник квайди туш.

ИкI лагъана, ада мад шириндаказ вилер акъал хъуьнуна.

И сеферда зун ми хъиз къапарай акъатна. За ам, гъа къве сеферда хъиз, къуьнелай къуна, чIутхунна къарагъарна, эхир хъи жуван хайи чкадал ацукъна. Заз мад са затIни герек амачир. Зазни гъасятда “хух” ийиз кIанзавай.

- Имни культурни итим! - ван хъана заз икъван чIавалди зи чкадал алай касдин сес. - Мугъман къарагъарна, гъадан чка къуна... Имни мусурман!..

Зун ахварал физ са тIимил амай, амма са ихтилатди зун лайлада тунач.

- Гила ахътин кIусни культурни тушир инсанар пара хъанва. Ина алапат жедай са затIни авач...

Завай зи культурнивилляй мад жуван хсуси чкадила къарагъиз хъхъанач. Зани, ахвар галачиз, вилер акъална...

Къадир Рамазанован - 90 йис

Шииратдин межлис



Мизамудин МАГЪМУДОВ

6-декабрдиз Мегъарамдхуьруьн райондин Гъепцегърин хуьруьн культурадин квалелезгийрин шайр Къадир РАМАЗАНОВ рикел хкунин межлис киле фена.

Чи халкъдин гзаф маниьрин чаларин автордин, милли культура вилик финик еке пай кутур шайрдин 90 йис тамам хьуниз талукъарнавай мярекатдиз хуьруьнвиар, багърияр ва шайрдин яратмишунрал рикел алай инсанар атанвай.

Шииратдин межлис дидед чалан муаллим Рутмина Бабаевади ачухна ва кьилени тухвана. РД-дин культурадин лайихлу рабботник Изам Улубегова, "Куьредин яра" культурадин центрадин векил, Къасумхуьруьн телевиденидин мухбир и царарин авторди, муаллимри, шайрри Къадир Рамазанов рикел хкана, адан шиирар келна, чалариз кьенвай манияр лагъана, къуьлер авуна.

Шайрдин руш Бахтатар Гъажиевади ва чехи хва Новруз Рамазанова кватл ханвайбуруз ва мярекат тешкилайбуруз сагърай лагъана.

Эйваз Гуьлалиеван - 50 йис

Халкъдин рикел, мецел

алай шайр

Мегъамед ИБРАГЪИМОВ

6-декабрдиз лезги эдебиятдин уьмуьрда кьетлен вакъиа киле фена: Бакуда, Азербайжандин Рашид Бейбутован тварунихъ галай манидин гостеатрда, лезгийрин машгъур шайр, публицист Эйваз ГУЬЛАЛИЕВАН 50 йис тамам хьуниз талукъарнавай мярекат киле фена.

Зал сиве-сивди инсанрив ацанвай. Дараматдин квед лагъай мертебада авай балхунрикни кваз кивачел акъваздай чкаярни амачир. Межлисдал рахайбурукай сада кьейд авурвал, Рашид Бейбутовалай гьугъуниз театрдин залда и къадар инсанар кватлай квед лагъай кас лезги шайр Эйваз Гуьлалиеван я...

Юбилярдиз 50 йис тамам хьун мубаракиз Дагъустандай, Москвадай, Азербайжандин жуьреба-жуьре районрайни шегъеррай мугъманар атанвай. Абурун арада профессор Камал Абдуллаев, Бакудин Сураханы райондин "Цийи Азербайжан" партиядин аппаратдин регъбер Салман Абдулов, "Лезги газетдин" кьилин редактор - и царарин автор, Дагъустандин халкъдин артист Ширбет Рзакулиев ва масабур авай.



Шииратдин межлис Руслан Шейдаеван ванцелди лентиниз къачунавай Э. Гуьлалиеван "Агат хъия" шиирдилай ва Майина Абдулмуталиевади и чалариз кьенвай манидиз тукъурнавай видеоклипдилай гатунна. Сифте гаф Азербайжанда гьурмет авай алмиркай сад, профессор Камал Абдуллаева лагъана. Гуьгъунлай сегънедиз сад-садан гуьгъуналлаз, Эйваз Гуьлалиеван юбилей мубара-



киз, Хачмаз райондин Лечет хуьрай тир муаллим Шихжамал Шихметов, Къебеледин Камарван хуьрай тир, Э. Гуьлалиеван шиирар азербайжан чалаз элкьурнавай муаллим Къериб Гъусейнов, "Сувар" ва "Жигит" ансамблдин регъбер Зафир Нежефов, Э. Гуьлалиеван шиирар урус чалаз элкьурнавай, эдебиятдин "Марвар" кватлал арадал гъуник пай кутунвайбурукай сад тир Бести Нифтиева, "Уьфуькь" тешкилатдин лезги чалан десетдин регъбер Офеля Яхлова, шайрар, муаллимар тир Вахъиф Муьшкурви, Зиядхан Мурадханов, Шихверди Агъаев, Багърам Залов, Оруж Оружев ва масабур экъечна.

Лезгийрин машгъур манидар Магъира Шириновади, Сумгаит шегъердин музыкадин мектеба келзавай Гуььрмет Исрафилова, Элшад Лебибова лагъай маниьри, Ширбет Рзакулиева кларнетдал ягъай авазри, "Жигит" ансамблдик квай аялри авур къуьлери мярекат генани гурлу авуна.

Къе сятни зура давам хъайи мярекат "Алам" журналдин кьилин редактор Кемран Къурбаналиевани Эйваз Гуьлалиева санал тухвана. Юбилярди келай эсерар мярекатдин иштиракчийри хушдиз къабулна.

Эйваз Гуьлалиеван чи эдебиятда гъеле лайихлу кьимет таганвай шайррикай сад я. Адан къелемдикай 6 ктаб хъатнава (5 - лезги, 1 - азербайжан чаларал). Шайрдин шииратдин асас тема Ватан, лезги чилихъ, чалахъ авай кланивал, ватанпересвал я. Эйваз Гуьлалиеван я Азербайжандин, я Урусатдин (Дагъустандин) писателрин союзрик квачтлани, халкъдин мецел, рикел алай шайр я. Бакуда киле фейи лезги шииратдин межлиси и кар нубатдин сеферда тестиькарна.

Тарих

Замир ЗАКАРИЯЕВ, тарихдин илимрин доктор, профессор, ДГУНХ-дин къецепатан чаларин кафедрадин заведующий

(Эвел - 45-49-нумрайра)

Хуьруьгви Исадин Мусаеван квалерин гъаятда вичел кьинар атанвай еке къван ава. Адан гъаркъувилел - 88, къакъанвилел 49 см ала. Яцувилел лагъайтла, 10 см тешкилзава. Къванцин кьерехар тирвал жуьреба-жуьре нехисар авунва. Къванцин юкни кьерехар хъиз нехисар авунвай царцелди къве патал пайнава. Гъар са пата 6 царцикай ибарат текстер ава. Тебиятдин мишекъат шартлар себеп яз, къванцел атанвай кьинриз хасаратвилер хъанва. Тарихдин чешмедихъ галаз мукъувай таниш хъайила якъин жезвайвал, текстина суфий Ражабан ибадатханада авай 1565-1566-йисариз талукъ къванцел авунвай кьинар тикрар жезва. Са шаки алачиз, И. Мусаеван гъаятда авай къванцел кьинар авур кас ибадатханада авай тарихдин чешмедихъ галаз таниш тир. Цийи къванцел кьинар атлудайла, ада куьгъне чешмедикай менфатни къачуна.

Ибадатханада авай 1565-1566-йисарин чешмедал ва Ахцегърин край чирдай музейдин патав хуьзвай къванцел кьенвай текстерин баянар тикрар жезва. Кьинрин мукъу паюнихъ лагъайтла, кьетлен, къариб ери ава. И къван арадал атуни бинеяр чир хъайитла, суфий Ражабан ибадатханада авай эпиграфикадин чешмейрин гъакьиндай баянар гуз жеда. Рикел хкин, ибадатханадин виридалайни куьгъне кьинри мусурманрин пак ивир - Пайгъамбардин ﷺ аба хуьн патал 1565-1566-йисара махсус дарамат эцигдайкай хабар гузва. Маса кьинри шагьидвалзавайвал, и чкада гуьгъунлай суфий Ражаб кучукна. Аквар гъаларай, кучукай вахт XVI асирдин эхиримжи пуд лагъай паюниз мукъва хуьн мумкин я. Чи фикрдалди, мусурманрин пак ивир хуьзвай ва суфийрин адетар кьилиз акъудзавай чкада суфий Ражаб кучукайдалай кьулухъ Пайгъамбардин ﷺ аба Хуьруьгрин хуьре маса чкадиз акъудна. И вахтунда ивир хуьдай махсус кьилдин чка эцигунин игътияж арадал атана. Эцигунар акъалтарайдалай кьулухъ абуруз талукъ делилар атанвай мад са къван гъазурна. Чна гъакни фикрзава хь, алатай девирра еке гьуьр-

Хуьруьгрин хуьр ва Ражабан пир:

Пайгъамбардин ﷺ аба хвейи чка

Къванцин эрчи патан текстина лугъуза:

(1) بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ

(2) هٰذَا مَكَانَ الَّذِیْ وَضِعَ

(3) فِيْهِ خُرْقَةُ النَّبِیِّ الْمُخْتَارِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ

(4) وَسَلَّمْ قَدْ بَنَى الْمَكَانَ مَوْلَانَا ...

(5) اسْتَأْذِنَیْسَ وَمَلَأَ اسْتَأْذِیْنَیْسَ

(6) وَمَلَأَ اسْتَأْسَعْدَ غَفَرَ اللّٰهُ لَھُمْ وَلاَمَةَ [محمد]

Таржума: "Регъимлу, Мергъяматлу Аллагъдин тварцелди. Пайгъамбардин ﷺ аба эцигай и чка мавлана..., устлар Идриса, малла, устлар Халифа ва малла, устлар Садиди эцигна. Къуй абуруз ва вири уьмметдиз Аллагъди багъишламишрай".

Къванцин чапла патан текстина Ахцегърин край чирдай музейдин патав хуьзвай къванцел алай кьинар тикрар жезва:

(1) بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ

(2) هٰذَا مَكَانَ الَّذِیْ وَضِعَ

(3) فِيْهِ خُرْقَةُ النَّبِیِّ الْمُخْتَارِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ

(4) وَسَلَّمْ قَدْ بَنَى الْمَكَانَ مَوْلَانَا ...

(5) اسْتَأْذِنَیْسَ وَمَلَأَ اسْتَأْذِیْنَیْسَ

(6) وَمَلَأَ اسْتَأْسَعْدَ غَفَرَ اللّٰهُ لَھُمْ وَلاَمَةَ [محمد]

Таржума: "Мугъаммад - Аллагъдин салават ва саламар хуьрай адаз! Зун фад пуч жедайди, Вун виридалайни девлетлу я, я Аллагъ! Я Мугъаммад! И чка... Пайгъамбардин, Аллагъдин салават ва саламар хуьрай адаз, гьижрадин кьуд вишни пудкъанни ципуд лагъай исуз эцигна".

Къейд ийин хь, гьижрадин 973-йис 1565-йисан 29-июлдилай 1566-йисан 17-июлдал къван я.

Къванцел атанвай кьинра анжахъ са йисар (1565-1566) къалурнаватлани, адал кьинар чешмеда кьейднавай вахтунлай хейлин геж авунвайдахъ чун клевелай инанмиш я. Манаметлебдиз фикир гайитла, текстер къве патал пайиз жеда. Кьинрин са паюна, ашара жезвайвал, суфий Ражабан

метдивди эгечай ва чи йикъаралди амуьк тавунвай ибадатхана лишанламишун патал Хуьруьга хийир къачузвай "халат" термин аба хвейи чкадихъ галаз алакьалу я.

Цийи ибадатхана эцигунин кваллахара иштиракай ксар (абурун киле мавлана, устлар Идрис авай), 1565-2566-йисарин ибадатхана арадал гъайи ксар хъиз, Хуьруьгрин хуьре диндин рекъай еке кесер авайбуру тир. Итижлу кар ам я хь, квед лагъай ибадатхана эцигай пуд касни устларар тир. Са шаки алачиз, мавлана, устлар Идрис, малла, устлар Халифа ва малла, устлар Сади хуьруьгвияр тир. Эхиримжи кведан тварар Самур дередай жагъанвай тарихдин маса чешмейрани гъатнава. И делилди чаз ихтилат физвай къванцел кьинар авур тахминан вахт тайинардай мумкинвал гузна.

Кьинра твар къунвай малла, устлар Сади Хуьруьгрин жуьмя-мискиндин къешенг минарадин архитектор хъайиди ва малла, устлар Халифани адан буба тирдал чавай шак гъиз жедач. Кар анал ала хь, малла Халифадин хва устлар, шейх Садидин твар Дагъустандин XVII-XVIII асирдин архитектуради виридалайни надир гьумбетрикай сад яз гьисабзавай Хуьруьгрин минарадин эцигунриз талукъ 1700-1701-йисарин кьинрин чешмеда гьалтзава. Гаф кватай чкадал лугъун хь, и макъалада ихтилат физвай къванцин эрчи пата авунвай кьинра гьалтзавай "...Къуй абуруз ва вири уьмметдиз Аллагъди багъишламишрай" келима, клусни дегиш тахъана, минарадал авунвай кьинрани тикрар жезва. Хуьруьгрин минара эцигдайкай кьулухъ 15 йис алатайла, 1715-йисуз "Хуьруьгрин хуьрай тир малла Рамаданан хва малла Халифадин хва, устлар, шейх Садиди" Ахцегъ райондин Хинерин хуьре минара эцигна. Гъа икел, XVII асирдин квед лагъай паюна ва XVIII асирдин эвел килера яшамаш хъайи хуьруьгви шейх Садидин твар эцигунриз талукъ пуд чешмеда гьалтзава.

(КъатI ама)

Магьсулдарвал вилик тухузва

Хазран КЪСУМОВ

Йис эхирдиз къевезва. Акъатзавай йисан нетижаяр къадай ва цийи йисан бегьердин бине кутадай вахт я.

- Хуьруьн майишатдин карханаяр, магьсулдарвал патал алайди кваллахдин къизгъин вахт я, - лугъузва Сулейман-Стальский райондин хуьруьн майишатдин ва суьрсетдин управленидин начальнидин заместитель Гьамидин Абдулкафарова. - ГьикI лагъайтIа, абуру къведай йисан бегьердин бине къемаз кутазава эхир. И жигьетдай магьсулдарвилел машгъл хуьруьн майишатдин карханайрин, лежбервиллинни фермервиллин майишатрин, арендаторрин кваллах тариф авуниз лайихлу я.

Гьамидин Абдулкафарова лагъайвал, алай йисуз райондин хуьруьн майишатдин карханайри ва арендаторри 2361 гектардин майданрай 533 тонн нехв, 90 тонн гатфарин мух, 242 тонн зулун мух ва 4747 тонн къуьл, санлай 5612 тонн техил кватI хуьвуна. Гьар са гектардай вахчур тегилди 23,8 центнер тешкилна. Тебиатдин шартIариз килигайла, им пис нетижа туш.

Къведай йисан бегьер патал районда 2020 гектарда (600 гектарда хуьруьн майишатдин карханайрин ва 1420 гектарда арендатордин участокри) зулун магьсулрин тумар цун планламинава. И кар патал бес къадар чил ва цадай тумар гъазурна. Тумар чилик кутунивни вахтундамаз эгечI-

на. И кардал "Кюре-Агро" ООО-дин ва къилдин ксарин тракторар, сеялкаяр желбна. 15-ноябрдалди райондин хуьруьн майишатдин карханайра, арендаторрин участка зулун магьсулрин тумар цана акъалтIарна. И кваллах еридивди къиле тухвай ва гзаф майданра зулун магьсулрин ту-

шатдин ва суьрсетдин управленидин пешекарар магьсулар канвай карханайриз ва арендадин участокриз фена, никлерин гьалар ахтармишна. Малум хъайивал, никлер мал-лападикай хуьн патал кевирнава. Санлай къачурла, никлер хъсан гьалда ава.



мар канвай майишатрикай яз "Сайтар", "Горец", "Зардиян", "Сигма", "Новый путь", "Шах-Абузар" ООО-рин, "Гьайвазов Р. М.", "Казиахмедов А. К.", "Яхияев Н. М.", "Гамидов Назир" КФХ-рин тIварар къаз жеда. Карханайрин зегьметчийри ва арендаторри никлерихъ иесивилелди гелкъуьн тешкилнава.

И йикъара райондин хуьруьн майи-

Райондин карханайри ва КФХ-ри 300 гектарда гатфарин магьсуларни цада. Бес къадар чил гъазурнава.

- Лугъуз жеда хьи, хуьруьн майишатдин амай хилер хъиз, эхиримжи йисара районда магьсулдарвални вилик физва, - лугъузва Гьамидин Абдулкафарова. - ИкI, мукьвал йисара техилар цадай майданар 2500-2600 гектардив агакъарда.

Бубадал атанвай хва

Шихали БАГЪИРОВ

Зи ихтилат жуван аял вахтарин дуст, Дербент шегьерда яшамеш жезвай Азаев Мевлидин Идаятовичакай я. Идаят бубадин тIвар къурла, ам чидай вирибуру адаз Аллагъди рагьметрай, пара къени къилихрин, инсандихъ галаз хуш рафтарвилелди рахадай кас тир лугъуда. Адан хва Азаев Мевлидин чидайбуруни вирида адаз алхишзава, пара хъсан инсан я лугъузва.

Мевлидин 1949-йисуз вини Къурушдал дидедиз хъана. Ада къуд лагъай классдал къван Къурушрин муьжуд йисан школада келна, ахпа хизан Дербент шегьердиз куьн хъайила, ина кIелунар давамарна. Дагъустандин политехнический институтдик экечай ада вуз 1973-йисуз яру диплом къачуналди куьтягъна, консервирай инженер-технологвиллин пеше къачуна. Дербентдин консервийрин комбинатдиз рекъе туна ва цехдин мастервиле кваллахиз башламишна. 1980-йисуз Мевлидинакай заводдин къилин инженер хъана. 1984-йисуз Дагъустандин консервийрин объединенидин руководстводи ам Къасумхуьруьн консервирай заводдин директорвиле рекъе туна. Ина са йисуз кваллахидалай къулухъ Хасавюрт шегьердин консервирай заводдин директор хъана. И вахтунда завод са шумуд сеферда гьилий-гьилиз

къведай Яру пайдахдин, Дагконсервобъединенидин руководстводин патай грамотайрин ва пулдин пишкешрин сагъиб хъана. М.Азаев вичин рахай гьар са касдин гъавурда акъадай, дердидикай хабар къадай инсан я, рагьметлу Идаят буба хъиз. Дербентдин консервирай комбинатда къилин инженер яз кваллахзавай вахтунда чун адан патав икI акъатнай. Чи хуьруьз Дагъустандин обкомдин 1-секретарь Юсупов атанай. Я ракъ, я шифер алай са квалнин хуьре такун себеб яз ада эцигунардай материалар чара авунай. Чун са пуд кас, шиферар, тахтаяр гъиз, Белижидиз фенвай, амма абуру хкидай машинара жагъизвачир. Шоферри, пара четин я Къурушдал фин лугъуз, къил кутагъвачир. Къве югъ хъана икI. Эхирни за гадайриз зи аял вахтарин ярдуст Азаев Мевлидин патав Дербентдиз фин теклифна. Белки, ада чаз кумек гун.

Чун акурвалди, ам сивел хъвер алаз къарагъна, къаршидиз атана, жузун-качун авуна. Чун вакай са кумек канз акъатнавайбур я лагъайла, ада гъасятда вуч хъанватIа лагъ, куь кваллах туькIуьриз тахъайтIа, за ина кваллахна вучзавайди я лагъана жаваб ганай. Чна чи дердидикай лагъана. Ада комбинатдин машинривай а рекъерай физ жедач лагъана ва автоколлоннадин директордиз зенг авуна. Табасарани тир директор. Авай гьалдикай лагъайла, ада Мевлидиназ пака экуьнахъ гъа вуна лугъузвай ругуд машин чара ий-

ида, кирини герек туш ви хатурдай, путевкаяр вири къемаз кхъена гъазурда лагъанай. ИкI чи кваллах туькIвена. Чаз гьардаз къве ЗИЛ машин чара авунай. И юкьузни Мевлидина чун къунагъламина, хутахна вичин кваллиз, экуьнахъ вичин машинада аваз автоколлоннадал гъана, рекъе хтуна. Чна къенин юкьузни, гаф кватIла, Мевлидиназ алхишзава, вичиз Аллагъ куьмек хуьрай лугъузва.

Масадан дердидикай хабар къадай инсанар квериз-цIаруз гьалтзавайди я. Мевлидин гъахътинбурукай я. Заз пара инсанар чида адахъ галаз кваллахай, амма садни адакай чIурукIа рахадач. Азаев Мевлидин, алакьунар авай пешекар хъиз, къени, гьуьрметлу хизандин къилни я. Ада вичин уьмуьрдин юлдаш Мариятахъ галаз санал къуд хва чIехи авуна, абурув келлиз туна. Къе гьардахъ вичин квал-югъ хъанва.

Гада Азаев Фармана Дербентдин налогрин инспекцияда отделдин начальник яз кваллахзава. Азаев Рафик Ленинградский областда сергъят хуьзвай къуллугъда контрактник я. Вагъидни Сабир карчи яр я.

Алай вахтунда Азаев Мевлидин Дербент шегьерда яшамеш жезва, пенсиядиз экъечIнава, лайихлудаказ ял язава. Мевлидин хътин намуслу, инсанвал квай, масадан дердидикай хабар къадай вирибуруз баркалла!

Халкъди наразивалзава

Вадим ЖАМАЛДИНОВ

Сулейман-Стальский райондин сергъятда авай вири хуьрериз тебии газ гъанва. Виликрай райондин хуьрера вирида кваллера цIай кIарасрикай хъийизвай. Алай вахтунда тебии газдин линияр гъуниқди кIарасар саки ишлемешзава. Гъа са вахтунда газдини агъалийрин рикIер акъван шадарзава. Къве йикъалай са юкьуз, линияр ремонтзава лугъуз, газ худзава. Гьуьгъуьнлай газдин пичер кутун хуьвурла, са арадалди, гьакан гъава къевезва. И вахтунда счетчикри илигна кваллахзава.

Идалайни гъейри халкъдин къил элкъуьриз, Махачкъаладай, Пятигорскдай, квел газ кунай 10-15 агъзур манат пулар буржар ала лугъуз, чарарни хкеззава.

Ихътин къайдасузвиле фикир гана, садани герек серенжемар къабулзава. Бурж хуьнихъ вичин себебар хуьн герек я эхир. Агъалиди, почтада, я тахъайтIа газдин идарада квитанциярни къачуна, пул гузвайди я. Газдин идарадин сагъибри, компьютерда куьне пул ганач лагъана къалурнава лугъуз, инжиклу ийиз, суд-дуванра твазва. И карди райондин яргъал хуьрерай къевезвай агъалияр инжиклу ийизва. Компьютердиз пул ни янатIа, вучиз ам ана

авачтIа, жаваб гъа касди гун герек я. Адалайни гъейри, къезилвилер авай муаллимри, медратбоникри йисан эхирдай социальный идарадиз газдин идарадай справкаяр къачуна канзава. Анани йисан эхирдай алтIушна, са шумуд сятера гъарикI хъана, рикIинрихъ галамуькьзава. Эгер вуна социальный идарадиз справкаяр тухун тавуртIа, ви къезилвилер атIузва. КIвале куьмек авачир яшлу инсанар меъки вьеда яргъал хуьрерай рекъерин харжиярни гана атайла, кваллахни туькIуьн тавуна, нарази яз хъфизва. Газдин идарадин сагъибризи ви кваллах туькIвенани, туькIвеначни гъич къайгъуни туш.

Гъа икI давам жез са шумуд йис я. Къайдасузвилерал, татугайвилерал бес эхир эцигун лазим тушни?!

ХуьтIуьз гъазур я

Чи мухбир

"РусГидро" ПАО-дин Дагъустандин филиал 2019-2020-йисан зулунни хуьтIуьн сезондиз гъазур я - ихътин нетижа хкуднава РФ-дин энергетикадин министерстводи. Къиле тухванвай ахтармишунин нетижада филиалдив зулунни хуьтIуьн сезондиз гъазурлухвал тестикъарзавай паспорт вуганва, хабар гузва компаниядин пресс-секретарь Эмилия Казумовади.

Пешекарри филиалди къуллугъзавай гидростанцийрин, дараматрин асул ва куьмекдин электротехнический ва гидромеханический тадаракар, гъакIни мумкин тир аварийрин нетижаар арадай акъудунин кардиз гидростанцийрин къуллугъчияр гъазур хуьнин дережа ахтармишна.

Махсус комиссиядин членри къейд авурвал, Дагъустандин филиалдин вири ГЭС-рал аварийриз ва цIаяр къуниз акси автоматикадиз, гъакIни релеяр хуьдай тадарақриз технический рекъяй къуллугъ вахтунда ва ерилуздаказ авунва.

Зулунни хуьтIуьн сезондиз гъазур хуьнин дережа Дагъустандин филиалда гъар йисуз ахтармишзава, гъикI хьи, йисан меъки вахтунда улкъведин сад тир энергосистемадал акъалтзавай гуж са къадардин гзаф жезва. И вахтунда энергетикадин къурулушдал гьалтзавай артухан пар алудиз ва лазим къадар электроэнергия агакъариз гидростанцийри куьмек гузва, яни абур энергетикади дурумлудаказ кваллахунин семинар я лагъайтIа жеда.

Гъазурлухвиллин паспорт гидростанцийри зулунни хуьтIуьн вахтунда атIунар авачиз ва дурумлудаказ кваллахун патал лазим вири шартIар къилиз акъуднавайди тестикъарзавай асул документ я. Сезон алуькъдалди вилик РусГидродин Дагъустандин филиалдин къурулушдик акатзавай вири карханайри тешкиллувиллинни технический рекъяй са жерге серенжемар къабулзава.

РикIел хкин, "РусГидро" ПАО-дин Дагъустандин филиалди, санлай къачурла, 1885,5 МВт-дин гужлувал авай 16 гидроэлектростанциядиз къуллугъзава.

ЧукIурун теклифна

Россиядин Федерациядин эцигунрин министерстводи, залзала хъайитIа, чкидай гьалда авай квалерин диб-бине (фундамент) мягъкемарун ваъ, абур миьхъиз чукIурун теклифна. Идакай, министрдин заместитель Юрий Гордееван гафарал асаслу яз, СМИ-ри хабар гузва.

Къилди къачуртIа, федеральный бюджетди, залзала хъайитIа, чукIун мумкин тир гьалда авай квалерин диб мягъкемарунин рекъиз, государстводин программадин бинедаллаз, гъар йисуз пулдин такъатар чара ийизва. Гъакъикъатда лагъайтIа, и кар авунихъ метлеб амач. Идан чкадал залзала хуьнин жигъетдай хаталу регионра мягъкем фундамент авай цийи квалер, дараматар, аялрин бахчаяр ва мектебар эцигъзава.

Гордеева хабар гайивал, санлай къачурла, залзалади таъсир авун мумкин тир мулкарик Россиядин 27 регион акатзава. Анра чIехи пай квалер алатай асирдин 60-йисара ва адалайни вилик эцигнавайбур я. А чIавуз анра квалерин бинаяр лазим къайдада мягъкемарзава. И дараматрин чIехи пай алай вахтунда лап куьгъне хъанва.

Идалай вилик кардик хъайи, тайин макъсаддихъ элкьуьрнавай программадин сергъятра аваз Россиядин илимрин академияди залзала хуьнин жигъетдай хаталу районра ахтармишна ва Бязи чкайра хаталувиллин дережа къве баллдин кхажна, къейдзава Ю.Гордеева. Яни фундамент мягъкемди, дурумлуди авунихъ кваллахриз гъар йисуз такъатар чара ийизватIани, абур авай гьал анжах усал жезва. Гъаниз килигна, министрдин заместителдин гафаралди, цийи жуьредин серенжемар къабулдай вахт алуькънава ва я шегьерар цийи килелай эцигиз башламишна канзава.

Къейд ийин, мукьвал тир вахтунда залзалаяр хуьнин жигъетдай хаталу регионрик Крым ва Севастополни кухтун мумкин я.

“Зи Дагъустан - зи рекъер”

Жасмина САИДОВА

Алатай йисан эхирра арадал атай кар алай асул пуд проектдикай сад “Зи Дагъустан - зи рекъер” я. Цийи проектдин тафаватлувал адакай ибарат я хьи, ам уьмуьрдиз кечирмишзавай тегъердал, тамамарзавай кваллахрин еридал республикадин жемиятди гуьзчивалзава. И кар патал, кыле координаторар аваз, пешекаррин дестеяр тешкилнава. Тамамарнавай кваллахриз абуру талукъ кьимет гузва.

И йикъара “Дагъустан” РИА-дин майдандал кыле фейи гуьруьшдал “Зи Дагъустан - зи рекъер” проектдин общественный координатор Мугъамед Рашидова авунвай кваллахрин сифте нетижайрикай республикадин журналистриз суьгьбетна.



Муниципалитетра авай машинрин рекъер истемшишзавай кьайдада хуьн ва абурухъ датлана гелкьуьн патал вахт-вахтунда финансар чара ийидай чешмеяр авачиз гзаф йисар тир. И кар себеб яз, лап члуру, гьатта аварияр хуьн мумкин тир гьалдиз атанвай рекъерин кьадар республикада кьвердавай гзаф жезвай.

Дагъустан Республикадин муниципалитетрин хусуиятда авай куьнейринни шегърейрин яргивал, санлай кьачурла, 19,8 агъзур километрдиз барабар я. Абурукай 4,2 км рекъер тадидаказ ремонт авун истемшишзавай гьалда ава. И месэла республикадин бюджетдай финансрин

куьмек авачиз гьализ тежедайди аннамисуналди, республикадин руководстводи 2019-йисалай муниципалитетрин рекъер ремонт авуниз такьатар чара ийидайвал лазим серенжемар кьабулун тапшурмишна. Са жерге меслятар авурдалай куьлухъ муниципалитетриз транспортдин налогдай агакьзавай вири кьазанжийрин кьадарда авай субсидияр рекъе твадай кьарар кьабулна.

Муниципальный тешкилатрин бюджетриз шегъре рекъер ремонтун патал пулдин такьатар чара ийидай кьайда РД-дин Гьукуматди 2019-йисан 5-мартдиз кьабулай 42-нумрадин кьарарда кьалурнава.

Дагъустан Республикадин 2019-йис ва 2020-2021-йисарин пландик кутунвай вахт патал бюджет туькьурдайла, муниципалитетрин рекъер ремонт авуниз куьмек яз 770,8 миллион манат чара авунва. Абурукай 8 шегъердиз - 638 миллион ва

41 райондиз - 132,8 миллион манат. И такьатрин гьисабдай муниципальный 49 тешкилатда авай 179 объектдал ремонтдин, 149 километрдин рекъер (санлай кьачурла, 1 миллион кв. метрдин майдан) бинедилай туькьурунин кваллахар таммарда.

Инал кьейд ийин, тескикарнавай кьайдадин бинедаллаз, такьатрин куьмек рекъер ремонт авуниз талукъ федеральный ва я региондин дережадин госпрограммайрик кутунвай муниципалитетриз гудач. И себебдалди “Хатасуз ва ерилу рекъер” милли проектда иштиракзавай Махачкьаладиз, гьакни “Дербент шегъер

вилекди тухун” ва тайин макьсаддихъ элкъуьрнавай “Россиядин транспортдин кьурулуш 2010-2020-йисара вилекди тухун” федеральный проектрик квай Дербентдиз пулдин такьатар чара ийидач.

Бюджетдин такьатар чара авунин везифа РД-дин транспортдин ва рекъерин майишатдин министрстводин хиве тунва, заказчикдин - талукъ тир муниципалитетрин.

Проектдин “Рекъерин картада” муниципалитетри вири кваллахар вахтунда таммарун хиве кьунвайди кьалурнава.

Мугъамед Рашидова хабар гайивал, алай йисан ноябрдин делилралди, пландик кутунвай кваллахрин тахминан 90 процент тамамарнава, декабрдин юкьвара вири объект вахкуда. Гьелелиг, лагъана ада, республикадин 5 шегъерда ва 38 муниципалитетда 164 куьче ремонтна куьтягнава, фикирда кьунвай пулдин такьатар тамамдаказ ишлемишнава.

“Шегъерра программадин сергьятра аваз пландик кутунвай 74 куьчедикай 62-да вири кваллахар тамамдаказ авунва. Амай 12 куьче Буйнакск, Избербаш, Каспийск ва Хасавюрт шегъерра ава. Алай вахтунда и куьчээр ремонтунин кваллахар худда кыле физва. Мукьвара акьалтарун лазим я. Муниципальный районра 102 куьче ремонтна куьтягнава, 3 куьче ама. Планада кьалурнавай вахтунилай са кьадардин гуьгьуьна Избербаш шегъер ама. Ятлани, декабрдин юкьвара вири объект вахкудайвал я”, - лагъана ада.

Мугъамед Рашидова объект ремонтунин программдик кутунин кьайдадикайни суьгьбетна. “И ва я маса куьче ремонтунин гьакьиндай арза ва я теклиф муниципальный тешкилатдин администрациядиз гана кьанда. Ам программдик кутун патал чкадин агъалийрин тайин кьадар кьулар кьватлун лазим я. Кар алай проект 2024-йисалди уьмуьрдиз кечирмишда. Гьаниз килигна, дарихвал авунихъ метлеб авач. Чна усал гьалда авай вири рекъер кьайдадиз гьун патал чалишмишвалда. Асул фикир исятда яшайишдин рекъей важиблу чкайриз, мектебрин, аялрин бахчайрин, азарханайрин ва маса объект патарив гвай рекъериз гизва”, - лагъана проектдин координаторди.

Эхирдай кьейд ийин, эгер куьн яшамеш жезвай шегъерда ва я хуьре ремонт авун истемшишзавай рекъер аватла, винидихъ кьалурнавай кьайдадал амал авуна, вахтунда муниципалитетдиз хабар це.

тицийрин программадин сергьятра аваз тамамарзава, кьилди кьачуртла, 122 миллионни 260 агъзур манат чара авун фикирда кьунва. Сентябрьдин вацра конкурсдин нетижанда “Стройтехнохолдинг” ООО-дихъ галаз икьрар кутлунна.

Кьенин юкьуз школадин асул дарамат эцигна куьтягнава, тьуьнар гудай чка ва спортзал эцигунин кваллахар кыле физва. Объект ахтармишай В.Лемешкоди



гунин кваллахар кыле физвай тегъерни ахтармишна. Ина цийи школа гьеле 2008-йисуз эцигиз башламишна, амма гуьгьуьнлай объектдал кваллах зайиф хьана.

Алай вахтунда мектеб эцигна куьтягунин кваллахар Республикадин инвес-

мектебдин важиблувал кьейдна ва вири кваллахар ерилудаказ авуниз эвер гана.

Келунин цийи йис алуькьалди (2020-2021-йисарин) алай аямдин вири истемшишунриз жаваб гудайвал туькьурнавай школа ишлемишиз вахкун планламишнава.



Карчивилиз эвер гузва

Амина МУСЛИМОВА

Йисан эхиримжи вацра республикада гьиле кьунвай са жерге крарин нетижаяр кьазва. Ик, 10-ноябрдиз “Дагъустан” РИА-дин майдандал “Карчивилин пеше машгьур авун” федеральный проект Дагъустандин мулкунал уьмуьрдиз кечирмишзавай тегъер веревирдна.

Гуьруьшдал сифте РД-дин карчивилин ва инвестициярин рекъей Агентстводин руководителдин заместитель Гьажи-Мурад Абашилова кьейд авурвал, “Карчивилин пеше машгьур авун” проект “Гьечли ва юкьван карчивал ва кылдин карчийрин теклифрин тереф хуьн” милли проектдин кьурулушдик акатзава. Адан гафаралди, проектдин сергьятра аваз вилик эцигнавай асул макьсад карчивилел жезмай кьван гзаф дагъустанвияр желб авун я.

“Федеральный проект уьмуьрдиз кечирмишунин макьсадалди алай йисуз республикадин мулкунал кар гьиле кьаз кьанзавай ва и рекъе кваллахзавай карчийр патал са жерге мярекатар тухванва. Чна и рекъе гьерекар артухарзава, Карчивилин фабрикадихъ, Синергиядихъ галаз алакьада аваз кваллахзава. Еке нетижайрив агакьун патал са шумуд дережада гьеншдаказ кваллах тешкилнава. И карда важиблу роль республикадин карчийрин куьмек гудай Центради кьугьвазва”, - лагъана ада.

Дагъустанда авай “Карчивилин фабрика” проектдин руководител Мегъамед Курбайтаеван гафаралди, кьенин юкьуз республикада пуд программа кардик ква: “Фабрика-Аялар”, “Фабрика-Старт” ва “Фабрика ПРО”.

“Школайра кьелзавай аялар ва сифте курсарин студентар патал 3-19-декабрдин йикъара карчивилин рекъей Олимпиада кыле физва. 14-17 йисарин яцда авай аялрин арада тешкилнавай ам 2 паюникай ибарат я. 3-18-декабрдин йикъара Dagestan-olimp.ru сайтда заочный пай кыле физва. 19-декабрдиз яцдиз килигна туькьурнавай 2 дестедай (14-15 ва 16-17 йисарин) 100 гьалибчи хьада ва абуру 25-декабрдиз кыле фидай финалда иштиракда. Гьалиб хьайибуруз пишкешар - планшет, телефон ва электронный ктаб гуда”, - хабар гана Курбайтаева.

Малум хьайивал, бизнесдин рекъе сифте камар кьачуз кьанзавайбуру патал “Фабрика-Старт” курс кардик кутунва. Кьенин юкьуз ина 500 касди чирвилер кьачузва. Курсунин иштиракчийри, муаллимрин-регъберрин кьаюмвилек кваз, “ичли чкадила” бизнес гьиле кьазва. Муаллимрин-регъберрин арада республикадин жуьреба-жуьре хилерай еке агалкьунар хьанвай бизнесменар ава. Абуру жегьилриз чпин пешедин сирер чирда, жуьреба-жуьре меслятар ийида. Кьейд авурвал, ихьтин курсара, кваллай экьеч тавуна, яни онлайн-кьайдада кьелайтлани жезва. Тамам делилар Dagestan-start.ru сайтдай жагьиди.

Дагъустандин карчийрин куьмек гудай центрадин пешекар Юсуп Тагьирова хабар гайивал, федеральный программадин сергьятра аваз, карчивилин пеше машгьурун патал тахминан 9,5 агъзур касдив делилар агакьарун фикирда кьунва. Кьенин йикьалди 1727 касди карчивилин пешедиз талукъ чирвилер кьачунва, финансрин рекъей савадлувал хьажнава ва 170 касди и рекъе хусуи кар гьиле кьунва.

Эцигунар ахтармишна

10-декабрдиз РД-дин Гьукуматдин Председателдин заместитель Владимир Лемешкоди Мегъарамдхуьре 60 аялдиз чка жедай аялрин бахча эцигунин кваллахар кыле физвай гьал ахтармишна, хабар гузва РД-дин Кьилин ва Гьукуматдин администрациядин пресс-кьуллугьди.

Аялрин цийи бахча эцигуни муниципалитетдин центр тир и хуьре школадиз фидалди гузвай образование агъалийрин гьенш кьатарин тлем акакьдайди ийида. Кьейд ийин, райондин мулкунал ина пограничникрин хизанарни яшамеш жезвайди фикирда кьурла, аялрин цийи бахча эцигунин игьтияж екеди тирди якьин жезва.

Кьилин пудратчи РФ-дин оборонадин министрстводин Кьилин военный ва эцигунин управление я. Объект федеральный бюджетдай чара ийизвай такьатрин гьисабдай эцигзава.

Алай вахтунда эцигунин майдандал хейлин кьадар кваллахар тамамарнава. Цийи дарамат алай аямдин истемшишунриз жаваб гудайди я. Эцигунин кваллахар кьве сменадин кьайдада тамамарзава. Объект ахтармишай Владимир Лемешко эцигунин кваллахар кыле тухузвай жуь-

Гъасан ГЪУЪСЕЙНОВ

КЕЛУНИН, кваллахдин ва спортдин рекьерай агалкъунар хъаначтлани, Къулидин къапарай чпин хуьре сад лагъай итимрин жергедик вич ва мад къвед-пуд кас акатзавай. Ихътин фикирдал ам гьикл атана ва куь гъана?

Къадагъа тавунвай вири крар ийидай ихтирар ганвай вахтар тир. Къулидин квалер инсанар, машинар физ-хкведай къве рекъин гирведал алай. Ада вичин цурикай, цалцламарна, туквен авуна.

Регъимлу алвер?..

Твар хъыз, аламаз туквендай недай сурсет къачудайбур гзаф хъана. Алвердиз хас тир терездал адатмишун, кимиз гун ва кимиз вахкун, сортар какадарун пислемешдайбур амуькнач. Къулидиз вири нехв хъыз гана. Са куьруь вахтунда ада шей тупуналди маса гун-къачун кардик кутуна, хтулдиз Роспотребнадзордин инспекторвал жез пулналди кумекни гана.

Савдагардик генани фурс акатна. Ада вичин дережа (статус) члехи хъанвайди, ше-гьердай вичи метягъ къачузвай гъи туквендин рак хъайитлани квачелди ахъайиз жедайди гьиссзавай.

Ихътин фикиррик кваз ам, метягъ къачуз, са чирхчирдин туквендиз гъахъда. Хуьруьн алверчидин салам къабулай ше-гьерэгълиди хуьрез-хуьрез:

- Яда, вун геж хъана хъи? Вуна метягъдал агъур наценка эцигай хъинди я? Къай-гъу туш, и сеферда чна ваз куьмека. Алверда метягъ йигиндаказ маса гунихъ метлеб ава. Зани жуван кваллахда и амал ишлемешзава, герекди са тлимил нефсиниз тербет гун я. И къве пачкади ви рекьерин харжияр къевзава, и къве пачкади муьштерийрик юзун кутада. Лагъайвал ая, регъимлу процент ишлемеши. Валай инсанар рази жеда, хийирни гзаф къведа.

Къулидин рикле авай мурк црана. Ятлани ада вичи-вичик лугъузвай: "Келек-келекдай акъудзавай и сиклрез хтулдин къуллугъ-

дикай хабар хъанвай хъинди я. Мез-гъвел язава. Алверда мергъяматлубур ава жал? Вун сикл ятла, зун сиклрен тум я. За ваз чирда..."

Яраб жанавурдиз чапхун тавуна къарай къведа жал? Къачунвай метягъдин шутл-рашутл ийидайла, Къулидиз вичел са иблис муьштериди алтумарай къалп пулни кутуна клан жеда.

Полициядихъ галаз алакъада тунвай къалп пулар чирдай аппаратди (детектор) Къулидин уюнбазвал дуьздадал акъудна. Тади кваз полиция атана акъатна. Туквенчидин кар клева гъатна. Хтулдивайни кумек гуз хъанач. Муьштерийрикай Къулидин гъайифар члугвадайбур авачир. Базар я эхир. Абурун вил регъимлу, инсанвал квай алверчидал алай...

“Экологически михъи” моторар

Азедин ЭСЕТОВ

ИДУХТУРДИ хейлин йисара Ме-гъарамдхуьруьн больницада кваллахна. Амма адал, лугъудайвал, я аквадай хътин члар атанач, я адак къуш акатнач. Жергедин духтур яз, михъивилелди кваллахиз, гъалалу фу незвай. Алай гъалдал ам вични рази тир. Къил хуьзвай касди...

Нубатдин сеферда отчетар гваз меркез-диз фейила, адал вичихъ галаз мединститутда кледай юлдаш дуьшуьш хъана. Кефер-гъалар, дуланажагъдин шартлар чпин арада гъялна куьтягъайла, Хасавюртда кваллахзавай и юлдашди хабар къуна: "Гъикъван вун и гъалда жеда? Авачни бес анра къил хуьз жедай маса къуллугъ? Тек са мажибдал гъикъван жеда?"

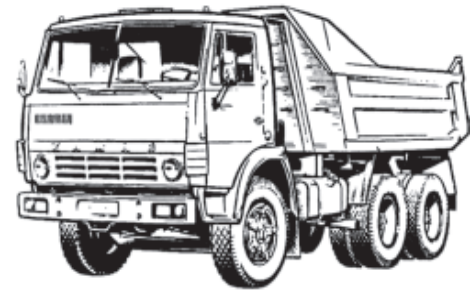
Юквар-чипер яна, ихтилат куьтягъайла, адан юлдашдин чина, бахтунин банд ачух хъайиди хъиз, шадвили ишара къуьгъана: "Яда, гъей, я вуна рикел гъанач, я зи къилизни атанач икъван члавалди. Куь районда Азербайжандиз физвай члехи муьгъ ава. Адаз вучиз "къизилдинди" лугъузвайди ятла ваз чизвани? Анал кваллах хъайи ксар агвалллубуруз элкъевезва. Ша чна вунни гъаник кутан", ада чи духтур рази яни тушни ахтармишна.

Гудайла, Худади гуда, муькъвел и вахтунда къуллугъдин азад чкани аваз хъана. Республикадин санэпидстанциядин (а вахтунда икл лугъузвай) регъбер хасавюртви юлдашдин муьквади тир. Фена къведни адан патав. Ме-гъарамдхуьруьн азарханадин духтур а муькъвел санэпиднадзордин къуллугъдал тайинарна. Пешекарвили дережа хкаждай са йикъан семинардани иштиракна.

Отчетар вахтунда вахкана, муькъвел санитарный инспекторвиле тайинарнай приказни гваз и духтур къилин духтурдин патав фена. Туькълурна вичиз, рагъметлу Х. Тагъира къейвал, са магъарани, ацукъна цийи столдихъ, члехи везифаяр тамамариз.

Гъа икл башламиш хъана адан цийи йикъар, гъафтеяр. Ам саклани гъавурда гъатзавачир, вучиз и муькъвел "къизилдин" твар акъалтнавайди ятла.

Юквар-чипер ягъиз, икл къиле фидач лугъуз, хиялрик квай ам.



Гъа ихътин фикирри басмишзавай са арада муькъвел атана члехи прицепни галай "КамАЗ" акъвазарна. Адан документар вири къайдада авайди гъисабай муькуь къуллугъ-чийриз "КамАЗ" ахъайиз клан хъана.

- Ваь, акл виже къведач, - эгечина санитарный инспектор вичин везифайрив. Машинада авай пар Сумгайтдай Дондал алай Ростовдиз тухузвай са гъихътин ятлани моторар тир.

Санинструкторди хабар къуна: - Квев "Об экологической безопасности моторов" документ гвани?

- Ихътин суал сад лагъай сеферда ван къевезва, ам вуч лагъай члал я, - хабар хкъуна иесийри.

- Ам вуч лагъай члал ятла, гила заз яб це, гъурметлубур. Квев гвай къван моторар вири са-сад худда тваз, абурай акъатзавай газдин анализ авуна, ам тлебиатдиз хаталуди яни-тушни чирна кланда. Эгер хата квайди тушиз хъайитла, буюр, алад. Анализ авун а моторар гъазурзавай заводдин илимдин лабораториядин везифа я.

- Ваь, юлдаш инспектор, чав ахътин справка гвач.

- Акл ятла, заз куьн РФ-дин мулкарал ахъайдай ихтияр авач.

- Бес гила чна вуч авурай?

- Ам, лугъудайвал, куь проблема я. Гъялни куьне ая!..

Гъиклда, вучда? - Къам чухвана, парцин иесиди. - Ростовдиз чун геж хъанва, вахт чахъ амач. Элкъвена хъфена, анализар авун агудиз жедай дердияр туш. Ихътин гъалара амайди и хванахвадив, инспектордал гъил туькълурна ада, гъикъван лазим ятла, агакъарун я...
Инспектордизни кланзавайди гъа и кар тир. Урусрин мисалда лугъузвайвал, хиперни сагъ амуькна, жанавурни тух хъана.

“Надо же дать!”

Нариман КЪАРИБОВ

ХУЬРЯЙ ше-гьердин милициядин хидарада кваллахзавай вичин чирхчир Муьршуьдан патав Абид атана. Хваш-беш авурдалай къуллугъ Муьршуьда Абидас:

- Гила лагъ кван, дуьс кас, ви дерди-бала, вун и чимел юкъуз атунин метлеб вуч ятла.

- Зи гада армиядай хтанва, ада къенепатан къушунра къуллугънавайди я. Вазни чизвайвал, хуьре са акъван кваллахарни амач. Гада милицияда къуллугъуник кутуна кланда, - лагъана вичин дерди-бала Абидас.

- Башуьсте, хуьруьнви, фида зун члехидан патав.

Фена. Гадади гъазурна клани чарарин сиягъни гваз хтана, Муьршуьда Абид шадарна.

Вири гъазурна касди. Милицияда кваллахун патал гададин сагъламвал ахтармишай нетижаярни хъсанбур хъа-

на. Са юкъуз вичин гадани галаз Абид гена ше-гьердиз атана.

Муьршуьда адаз:

- Алад члехидан патав, адаз чизва. Хъсан буй-бухахни авай гададиз килигна: - Хорошо, надо же ждать (начальник маса миллет тир), - умудлу авуна милициядин къилевайда Абид.

...Гила хабар квекай гун?

Абидни гада кардин диб чириз муьквал-муьквал ше-гьердиз къевез хъана... Милициядин начальниди гъар сеферда абуруз "Я же вам сказал: надо же ждать", лугъуз жаваб гузва.

Эхирни хъфена Абид генани вичин хуьруьнвидин патав:

- Бес, чан хуьруьнви, члехида гъар сеферда, "надо же ждать" лугъуз, кваллах туькълурзавач.

- Я залумдин хва залум, вун гъавурда акъазвач. Ада ваз "надо ждать ваь, надо же дать", яни гана кланзава лугъузвайди я. Ришветдин къадарни къалурна чарчел...

Бегвал...

Шихали БАГЪИРОВ

ТВАР-ВАН авай Къасумбег лугъудай кас жеда. Адахъ малдевет, кваллахдай нуькерар гзаф авай. Вирира машгур тир.

Са юкъуз бегдин ярар-дустари бегдиз муьгманвиле фин, тамашин адан машгурвал квелди ятла лугъуда.

Хуьтлуьн са юкъуз фида меслятнавай дустар Къасумбегаз муьгманвиле къишлахдал. Инаг кудай кларас авачир чка жеда. Куьгъне хъанвай явшанар ва абурун кланчлар кузвай пичина.

Къасумбега са арадила вичин папаз лугъуда: - Я залумдин руш, гила вучда чна, кузвайбур явшанар я. Хуьрекрийхъ ял жеривал я. Мугъманри тлуьн тавуртла, вучда?

- Я итим, вуна са фикирни ийимир. А кваллах зи гъиле ава. Жуьв фена, жуван бухарадин бармак крчал эцигна, хъвер квай ихтилатар ийиз, чай хъваз, абурухъ галаз ацукъа. Захъ жуван яман йикъан игътияр авайди я. Квалле къве чувал кле-рецаз ава. Къулаз ве-гена куда, а цлал ви папа абуруз лугъуз тежедай хътин

хуьрекар гъазурда, - лугъуда бегдин папа.

Къурмишна атай мугъманриз лугъуз тежедай хътин суфраяр, гъар са наз-нямет алай. Папа мугъманриз са такланвални къалурзавач. Вичи-вичиз фикирна, садазни чуьк тавуна, са мугъман къецел фида ва вичин тумаждин чекмедин тай къачуна гадарда. Ахпа, чекмедин тай амач лагъана, Къасумбегай гъарай акъуддайвал.

Паб и члавуз къарагънавай мугъман-ди вучзаватла чинеба килигзавай. Ам элкъвена кваллиз хтайла, Къасумбеган папа, чекмедин тай вахчуна, мазни яна, эхцигда маса чкадал. Къарагъна хъфидайла, гъарай акъатна мугъмандай, чекме амач лугъуз. И ван хъайи папа хкана, мазни яна, цлийиди хъиз авунвай тай вахкуда иесидив.

Хъфидай рекъе и кваллах авурда вичин юлдашриз Къасумбеган бегвал нелди ятла лугъуда: "Адан бегвал папалди я! Чна фикирнавай, хуьрекрийхъ явшандин ял жеда лагъана. Амма и кваллах адан папа маса жуьреда авуна. Паб адаз Аллагъди ганвай бахт я. Гъакл хъайила, адан твар-ван зурба бег яз акъатнава..."

Чуьнуьхун

Роза МИНГЪАЖИДИНОВА

ПЕНСИЯДА авай Аскер муаллим-ди телевизор кутуна. Гузвай хабарар ибур тир: гъукуматдин пулар чуьнуьхна; тлуьна гъам члехибурни, гъам къаравулрини...

"Гъихътин вахтар хъанватла аку, Советрин девирда са хуьруьн багълариз са къаравул тир жедайди, - наразивал къалурна дидеди. - Къаравул Фарманаквай виридаз, цлухъай хъиз, кичедай, гъакъван вафалу кас тир гъукуматдиз..."

Аскер муаллимдик хуьруьн акатна. Гъевчи вахтунда чпи къаравул Фарман халудиз къур кар рикел хтана. "Чун 13-14 йис хъанвай гадаяр тир. Гатун вахт я, вични - пинийрин. Тарар яру хъана акъазвай. Вучда, нез кланзава. Амма гъикл неда? Фарман халуди агуддани бес?"

Чун пуд гада - зун, Алибег, Сефер - меслят хъана: къаравул фу нез хъфейла, фена пинияр неда.

Фарман кваллиз хъфин гуьзетна чна. Са арадила акуна, Фармана хуьруьхъ

гъерекатзава. Чунни фена пинидин тарциз акъахна. Са капашда авайбурни нез агакънач, Фарман хтана, тарцин кланик акъвазна. Гъилни пеле туна, ам чаз килигзавай. Вичини ахътин къаргъишар ийизвай: "Етимар, куь иесияр за жагъурда".

Чал пудални шапкаяр алай, пеле тунвай. Вужар ятла чир жезвачир. Гъа и арада багъдин вини къилляй аялрин са клватал фена. "Чан текъейбур, куь аявал за ахпа ийида" лагъана, Фарман халуди вичин куьмекчи кицл чун авай тарцел кутлунна, вич муькуь аялрин гуьгъуьниз фена. Ийир-тийир хъана чи.

Са герендилей Сефера лагъана: "Гадаяр, зи къилиз са фикир атанва, куьне-ни заз куьмек це". Сеферан гъиле тарцин хилляй гъатнавай са клр авай. Вични вижевай клеvidи. Гъилевай клр Сефера кицлин зунжурдихъ галкълурна, винелди ялна, чнани куьмек гана. Кицл тарцин хилев агакъайла, жадарна тарцай, ката чун!

А женжелвал рикел хтайла, гилани регъуь жезва авур кардикай. Гишин члавузни чуьнуьхун хъсан кар туш..."

Аферин, баркалла!

Шихали БАГЪИРОВ

ГЪУЪРМЕТЛУ РЕДАКЦИЯ!

Заз жуван ва хизандин патай лезги кьегьал хва, меценат **Имам ЯРАЛИЕВАЗ** чи играми газетдин чинилай риклин сидкидай сагърай лугъуз кланзава. Кварчагъа, зи хуьруьн-ви, аял вахтунин дуст рагъметлу Мевлидинан хва - дуьньядин чемпион, боксер Аплагъвердиев Гъабибан тварунихъ яна, зурба спорткомплекс эцигай ва ам шад гъалара ахуьнин мярекат кьиле тухвай Имам стха сагърай! Аплагъди

Квез чандин сагъвал, хизанда хушбахтвал артух, лезги халкъ патал ийизвай хъсан кваллахриз мадни шегъре рехъ ачух хъурай! Чахъ лезги чилин, хайи халкъдин къадир авай, лезги иви квай вун хътин кьегьалар гзаф хъанайтла, гьикъван хъсан жедай! Куьн лезги халкъдин дамах тирди мад сеферда субут хъана. Аферин ва баркалла!

Къурушрин кьве хуьруьн агъалийрихъ, агъсакъалрихъ, интеллигенциядин векилрихъ, кьиле авай ксарихъ элкъвенна, теклиф гуз кланзава: **Имам стха Къурушрин кьве хуьруьн лайхлу агъали яз къабулун. Ада чи хуьрерин спортдин рекъе агалкъунар къазанмишзавай жегъилприз ийизвай майилвал чна - хуьруьнвийри - рикелай ракурна виже кьведан.**

Къуй халис ватанпересар чахъ мадни гзаф хъурай!

Чи вацI чна чIехи ийин

Сулейман ПАШАЕВ,
Советский хуьр

Чи багъри "Лезги газетдин" виш йисан юбилейдин вилик адан кваллахдикай мухбирар тир Нариман Къарибован, Агъмед Агъмедагъаеван, Шихали Багъирован, Вадим Жамалдинован, Райсудин Набиеван, Абдулашим Рамазанован ва масабурун макъалаяр акъатна. Заз абур вири гзаф бегенмиш хъана. Газет кхьиниз талукъ яз ва адан кваллахдикай жуван фикирар зазни лугъуз кланзава. Зи сад лагъай макъала газетдиз (а вахтунда "Коммунист" тир) 8-классда клелзавайла, ученикрин производственный бригадникай 1963-йисуз акъатнай. Адалай гуьгъуьниз Ленинан, "Знак почёта" орденрин сагъиб, кивенквечи бригадир Гъасаналиев Эмиракай, Россиядин лайихлу муаллим, школадин директор Нуралиев Абубакаракай, Ватандин ЧIехи дяведин ветеран, подполковник Асваров Жаферакай ва ма-

сабурукай - очеркарни. За гъа 1963-йисалай газет гъар йисуз кхьинни ийизва, макъалаярни кхьизва ва кьилляй-кьилиз клелни ийизва.

Машаллагъ, газет югъ-къандавай итижлу жезва, гъар жуьредин рубрикайрик кваз итижлу макъалаяр гзаф акъатзава. Мажиб тIимил ятIани, газетдин къуллугъчийри намуслувилелди кваллахзава. Чна юбилейдин йисуз газетдин тираж 15 агъзурдалай алудиз чалишмишвална кланда.

Газетдин 45-нумрада кьилин редактор Мегъамед Ибрагъимова "Жуван пайни кутур" макъалада газетди халкъдин уьмуьрда гьихътин чка къазватIа кхъенва. Газетди халкъ сад ийизва, агудзава. И кардин жигъетдай газетдин кьилин редактордин заместитель Куругъли Ферзалиева 12-чина патара авай лезгийрикай кхьизвай куьруь макъалайри иллаки шагъидвалзава. Пата-кьерехъра кваллахзавай бизнесменри гъарда вичин хуьруьнвийри са 10-20 газет кхъенайтIа, хъсан жедай.

Лезги чIал хуьнин ва еримлу авунин карда школадихъ галаз санал газетдини еке роль къугъвазва. Гъаниз килигна лезги чIалан гъар са муаллимди лезги газет кхъинал, аялри ам клелунал гуьзчивална кланда.

Чи милли, багъри газетдин 100 йисан юбилей чи вири халкъдин сувар, тарихдин зурба вакъиа я. Гъуьрметлубур, ша чна вирида жуван милли газет кхьин, жуван вацI чна чIехи ийин!

Тади къачу кхъиз, дуст, "Лезги газет"

"Лезги газет" клелайди уях жеда,
Таяр галаз адав лап дамах жеда,
Гуьгъуьларни адан лап къаврах жеда,
Тади къачу кхъиз, дуст, "Лезги газет".

"Лезги газет" чахъ авай са яракъ я,
Куьмек тагун чи патай лап шандакъ я,
КхъизвачIта, вун лап халис мутIлакъ я,
Тади къачу кхъиз, дуст, "Лезги газет".

Халкъдин къайгъудар

С-А.АБДУРАШИДОВ, Хъуьлуьд

Чаз малум тирвал, луткунви кьегъал хва, Къазахстанда кваллахзавай бизнесмен Сулейманов Жигерхана вич бажарагълу лезги хва тирди халкъ патал ийизвай кьени краралди къалурнава. Виридаз аквадай чкадал, Рутулиз физвай шегъре рекъин кьерехъда, "Самур" тIвар алаз са шумуд дарамат - шад межлисар кьиле тухудай чIехи утагъ, сагъламвал хуьн патал медицинадин чIехи центр, мугъманхана, алишверишдин кIвал (ва икI мад) хкажнава. Абур акур бязибур, гъейран яз, "Самур дере икI безетмишнавайди вуьж я?" лугъуз хабарар къада. Жаваб гуз кланзава: ам чи дередин кьегъал - Сулейманов Девлетханан хва, хайи халкъдихъ рикI кузвай, адан къайгъудар, Афганистандин дяведин къати женгерта кьегъалвилелди иштиракай, гъуьрметдин грамотайрин, хейлин шабагърин, гъа гъи-

сабдай яз "Жуьрэтлувилляй" медалдин сагъиб Сулейманов Жигерхан я. Ада хуьруьн жематдизни еке куьмекар гузва. Ада эцигнавай дараматри (бязи шегъеррани ахътинбур авач жеда) чи Самур дере нурламинава.

"Ви рикIе авай вири мурадар кьилиз акъатрай, Самур дередин кьегъал, чIехи рикI авай хва. Жигерхан!" - алхишзава жематди.

ИситIа - жигерра (Агъвалатар)

Тарай, къавалай, гурарай инсанар аватай, абуроз хасаратвал хъайи дуьшъшра, чибурухъ куз-куз иситIа гудай адет ава. И мукъвара тарай аватай инсандиз (тIвар къазвач) сифте иситIа гана, ахпа ам райбольницадиз тухвана. Рентген авурла, духтурдиз адан жигерар чIулав яз акуна ва азарлудавай вуна вуч тIуьна лагъана хабар къада.

- Чан духтур, за са артух затI тIуьнач, анжах заз иситIа гана.

- АкI ятIа, ви жигерра авайди иситIа я ман? - лагъана духтурди.

Гуьгъуьнлай и духтурдин чирвал акур азарлудан сагъибри ам шегъердин больницадиз тухвана, ана сагъар хъуьнуна.

КIвализ хтайла, ада вичин кьилел атай, духтурди лагъай келимаяр ахъайна. ИситIа жигерриз фенва лагъайла, аяларни кваз хъуьрена.

Аллагъ куьмек хъурай чаз гъар садаз!

Гъикъван ацукъда

Кимел атай хуьруьнви Агъмед кIвачел акъвазна акурла, инал алай итимри лугъуда:

- Ацукъ, Агъмед стха, кIвачел акъвазмир.

- Гъикъван ацукъда - кьве йисуз армиядин жергейра авайла, къуд йисуз колхоздин хеб чуьнуьхна тIуьрла, кьве йисузни хуьруьн гъакимдихъ галаз къал хъайила, ацукъна. Гила хъайитIани, кIвачел акъвазда, - лагъана Агъмеда.

Кимел алай итимар, сад-садаз килигна, хъуьрена.

"Гъаждал феи Мисри"

В.ДАДАШЕВА, Гиляр

Гатун варз тир. Зун, гъамиша хъиз, хтулрихъ галаз куьчедал ацукънавай. Чи кIвалер шегъре рекъин кьерехъда ава. Са машин акъвазарна. Анай эвичIна, юкъван буйдин, са акъван чIехи яшар тахъанвай, къумрал якIарин итим чи кIвалер галай патяхъди къевезвай. Яраб вуьж ятIа? - фикризвай за. Салам гана, буба хабар къурла, заз ам чи хизандин хванахва Мисри (тIвар дегишарнава) тирди чир хъана. Хабарар къаз, ам сакIани хъфизвачир. Эхирни за кIвализ бубадин патав илифун теклифна. Къуьзубуруз чпин патав атун, са истикан чай хъун кландай кIвалах я. Сиф-

те "ваъ" лагъанатIани, Мисри чи кIвализ атана. Буба суал квай вилерай килигзавайди къатIай ада: "Ваз зун чир хъанани? Ви гъвечи гададин дуст", - лагъана хабар къуна бубадивай.

- Ваъ, - жаваб гана зи бубади.

- Заз чир тахъай, бубадиз чир жедани? Ваз вуч лугъуз кланзава? - хабар къуна за? Жибиндиз гIил авуна, Мисриди анай агъзур манатдин чар акъудна, зав вугузвай.

- ТIалабда и пул вуна вахчу, зун адаз, яни ви бубадиз буржлу я. Заз гъарам пул кландач, зун гъаждал фенва. Ма вуна вахчу, я туштIа, жува са кесибдиз садакъа це! - лугъуз, гужуналди пул зи гIиле твазвай ада.

Заз гзаф язух атана. Зи стхадин дуст Мисри хизанда виридалайни гзаф зегъмет чIугвадай, садан кефини хан тийидай кас тир. За пул вахчунач. Ада мадни лугъузвай:

- Зун геж хъана. Фад атана кландайди тир.

- Бубадиз килигзавайди зун-е, - секинарна за Мисри. - За ваз а пул гъалалзава.

Атун геж хъанатIани, вичелай гIил къачу лугъун, багъишламишун тIалабун чи девирда нелай хъайитIани алакъдач. Тек са за ваъ, вири хизанди гъалалзава Мисридиз а бурж. ЖегIил чIавуз гъалатIар гзафбурувай жезвайди я. Амма абур хиве къун, мад хъувун тавун мадни важиблу кар я.

Ви хизан сагърай, Мисри! Чна куь хизандиз гъамиша гъуьрметзавайди я. Вири вун хътинбур тиртIа, дуьнья ислягъ жедай. Аллагъди хуьрай хъсан инсанар!

"Дидеяр хуьх"

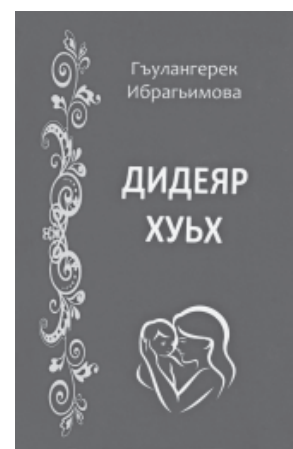
Абад АЗАДОВ

Дидедиз веледрин патай авай кланивал, вафалувал, ширинвал лугъуз тежерди я. Мус кIеве гъатайтIани, тIарвал хъайитIани, мецел "диде" гаф кьведа. Вахтар гъикъван фейитIани, дидедин кинерни, туьмерни, суьгъурдин кхетар хъиз, рикелай алатдач. Камаллу ксари лагъайвал, дидедин рикI акъалтI тийир ала-матрив ацIанвай чешме я. Веледрин патай дидедив гъикъван галайвилер агакъайтIани, абур уьмуьрлух дидедиз буржлу яз амукъда, гъикI хъи, дидедин кланивилер, вафалувилер, жу-мартвилер, веледар патал чанни къурбандай гъасретдив гекъигдай, абур алцумдай маса уьлчмеяр, терезар авач.

Гъакъикъат икI тирди чаз Россиядин писателрин Союздин член, Дагъустан Республи-кадин лайихлу муаллим, шаир **Гъулангерек ИБРАГЪИМОВАДИН** и мукъвара чапханади акъуднавай "Дидеяр хуьх" ктабда гъатнавай таъсирлу, кесерлу, дидедихъ рикI кузвай, ара-

бир шел гъизвай, руьгъда дарихвал твазвай ва михъи рикелди дидедал дамахвавай ширири успатзава.

Гъ. Ибрагъимовадин вад лагъай ктабда чи вилик вичин балайрин бахтатарвал паталди гъар са азиятдиз таб гузвай халис лезги дидедин къамат пайда жезва. Ди-



де! Ам веледар патал шем хъана кузва. Ада, Данкоди хъиз, балайриз виликди фидай рехъ къалурзава. Дидедин рикI балайрин уьмуьрдин рекъериз нурар чукурзавай, абуроз датIана чим, къуват гузвай рагъ я. Гъавилияй шаирди кхъизва:

Къацу гатфар ала кьецел,
Бес вучиз мурк ала рикел?
... Зун гъавурда акъунва кье:
Амач зи рагъ - шири диде.

Шаир ва публицист Билал Адилова кьейдзавайвал, дидедиз авай кланивал хайи чIалаз, багъри чилиз авай кланивални я. Шаирди "чан-диз мелгъем дарман тир" хайи чIал багъаз къунин, ам хвена, къевезвай несилприв агакъарунин важиблувал къалурзава. Дидени Ватан садававай къакъуд тийиз, дидеди чирей, кьепинин кьилихъ манияр, лайлаяр лагъай чIал хуьн патал "чанни гуз гъазур я" ам:

Бахтатар хъуй вун авай
Гъар са хуьрни кIвал.
Чан асиррин зар алай
Чан зи лезги чIал!

Диде авачир дуьнья зиндандив гекъигзавай шаирдиз адан ван япара авачир гъар са гуьлуьшан югъни мичIи я.

Зун, диде, вахъ, вун акунихъ чIугел тир,
Амма зун вав, къисмет хъанач, ахгакънач.
Агъзардин цIай багъишна къисметди,
Хажалатдин таж кьилелай алатнач.

Йисар алатзаватIани, шаирди "гъам чIугвазма, диде фадлай адан "хиялрин шагъдиз" элкъвенва.

Вахтар фена... Диде ама рикIе зи,
Ада чрай фан дадин кваз сиве зи.
Гила са хъар кваз акурла вилериз,
АкI жеда заз мугъман я руш дидедиз.

Гъар са цIарцIай аквазвайвал, Гъ.Ибрагъимова халкъдин тарих, адетар, меденият, фольклор хъсандиз чизвай, этнографиядал рикI алай, абуркай гъавурда аваз менфят, илгъам къачузвай шаир я. Гъавилияй гъар са ширири пара таъсирдайди, руьгъдал звал гъидайди, мад сеферда клел хъийидай ашкъи кутадайди я.

Дидеяр хуьх! Тавакъу я
Гъевечи-чIехидаз.
Чи бахтарин шагъ я диде -
Чир хуьхъ виридаз, - кхъизва шаирди.

ГАЗЕТ КИЕЛЗАВАЙБУРУН ДАФТАРРАЙ



Сейфудин ШАГЪПАЗОВ

Чулав шенпи

Йифен кьулар, за са ккIал
Ахъайнай ви пенжердал,
Залвил алаз акъваздай чIал
Чизвай экуьн сегьердал.

Акунай вун кацин саягъ,
Ван тавуна, атайди.
Акуначир чулав "кьуччагъ"
Ви гуьгьуьна авайди.

Куь гьаятдин юкьни юкьвал
Вун агакьун бес хъанай,
Башламишна акъудиз кьал,
ДатIур тили-сес хъанай.

Акунай заз шенпид суза
Хъша кIвализ лугъузвай.
На лугъуди, чуьнуьхна за
Адан диде тухузвай.

Гьерекал кваз тадивилляй,
Чун - вилик, ам - гуьгьуьна.
Акъатначир ам чи геляй,
Еб авай хъиз тугъуьна.

Гиликьайди чун атайвал
Хъархъу тарак атанай.
Чаз фир-тефир авуна сал,
Чара - мидад атанай.

Къати жезвай адан гъарай,
Ван кутуна магъледик.
Кутягъ жезвай сабур-къарай,
Хуькуьрайла зегъледик.

Къабул тийиз гьил эцигиз,
Я агатиз тазвачир.
Амуькьнай чун гьакI килигиз,
Маса чара амачир.

За вун класиз, за вун чухваз,
Акъуддай хъиз ивиар,
Авай жеде, гьелбет, адаз,
Чизвачир чи дердияр.

Тир жал адан фагъум-фикир
Чпин жуьре жедайди.
Чи кьугъунрин хъайла эхир,
Каци кьиф хъиз недайди.

Эхир адаз вуч тиртIа клан
Кьил акъатнач хайратдай.
Лал хъана ам, атIана ван,
Хтайла куь гьаятдал.

Им татугай гуьруьш хъанай,
ХъаначиртIан акур кас.
Чулав шенпи чал туьш хъанай,
ГьалтначиртIан чулав кац.

Булах

Ви яд дадмиш ийиз татуь баятар.
Авай ксар атурай дуьз ниятар.
Рехъ атIурай рикI михьйда,
дугърида,
Белки, туьш жен яд гьатнаваз
къадрида.

Яран цIаяр

Сур девиррай чал агакьай
яран ялавар.
Артух авур чи милливал,
чи михьивал,
чи цицивал -
Ругъдин кьилавар.
За лугъун, чир хъун чарасуз
ятIа кьез эгер,
Шумуд асирра цIаяр кайибур,
цIаяр хвейибур,
цIаяр хъайибур,
Чун тушни, мегер?!
Чун тушни цIакьалар
хкажна кьелерал,
Душманриз зур гайибур,
сурун фул гъайибур,
шадвилляй кайибур
Къаварал, чархарал,
суван гирвейрал.
ЦIаяри гана чаз
чпиз хас ерияр,

Жидадин кIвенкI хътин хцивал,
цIелхемдин ицивал,
жуьгьенрин зигивал.
Чинариз хъчирна лазни яр.

КIачIахарна, кармашарна,
кана цIаяри.
Гуя чаз хъайи назарар,
татугай азарар, бизарар,
Хкадриз фена,
гана цIаярив.

Шак чIух авуна, кин руьхъ авур
чIадин сенгер,
Акъудайбур чун мичIерай,
чун кIеверай,
чун меькIерай
Чирагъар, умуддин эквер!

"Гум-гум, чалди кьвемир,
вач са кьакьан синелди",
ГьакI лагъана гум цавариз,
бугъ къавариз,
цIай кьулариз.
Кьулани хвена къадирлувилелди.

ЦIаярин гьунар чи меце,
чи чIала хъана.
ЦIпилни, ялавни, хъран цIайни,
кьулан цIайни,
яран цIайни
Истеклу хъана,
чаз ала хъана.

Хкахъдач даим, хъунни тавурай
Алупандин цIай!

Ам чи рикIера зайифни жедач,
алцифни жедач,
гъайифни кьведач
Дустаризни гуда чим,
чи кьулав атай.
* * *

Заз вуна ракъуриз суалдин
лишан,
Куьз твазва зи чина хиялдин
лишан?
Зун чиг я даим ви цIалцIам
пешинал,
Заз вуна ракъура цIиялдин
лишан.
* * *

ЧидайтIа, варцелай элкьвен
хъийидай,
ГъалатI са леке туш чуьхуьн
хъийидай.
Вучиз за ахъайнай ви кIвалин
рактар,
Вилик гъай тике фу кьехуьн
хъийидай.
* * *

Бязибуруз гатфар кIанда.
Лап рикIивай кIанда заз зул.
ТIебиатдин заргар кIанда,
Хаммал авай кьизилдин бул.
* * *

Иер акваз вун, шумуд гатIумна,
Яргъи кифери бейни гацумна!
Вири гайи вун Первердигарди,
Лагъ, акьулдикай вучиз магърумна?
* * *

Залан хъана гьалатIрин пар,
Умудрикай чIух тахъурай.
Дуьз тахъана вегъей кваквар,
Гамуникай рух тахъурай.
Геж авуна кутаз тумар,
Къуьлуьн эвез мух тахъурай.
Нефсер пичи, рикIерни дар,
Яван ксар мус тух хъурай?
* * *

Русвагъзавай намус, жасад,
Чир жезвайла са-сад, са-сад
Инсан лагъай тIвар алайбур.
Хкаж жезва кичIерин ад!
* * *

Лекьер я чун, лувар аваз,
Цавар рамдай гьунар аваз,
Муг авачиз амуькьайбур,
Паласаяр, сувар аваз.
* * *

Ругъдин емни, рикIин чимни,
Заз дуьньядал вири я вун.
Зи седефлу саздин симни,
Зи илгъамдин Пери я вун.

Къадимбег ИЛЪЯСОВ

Багъдив рахун

Ацукьнавай дактардив,
Зун зи багъдив килигиз.
Кьунвай тарар живеди,
Аквазвай лап сефилдиз.

И гьал акур чIавуз за
Зун зи багъдив гекъигна.
Авуна за зи арза,
Ихтилатдал илигна.

Зазни хъайид я гатфар,
Хъайид я зунни цуькведа.
Гадни хъайид я заз
Гъа кьез хъайи жуьреда.

Зулни хъана гарарин,
Марфарини гатана.
Ранг дегишна чIарарин,
Къуьд уьмуьрдиз атана.

Ингъе хъуьтIе ава чун,
Кьилни, куь хъиз, лацу я.
Чуплахни хъанва зун,
Веледрихъни кьару я.

Амма ава дегишвал
Чи уьмуьрдин арада.
Цуьк хкведа хилерал
Мад гатфарин береда.

Гадни хъжеда уьмуьрда,
АкIажда куьн бегъерди.
Мад са шумуд сеферда
Ранг дегишда уьмуьрди.

Амма зи ранг мад дегиш
Хъжедач зи девирда.
Зи рангунал яз вердиш,
Жеда амай уьмуьрда.

Я гатфар, гад хкведач,
Чагъвиллин пай атIана.
Зулни мад заз ахквадач,
ХъуьтIе жеда датIана.



Мусар булах

Мусар булах, ви тарихар дерин я,
Ви тарихрай кьил акъудун четин я,
Яд гьамга я, набат хъиз,
вун ширин я,
Ви яд хъвайди гьамиша я чагъ,
булах.

Мет яна, за хъвазва яд ви сивелай,
Нек хъвадай хъиз, балад дидед
хуралай,
Макан я вун берекатдин нур алай,
Вун зи хуьруьн берекатдин багъ,
булах.

Яб гана на шумуд рушан сирериз,
Шумуд къарид агъ тухвана
гъуьлериз,
Шумуд къисмет хъанатIа, лагъ,
гъуьлериз,
Вун шерик яз, муьгъуьббатдин рагъ
булах.

Атай мугъман ви яд хъунихъ
къаних я,
Чи ашукьрин чIалариз вун лайих я,
Гелхенвийрив гвайди гъа
ви кьилих я,
Гъа ви яд хъиз, михъи я чи тагъ,
булах.

Чи хуьрйя тир ашукъ Амрагъ,
Гъуьсейин,
Абуруз ви ци пай ганай ашукьвиллин,
Гъа ви яд хъиз, рахадай чеб
хупI ширин,
Вун зи хуьруьн межлисдин чирагъ,
булах.

Соня ИБРАМХАЛИЛОВА

Хабар къазва за...

За ракъинивай хабар кьуна:
- Вуна гъар кьуз чилериз бул
ЧукIурзава жезмай кьван нур?..
- Вил алуькьиз кичIез, валлагъ,
ГьикI килигда зун ваз, на лагъ?

За вацравай хабар кьуна:
- МичIи йифен пердедик кваз,
Акъвазнава дамахар гваз?
Куьз акъван зал ашукъ я вун?
Зи ишигъдик ацукъа вун...

За гьетеривай хабар кьуна:
- Цавун аршда кьугъваз,
хъуьрез,
Куьн аквазва гьикьван серес!
- Чи гьунарар алцумдайвал
Авани ваз мизан-терез?

За циферивай хабар кьуна:
- Са вил хъуьрез, са вил шехъиз,
Ракъурзава накъвар чилиз?..
- Къацу махпур яна чиниз,
Гатфар чна гьизва чими...

За йикъавай хабар кьуна:
- Къуьнел алай яргъи кифер
Гадарзава вуна йифел?..
- ГалкIур тежез атанвай фер,
Вуч авурай рикIиз ифей?

За къушаривай хабар кьуна:
- Дуьньядила элкъвез, хквез,
Вуч акуна лагъ, анра кьез?
- Гьихътин жаваб гуда куьне,
Галукьнавай рикIихъ гуьлле?!

За пIиреривай хабар кьуна:
- Квел кьил чIугваз кьвезва
халкъар,

Гъар няметдив ацIуз дактар.
- Женнет - багъдин ахъая кIвал,
Чанарин куь алатрай тIал.

За дидедивай хабар кьуна:
Куьз пайзавач сад хъиз бахтар
Сад Аллагъди махлуькIатдиз?
- Текдиз тама экъечIай тар,
Зи чанда цIай ава къатиз...

Гулфия ПАШАЕВА
(ПИРУГЪЛАНОВА)

Бахт я, бахт

Цифер-чемер сад-садавай
къакъатна,
Рагъ атана, сувар хъиз,
зи уьмуьрдиз.
Лув гуз, лифер яваш-яваш агатна,
Муьгъуьббатди хабар гана

риклиз зи.
Чи бахт я, бахт, рикIерни кье
сад авур,
Зун вун авай дуьньяда лап
шад авур.

Дегиш хъана заз и дуьнья элкъвена,
Лап куьд амаз гатфар хъана
уьмуьрда.

Ашкъид рикIер сад-садав
чи гелкъвена,
На лугъуди, гьатнава зун
суьгъуьрда.

Чи бахт я, бахт, рикIерни кье
сад авур,
Зун вун авай дуьньяда лап
шад авур.

Гъар жуьредин цуьквер ава
багълара,
РикIни, лугъун, гъа са цуьк хъиз
хъуьрезва.

Акваз-такваз жив цIразва
дагълара,
Муьгъуьббат чав вилералди
рахазва:

- Чи бахт я, бахт, рикIерни кье
сад авур,
Зун вун авай дуьньяда лап
шад авур.

Уьмуьр фирай, зи гьил, яр,
ви гьилеваз,
Чан-чан лугъуз, сад-садан рикI
рикIеваз,
Зун ви свас, вунни чам я кье
жегьил,
Гьич садрани чIурдач, яр, за ви
гевил.

Зи рехъ вахъди

Элкъвена

Фикирначир уьмуьрдин рехъ
элкъведайди,
КIани рикIер сад-садав
чи кьекъведайди,
Муьгъуьббатдин гьиссер икI
чахъ гелкъведайди,
Рекьерини яргъарай чун агуддайди.

Вун рикIеваз йикъар-йифер, яр,
физва зи.
Такур юькуз рикI хуравай
ифизва зи.

Вилерин нур ви гьунар я,
ви къахма я,
Чи кланивал, цаву гайи, лап зурба я.

Таниш хъайи гатфар авай
лап бегъерда.
Зи вилерай аквазва вун
са гевгьер яз.

Хъуьрезва рикI вун гъар акур заз
сеферда,
Хуш хъайиди вун я, вун заз и
тегъерда.

Гекъиг жеч гьич дуьньядаллай
вун девлетрив,
Сад Аллагъди агуд тавуй
вун нифретрив...

Нурудин НАСРУЛЛАЕВ

Коррупция

Коррупция, ви тегъуьн
Лап кларабра гьатнава.
Тахъуй има гьакI кьехуьн,
Къуллугъ пулдихъ гьатзава.

Багъри твада гьиз кьиле,
Пешекарар кваз такъаз,
"А, Б" течир кас - вине,
Агъ, агъургъан кьведа заз!

Ярай сада тупунай,
Алатдайвал и жаздан.
Гъайиф, гьич чи законрай
Акваз амач ад-виждан.

Тараш-параш метлеб я,
Миллиардар себеб я...

Украина

Украина - мублагъ уьлкве,
Къирмиш жезва гуьллейрин цIук,
Тарихда чеб хъайи кIвенкIе,
Ряят эллер кутаз хурук.
Гьуту-гьутар бягъсина нез,
Язух тушни бес кьилерин?
Кьилер-кьилер терсина жез,
Язух тушни сад - эллерин?
Са бедендин жерге тупIар,
КьуртIа жезва тIарам тир гьуд.
Халкъ я, мад халкъ важиблу кар,
Къуй давам хъуй дамарра худ!

К.И. АТАКИШЕВА

Зи тIалабун

Чун Аллагъдин рекъе хъурай,
Адан тIвар чи рикIе хъурай,
Чи кьил даим вине хъурай,
Ля илягъа илля Аллагъ.

Къисмет тахъуй чаз гьич гъарам,
Уьмуьр жервал чи лап хуррам,
ГьакI хъурай ам мадни давам,
Ля илягъа илля Аллагъ.

Гунагъ крар таклан хъурай,
Чаз чIехи тир иман хъурай,
Диндикай чаз дарман хъурай,
Ля илягъа илля Аллагъ.

Мергьяматлувал Хуси чил багъишна

Чи районрин хуьрерин агъалийрин арада спортдин табигат тухунин макъсаддалди тешкилзавай крар давам жезва. Хъсан крар кылиз акъудуник мергьяматлувилелди чпин пай кутазавай ватанэгълиярни тѳимил авач.

Сулейман-Стальский райондин официалный чешмеди хабар гайивал, мукъвара Къасумхуьруьн магъалрикай сана спортдин майдан тукълуьрун патал чкадин агъали Назир Абдулгамидова вичин хуси участок чара авуна.

Къейд ийин, воркаут-майданар алай вахтунда чи гзаф хуьрера арадал гъанва ва и крар йигин еришралди давамни жезва. "Райондин юбилейдиз - 90 регъимлу кар" лишандик кваз, Сулейман-Стальский районда агъалийрин сагъламвал патал менфятлу серенжмар къабулуниз ва маса крар тамамаруниз хейлин ватанэгълийри чпин хушуналди шериквалзава.

"Демография", "Спорт уьмуьрдин къайда" я проект кылиз акъудунин сергъятра аваз арадал



гъайи майдан куьчедал спортдал машгуьл жедай тадаракралди таъминарнава.

Вичин чилин чуьк (100 квадратдин метр) жемьт-диз савкъат яз гуналди, регъимдин кар кылиз акъудай райондин ЦЗН-дин директор Н. Абдулгамидовалай райондин кыле авайбуруни, агъалийрини разивалзава.

Чи ватанэгълияр - гъар сана

Милли ирсинин къайгъудар

Алай девирда инсанриз интернет галачир уьмуьр фикирдиз гъун четин я. А такъат вирибур патал "вири авай, жагъидай" чешмедиз элкъвенва. Кылдин халкъарихъ, миллетрихъ, гъа жергедай яз лезгийрихъни махсус сайт ава. Абурун арада "Лезги члални литература" (<https://www.lezgichal.ru>) сайтди иллаки кьетлен чка къазва, гъикл хьи, ана авай материалар анжах лезгийри талукъбур ва чебни хайи члалал хъенвайбур я. Ана авай малуматрикай, шиклрикай, электронный ктабрикай, эдебиятдин эсеррикай агъзурралди инсанри менфят къачузва. Зи итилат гъа и сайт 2007-йисуз арадал гъайи члехи ватанперес **Орхан Расулович МИРЗАЛИЕВАКАЙ** я.

Ам 1987-йисуз Кцлар райондин Къалажухрин хуьре дидедиз хъана. Алай вахтунда Бакуда яшамин жезва. Мектеб куьтягъайдалай куьлухъ ада Бакудин архитектурадин эцигунрин университетда келна. Ада информационал технологиядин хилезни гзаф итиж ийизва.

Ватанэгълиди арадал гъанвай сайтда хайи члалаз, эдебиятдиз, тарихдиз талукъ электронный ктабар ава. Шаиррикайни абурун яратмишунрикай, алимрикайни абурун кваллахрикай



сайтда лап гзаф материалар ава. Идалайни гъейри, Орхана лезги члалан онлайн-тестер, кьугъунар тукълуьрнава. Вичин кьурулуш ва чапзавай материалар анжах лезги члалал хъунин делил фикирда кьуртла, а сайтдиз тешпигъди лезгийрихъ интернетдин алемда мад авач.

Орхана арадал гъайи мад са зурба проект алатай йисалай кардик акатна: ада лезгийрин 6 гафаргандин (А.Гуьлмегъамедован баярин, М.Гъажиеван урус члаланни лезги члалан, Б.Талибованни М.Гъажиеван лезги члаланни урус члалан, Ю.Халилован лезги члаланни азербайжан члалан, адан азербайжан члаланни лезги члалан, Р.Расулован лезги члаланни ингилис члалан гафар-

ганар) бинедаллаз сайтда "онлайн-таржумачи" гафарган тукълуьрнава. Гъа ихътин онлайн-гафаргандикай ибарат яз, мукъвара мобильный телефонра менфят къачуз жедай махсус приложение гъазурнава.

Къенин девирда интернетда милли ресурсар, делилар, миллетдикай малуматар гъикъван гзаф хъайитла, гъакъван хъсан я. И кар аннамишнавай Орхана чуьгъузвай зегъмет тарифуниз лайихлу я.

Чи йикъара, интернетдикай менфят къачуналди, чеб раижиз, машгуьриз алахънавай ксарни авачиз туш. Орхан Мирзалиевакай рахайтла, ам акван тийизвай "фронтда" текдиз гъерекатдик квай женгчи я. Зун адахъ галаз цуд йис идалай вилик таниш хъана. Вичиз са менфятни авачтлани, халкъдин милли ирсинин къайгъударвалзавай ватанэгълиди, кагуьлвал тийижиз, вилик эцигай макъсад кылиз акъудзава.

- Гзаф лезгийриз хайи члал, тарих чизвач. Къе интернетда лезгийривай менфят къачуз жедай затлар хъун гзаф важиблу я, - лугъузва Орхана.

Милли медениятдал, члалал, тарихдал кьарувалзавай ватанэгълидихъ сагъвал ва гъар са карда зурба агалкъунар хъурай!

Дуьньяда

Аксибурун къадар тайинарна

Немсерин "Альтернатива для Германии" партиядин депутат В. Гердтан фикирдалди, Россиядиз акси санкцийрилай са пай немсери наразивалзава. Идакай "Lenta.ru" сайтди хабар гузва.

Сиясатчидин фикирдалди, парламентдин сечкиря 12,6 ва 9,2 процент несер хъайи вичин ва «Чаплабур» твар алай партиядин векилар Россиядихъ галаз хъсан алакъаяр хуьнин терефдарар я. "Зи фикирдалди, 20 процент къван агъалиярни гъа ихътин фикирдал ала. Адетдин сечкирийрикай гзафбуруз санкцияр вучиз кардик кутазава чизвайди туш", - лагъана Гердта.

Гъа са вахтунда, депутатдин делилралди, немсерин 23 процентди Россиядиз акси санкцийрин тереф хуьзва. Депутатди къейд авурвал, уьлкведин рагъакидай пата гъалар, рагъэкъечдай патан гъаларив гъекъигайла, тафаватлу жезва. Къвед лагъай терефдин агъалийрикай 90 процентди россиявиар чпин душманар тушиз гъисабзава. Амма Германиядин рагъакидай патан халкъарикай анжах 20 процентди чеб Россиядиз акси туширди малумарзава.

Алай йисан июндиз, Украинадин вакъаяр себеп яз, Евросоюзди Россиядиз акси экономикадин санкцийрин муддат зур йисан артухар хъувуна.

Ихтилатриз баян гана

РФ-дин экономика вилик тухунин министр М. Орешкина Россиядинни Белоруссиядин регъберин арада кыле фейи гуьруьшдикай баянар гана. Идакай "ТАСС" чешмеди хабар гузва.

Адан фикирдалди, В. Путина ва А. Лукашенкоди ихтилатар авурдалай куьлухъ уьлквейрин арада гъуьжет алай месэляяр тѳимил амуькна. Кылди къачуртла, абурулай нефтладинни газдин месэляйрин патахъай кве терефдин фикирар мукъва ийиз алакъна. Нефтладин базар, хуьруьн майишат, алакъаяр ва таможня хътин хилерни санал пайгардик кутунин патахъай меслятарна. Министрди къейд авурвал, президентри бегъерлувилелди кваллахна.

Къейд ийин, 7-декабрдиз Сочи шегъерда В. Путинан ва А. Лукашенкодин арада ихтилатар вад сятдилайни гзаф вахтунда давам хъана. Абурун арада нубатдин гуьруьш 20-декабрдиз Санкт-Петербургда кыле фида.

Порошенкодин теклиф

Украинадин виликан президент П.Порошенкоди "Прямой" телеканалда малумарайвал, Украинади Донбассдихъ галаз ваь, Россиядихъ галаз авай сергъятдал цал эцигун лазим я. Идакай "Lenta.ru" сайтди хабар гузва.

Порошенкоди Зеленскийдин куьмекчи А.Ермака Донбассдихъ галаз авай сергъятдал цал эцигуниз талукъ яз малумарай пландикай вичин фикир лагъана. "Вучтин цал? Украина вичин мулкаррикай кьерех жезвани? Цал Россиядихъ галаз авай сергъятдал эциг, ам квез герек жеда", - лагъана Порошенкоди.

Идалай вилик Ермака Лондонда кыле фейи форумдал къейднай хьи, эгер Россиядиз Украинадин гъукумдаррихъ галаз са меслятдал кьезе кланзавачтла, Киевди Донбассдихъ галаз авай сергъятдал цал эцигда.

Ичкиди зегъерламишзава

Алатай йисан гъа и вахтунив гъекъигайла, 2019-йисан клуьд вацра ичкидикди зегъерламиш хъана къейибурун къадар Россияда артух хъанва. Идакай "Интерфакс" чешмеди хабар гузва.

Ичкидин рекъай милли сиясатдин центрадин делилралди, 2019-йисуз дуьшуьшдай кьенвайбурун къадар 11,9 процентдин гзаф хъанва. Ичкидикди зегъерламиш хъана кьиникъал къезвайбурун къадар Россиядин гзаф регионра артух хъанвайдакай хабар гузва. И жигъетдай сифте жергеда Ярославдин, Липецкдин, Кургандин ва Пензадин областар ава. Къейднавай девирда Москвада пис еридин ички ишлемишуникди 77 инсан кьена, Санкт-Петербургда - 89.

Алатай вацра уьлкведин СМИ-ри хабар гайивал, дуьньяда ички гзаф ишлемишзавай уьлквейрин арада Россия ирид лагъай чкадал хъана. Ахтармишунин делилар Россиядин здравоохранениди раижнай.

Алакъаяр пис жезва

НАТО-дин уьлквейрихъ галаз алакъада аваз кваллахиз Россия гъазур я, амма йисалай-суз рафтарвилер пис жезва. "Новости" РИА-ди раижзавайвал, ихътин фикир РФ-дин оборонадин министр С.Шойгуди малумарна.

"Тахминан вад йис идалай вилик Брюсселдихъ галаз хъсан алакъаяр авайди тир... Чахъ икьрарар гележегдани кылиз акъуддай мумкинвилер ава лагъана фикирзавай. Гъайиф хьи, йисалай-суз а мумкинвилер тѳимил, алакъаяр зайиф жезва", - лагъана С. Шойгуди.

Зиянлу продуктар

Немсерин алимри мукъвал-мукъвал ишлемишунин инсандин ратариз пис патахъай таъсирдай продуктин тварар кьуна. Абурун делилар «Focus.de» чешмеди раижнава.

Пешекаррин гафаралди, мармалатрик, шоколадрик ва чранвай ширинлухрик квай адетдин ва кьеви шекердикай кьерех хъун лазим я. Колбасаярни тѳимил, яни гагъ-гагъ (гъафтеда са сефердилай гзаф тушиз) ишлемишун меслят къалурзава. Маргариндикайни майонездикай рахайтла, абуру туьншиз эсиллагъ ишлемиш тавун теклифзава.

Гъа са вахтунда алимри ратар зиян хъуникай хуьдай продуктин тварарни кьунва. Абурук бананар, балугъар, емишрин хапаяр, ргай картуфар ва газарар акатзава. Алимри тестикъарнавайвал, зиянлу затлар яргъал вахтунда туьникди ратарин ва лекъинин азарар пайда хъун мумкин я.

Чин гъазурайди - Кругъли ФЕРЗАЛИЕВ

Квез чидани?

Рехъ патал дагъ падна

Дуьньядин аламатдин тоннелрикай сад Китайдин Тайхан дагълара авай Гуолян я. Инсанривай дагъдин синерилай Гуолян шегъердиз физ хъун патал 1970-йисара Китайда дагъда тоннель арадал гъана. Дагъдин къвалай акъуднавай тоннель инсан тажубардай имаратдиз элкъвенва. Ам тукълуьрдайла, са шумуд фяле кьена, гъавилляй тон-



недал халкъдин арада "гъалатлар эх тийидай рехъ" твар акъалтна.

Тоннельдин ярговвал 1200, гъаркуьвал 4 ва къакъанвални 5 метр я. Хъсандиз экуь хъун патал, дагъдай къацлар акъудна. 30 даklar тукълуьрнава. Тоннельдай анжах кьезил машинда аваз ва я велосипеддал алаз физ жезва. Дагъ падна тукълуьрнай имарат инсандик кичи кутадай хътинди я.

Дагъдин имарат китавийрин дурумлу зегъметдин, мягъкемвилер ва кьудратлувилер ярж яз гъисабзава. Аламатдин кар ам я хьи, са шумуд касдикай ибарат дестеди, лазим тир алатар къачуна, 5 йисан кьене чпин гъилеривди дагъда тоннель тукълуьрна.

Алай вахтунда аламатдин рехъ-тоннель туристар патални фикир желбдай чкадиз элкъвенва. Са патахъай агъалийри и кардал шадвалзавачтлани, мукъуь патахъай, абуруз алава менфят къведай мумкинвал хъанва. Тоннельдин сергъятра мугъманханаар ва кафеяр кардик ква.

понеделник, 16 декабря

РГВК
06.50 «Заряжайся!» 0+
07.00 Время новостей Дагестана. Итоги
08.05 «Заряжайся!» 0+
08.15 «Здравствуй, мир!» 0+
08.50 «Заряжайся!» 0+
08.55 Д/с «Мастер путешественник» 12+
09.25 Х/ф «Формула любви»
11.45 «Служа Родине» 12+
12.05 «Парламентский вестник» 12+
12.30, 14.30, 16.30 Время новостей Дагестана
12.55 «Человек и право»
14.05 «Арт-клуб» 0+
14.55 Х/ф «На темной стороне луны» 1 с. 16+
16.10 Мультфильм 0+
16.55 Художественно-документальный фильм Эльмиры Кожавой «Кадрия» 12+
18.45 Передача на табасаранском языке «Мил»

19.30, 22.30 Время новостей Дагестана
20.00, 23.00 Время новостей Дагестана
21.15 «Экологический вестник» 12+
21.40 «Учимся побеждать»
21.55 «На виду» 12+
23.20 «Угол зрения» 16+
23.45 Д/с «Предки наших предков» 12+
00.30 Время новостей Дагестана
01.00 Время новостей Махачкала
01.15, 04.40 Передача на табасаранском языке «Мил»
01.50 Т/с «Правое дело»
02.35 «Дагестан туристический» 6+
02.50 Концерт «Музыкальный майдан» 12+
04.25 «Учимся побеждать»
05.15 Х/ф «Мелодии Верхнего квартала» 0+

ПЕРВЫЙ

5.00 Доброе утро.
9.00 Новости.
9.25 Доброе утро.
9.55 Модный приговор.
10.55 Жизнь здорово! (16+).
12.00 Новости.
12.15 Время покажет. (16+).
15.00 Новости.
15.15 Давай поженимся! (16+).
16.00 Мужское/Женское. (16+).
17.00 Время покажет. (16+).
18.00 Вечерние новости.
18.30 На самом деле. (16+).
19.40 Пусть говорят. (16+).
21.00 Время.
21.30 Т/с «Нюхач». (16+).
23.30 Вечерний Ургант. (16+).
0.00 Познер. (16+).
1.00 На самом деле. (16+).
2.05 Время покажет. (16+).
3.00 Новости.
3.05 Время покажет. (16+).

РОССИЯ 1

11:25, 14.25, 17.00, 20.45 Вести-Дагестан
17:25 «Кадрия». Док. фильм.
18.10 Акцент. Аналитическая программа Ильмана Алипулатова.
5.00 Утро России.
9.00 Вести.
9.25 Утро России.
9.55 О самом главном. (12+).
11.00 Вести.
11.45 Судьба человека с Б.Корчевниковым. (12+).
12.50 60 минут. (12+).
14.00 Вести.
14.45 Кто против? (12+).
17.25 Андрей Малахов. Прямой эфир. (16+).
18.50 60 минут. (12+).
20.00 Вести.
21.00 Т/с «Тайны следствия 19». (12+).
23.15 Вечер с Владимиром Соловьевым. (12+).
2.00 Т/с «Личное дело». (16+).
3.50 Т/с «По горячим следам». (12+).

НТВ

5.00 Т/с «Топтуны». (16+).
6.00 Утро. Самое лучшее.
8.05 Мальцева. (12+).
9.00 Т/с «Живой». (16+).
10.00 Сегодня.
10.20 Т/с «Живой». (16+).
13.00 Сегодня.
13.25 Чрезвычайное происшествие. Обзор.
14.00 Место встречи.
16.00 Сегодня.
16.25 Следствие вели. (16+).
17.10 ДНК. (16+).
18.10 Т/с «Пес». (16+).
19.00 Сегодня.
19.40 Т/с «Пес». (16+).
21.00 Т/с «Пес». (16+).
23.15 Сегодня.
23.20 Сегодня. Спорт.
23.25 Своя правда с Р. Бабаяном. (16+).
0.25 Поздняков. (16+).
0.35 Мы и наука. Наука и мы. (12+).
1.40 Место встречи. (16+).
3.35 Их нравы.
4.20 Т/с «Топтуны». (16+).

ДОМАШНИЙ

6.30 6 кадров. (16+).
6.40 Удачная покупка. (16+).
6.50 Присяжные красоты. (16+).
7.50 По делам несовершеннолетних. (16+).
8.50 Давай разведемся! (16+).
9.55 Тест на отцовство. (16+).
10.55 Д/ф «Реальная мистика». (16+).
12.55 Д/ф «Понять. Простить». (16+).
14.45 Д/ф «Порча». (16+).
15.15 Мелодрама «Аметистовая сережка». (Украина).
19.00 Мелодрама «Кафе на Садовой». (Украина).
23.20 Т/с «Личная жизнь доктора Селивановой», 1-4 с. (16+).
2.55 Д/ф «Порча». (16+).
3.20 Д/ф «Понять. Простить». (16+).
4.40 Д/ф «Реальная мистика». (16+).
6.15 6 кадров. (16+).

ТВ-ЦЕНТР

6.00 Настроение.
8.10 Х/ф «Принцесса на бобах». (12+).
10.20 Д/ф «Актёрские судьбы. Ольга Мелихова и Владимир Толоконников». (12+).
10.55 Городское собрание. (12+).
11.30 События.
11.50 Т/с «Коломбо». (США).
13.35 Мой герой. Елена Ваенга. (12+).
14.30 События.
14.50 Город новостей.
15.05 Т/с «Мисс Марпл Агаты Кристи».
17.00 Естественный отбор.
17.50 События.
18.10 Детектив «Второе зрение». (12+).
22.00 События.
22.30 Ракетная стража.
23.05 Знак качества. (16+).
0.00 События. 25-й час.
0.35 Петровка, 38. (16+).
0.55 Прощание. Георгий Вицин. (16+).
1.50 Х/ф «ЧМ».
3.25 Смех с доставкой на дом.

ЗВЕЗДА

6.00 Сегодня утром. (12+).
8.00 Новости дня.
8.15 Полезная покупка.
8.25 Д/с «Легенды госбезопасности». (16+).
9.20, 11.20, 13.25, 14.05 Х/ф «Взрыв на рассвете». (12+).
10.00 Военные новости.
10.05 Х/ф «Взрыв на рассвете». (12+).
13.00 Новости дня.
14.00 Военные новости.
15.00 Открытый эфир. (12+).
18.00 Новости дня.
18.30 Специальный репортаж. (12+).
18.50 Д/с «История РВСН».
19.40 Скрытые угрозы. «Спецвыпуск 19». (12+).
20.25 Д/с «Загадки века с Сергеем Медведевым».
21.15 Новости дня.
21.25 Открытый эфир. (12+).
23.05 Между тем. (12+).
23.40 Т/с «Семнадцать мгновений весны».
4.55 Д/с «Легендарные самолеты».

вторник, 17 декабря

РГВК
06.50 «Заряжайся!» 0+
07.00, 08.30, 12.30 Время новостей Дагестана
07.20 Передача на табасаранском языке «Мил»
08.00 «Заряжайся!» 0+
08.05 Мультфильм 0+
08.50 «Заряжайся!» 0+
08.55 Д/с «Мастер путешественник» 12+
09.25 Х/ф «Великий Карузо»
11.20 «Учимся побеждать»
11.35 «Здоровье» 12+
12.55 «Экологический вестник» 12+
13.10 «На виду» 12+
13.45 Д/с «Предки наших предков» 12+
14.30 Время новостей Дагестана
14.55 Х/ф «На темной стороне луны» 2 с. 16+
16.10 Мультфильм 0+
16.30 Время новостей Дагестана
16.55 Х/ф «Я Вас любил» 0+

18.30 Золотая коллекция фильмов о родном крае. Д/ф «Детские праздники» 0+
18.45, 01.15, 04.50 Передача на лакском языке «Аьрши ва агьлу» 12+
19.30, 22.30 Время новостей Дагестана
20.00, 23.00 Время новостей Дагестана. Махачкала
20.20 «Подробности» 12+
20.45 Ток-шоу «Дагестан. Правила жизни» 12+
21.55 «Человек и вера» 12+
23.20 Д/ф «Цена блистательной жизни Александра Грибоедова» 12+
00.10 «Профессионал» 12+
00.30 Время новостей Дагестана
01.00 Время новостей Махачкала
01.50 Т/с «Правое дело»
02.35 «Человек и вера» 12+
03.00 Концерт «Музыкальный майдан» 12+
05.25 Х/ф «Я Вас любил» 0+

ПЕРВЫЙ

5.00 Доброе утро.
9.00 Новости.
9.25 Доброе утро.
9.55 Модный приговор.
10.55 Жизнь здорово! (16+).
12.00 Новости.
12.15 Время покажет. (16+).
15.00 Новости.
15.15 Давай поженимся! (16+).
16.00 Мужское/Женское. (16+).
17.00 Время покажет. (16+).
18.00 Вечерние новости.
18.30 На самом деле. (16+).
19.40 Пусть говорят. (16+).
21.00 Время.
21.30 Т/с «Нюхач». (16+).
23.30 Вечерний Ургант. (16+).
23.55 Право на справедливость. (16+).
1.00 На самом деле. (16+).
2.05 Время покажет. (16+).
3.00 Новости.
3.05 Время покажет. (16+).

РОССИЯ 1

09:00 Канал национального вещания «Юлистан» (на азербайджанском языке)
11:25, 14.25, 17.00, 20.45 Вести-Дагестан
17:25 За и против
18.05 Россельхознадзор. Проверка объектов реализующих мясо
18.20 Возрождение гор. Ахвахский район.
5.00 Утро России.
9.00, 11.00, 14.00 Вести.
9.25 Утро России.
9.55 О самом главном. (12+).
11.45 Судьба человека с Б.Корчевниковым. (12+).
12.50 60 минут. (12+).
14.45 Кто против? (12+).
17.25 Прямой эфир. (16+).
18.50 60 минут. (12+).
20.00 Вести.
21.00 Т/с «Тайны следствия 19». (12+).
23.15 Вечер с Владимиром Соловьевым. (12+).
2.00 Т/с «Личное дело».
3.50 Т/с «По горячим следам»

НТВ

5.00 Т/с «Топтуны». (16+).
6.00 Утро. Самое лучшее.
8.05 Мальцева. (12+).
9.00 Т/с «Живой». (16+).
10.00 Сегодня.
10.20 Т/с «Живой». (16+).
13.00 Сегодня.
13.25 Чрезвычайное происшествие. Обзор.
14.00 Место встречи.
16.00 Сегодня.
16.25 Следствие вели. (16+).
17.10 ДНК. (16+).
18.10 Т/с «Пес». (16+).
19.00 Сегодня.
19.40 Т/с «Пес». (16+).
21.00 Т/с «Пес». (16+).
23.15 Сегодня.
23.20 Сегодня. Спорт.
23.25 Своя правда с Р. Бабаяном. (16+).
0.30 Крутая история. (12+).
1.30 Место встречи. (16+).
3.30 Таинственная Россия. (16+).
4.15 Т/с «Топтуны». (16+).

ДОМАШНИЙ

6.30 Удачная покупка. (16+).
6.40 Присяжные красоты. (16+).
7.40 По делам несовершеннолетних. (16+).
8.40 Давай разведемся! (16+).
9.45 Тест на отцовство. (16+).
10.45 Д/ф «Реальная мистика». (16+).
12.45 Д/ф «Понять. Простить». (16+).
14.35 Д/ф «Порча». (16+).
15.05 Мелодрама «Моя новая жизнь». (Украина).
19.00 Мелодрама «Вчера. Сегодня. Навсегда...» (Россия - Украина).
23.05 Т/с «Личная жизнь доктора Селивановой», 5-8 с. (16+).
2.45 Д/ф «Порча». (16+).
3.10 Д/ф «Понять. Простить». (16+).
4.30 Д/ф «Реальная мистика». (16+).
6.10 6 кадров. (16+).
6.20 Удачная покупка. (16+).

ТВ-ЦЕНТР

6.00 Настроение.
8.10 Доктор И... (16+).
8.45 Комедия «Не хочу жениться!» (16+).
10.25 Д/ф «Валерия. Не надо глянцевого фраз». (12+).
11.30, 14.30 События.
11.50 Т/с «Коломбо». (США).
13.40 Мой герой. Сергей Сосновский. (12+).
14.50 Город новостей.
15.05 Т/с «Мисс Марпл Агаты Кристи».
17.00 Естественный отбор.
17.50 События.
18.10 Детектив «Второе зрение». (12+).
22.00 События.
22.30 Осторожно, мошенники! Рвачи-ветврачи.
23.05 Д/ф «Бес в ребро». (12+).
0.00 События. 25-й час.
0.35 Петровка, 38. (16+).
0.55 Хроники московского быта. Ковер, хрусталь и стена. (12+).
1.45 Х/ф «Без вести пропавший».
3.15 Смех с доставкой на дом.

ЗВЕЗДА

6.00 Сегодня утром. (12+).
8.00 Новости дня.
8.15 Полезная покупка.
8.30 Д/ф «Портрет генерала. Написано судьбой».
9.15 Не факт!
9.50, 10.05, 13.25, 14.05 Т/с «Власик. Тень Сталина». (16+).
10.00 Военные новости.
13.00 Новости дня.
14.00 Военные новости.
16.20 Открытый эфир. (12+).
18.00 Новости дня.
18.30 Специальный репортаж. (12+).
18.50 Д/с «История РВСН». «Становление Стратегических». (12+).
19.40 Легенды армии с Александром Маршалом. Анатолий Краснов.
20.25 Улика из прошлого.
21.15 Новости дня.
21.25 Открытый эфир. (12+).
23.05 Между тем. (12+).
23.40 Т/с «Семнадцать мгновений весны».
4.50 Х/ф «Поединок в тайге».

среда, 18 декабря

РГВК
06.50 «Заряжайся!» 0+
07.00, 08.30, 12.30 Время новостей Дагестана
07.20 Передача на лакском языке «Аьрши ва агьлу»
08.00 «Заряжайся!» 0+
08.05 Мультфильм 0+
08.50 «Заряжайся!» 0+
08.55 Д/с «Мастер путешественник» 12+
09.25 Х/ф «Удивительные приключения Дениса Кораблева» 0+
11.45 Д/ф «Обычный рейс»
12.05 «Подробности» 12+
12.55 Ток-шоу «Дагестан. Правила жизни» 12+
13.55 «Человек и вера» 12+
14.30, 16.30 Время новостей Дагестана
14.55 Х/ф «На темной стороне луны» 3 с. 16+
16.10 Мультфильм 0+
16.55 Х/ф «Чермен» 12+
18.20 «Арт-клуб» 0+

18.45 Передача на даргинском языке 12+
19.30, 22.30, 00.30 Время новостей Дагестана
20.00, 23.00, 01.00 Время новостей Дагестана. Махачкала
20.20 «Мы народ российский. Дагестан многонациональный» 12+
20.55 «Здоровье» в прямом эфире
21.55 «Городская среда»
23.20 «Аутодафе» 16+
00.05 Золотая коллекция фильмов о родном крае. Фильм-концерт «М. Кажлаев. Дагестанский альбом для фортепиано» 0+
01.15, 05.00 Передача на даргинском языке
01.50 Т/с «Правое дело»
02.35 «Городская среда»
03.00 Концерт «Музыкальный майдан» 12+
05.35 Х/ф «Чермен» 12+

ПЕРВЫЙ

5.00 Доброе утро.
9.00 Новости.
9.25 Доброе утро.
9.55 Модный приговор.
10.55 Жизнь здорово! (16+).
12.00 Новости.
12.15 Время покажет. (16+).
15.00 Новости.
15.15 Давай поженимся! (16+).
16.00 Мужское/Женское. (16+).
17.00 Время покажет. (16+).
18.00 Вечерние новости.
18.30 На самом деле. (16+).
19.40 Пусть говорят. (16+).
21.00 Время.
21.30 Т/с «Нюхач». (16+).
23.30 Вечерний Ургант. (16+).
0.00 Избранники. (12+).
1.00 На самом деле. (16+).
2.10 Время покажет. (16+).
3.00 Новости.
3.05 Время покажет. (16+).

РОССИЯ 1

09:00 Канал национального вещания «Магудере» (на агульском языке)
11:25, 14.25, 17.00, 20.45 Вести-Дагестан
17:25 Республика
17.50 Проект 100 школ
18.10 Моя малая родина Аргвани. Гумбетовский район
18.25 Концерт.
5.00 Утро России.
9.00, 11.00, 14.00 Вести.
9.25 Утро России.
9.55 О самом главном. (12+).
11.45 Судьба человека с Б.Корчевниковым. (12+).
12.50 60 минут. (12+).
14.45 Кто против? (12+).
17.25 Андрей Малахов. Прямой эфир. (16+).
18.50 60 минут. (12+).
20.00 Вести.
21.00 Т/с «Тайны следствия 19». (12+).
23.15 Вечер с В.Соловьевым
2.00 Т/с «Личное дело».
3.50 Т/с «По горячим следам»

НТВ

5.00 Т/с «Топтуны». (16+).
6.00 Утро. Самое лучшее.
8.05 Мальцева. (12+).
9.00 Т/с «Живой». (16+).
10.00 Сегодня.
10.20 Т/с «Живой». (16+).
13.00 Сегодня.
13.25 Чрезвычайное происшествие. Обзор.
14.00 Место встречи.
16.00 Сегодня.
16.25 Следствие вели. (16+).
17.10 ДНК. (16+).
18.10 Т/с «Пес». (16+).
19.00 Сегодня.
19.40 Т/с «Пес». (16+).
21.00 Т/с «Пес». (16+).
23.15 Сегодня.
23.20 Сегодня. Спорт.
23.25 Своя правда с Р. Бабаяном. (16+).
0.30 Однажды... (16+).
1.15 Место встречи. (16+).
3.20 Квартальный вопрос.
4.15 Т/с «Топтуны». (16+).

ДОМАШНИЙ

6.30 Присяжные красоты. (16+).
7.25 По делам несовершеннолетних. (16+).
8.25 Давай разведемся! (16+).
9.30 Тест на отцовство. (16+).
10.30 Д/ф «Реальная мистика». (16+).
12.25 Д/ф «Понять. Простить». (16+).
14.15 Д/ф «Порча». (16+).
14.45 Мелодрама «Ни слова о любви». (Украина). (16+).
19.00 Мелодрама «Верь мне». (Украина). (16+).
23.30 Т/с «Личная жизнь доктора Селивановой», 9-12 с. (16+).
3.00 Д/ф «Порча». (16+).
3.25 Д/ф «Понять. Простить». (16+).
4.45 Д/ф «Реальная мистика». (16+).
6.20 6 кадров. (16+).

ТВ-ЦЕНТР

6.00 Настроение.
8.10 Ералаш.
8.20 Доктор И... (16+).
8.55 Х/ф «Над Тиссой». (12+).
10.35 Д/ф «Василий Меркурьев. Пока бьется сердце». (12+).
11.30 События.
11.50 Т/с «Коломбо». (США).
13.40 Мой герой. (12+).
14.30 События.
14.50 Город новостей.
15.05 Т/с «Мисс Марпл Агаты Кристи».
17.00 Естественный отбор.
17.50 События.
18.15 Детектив «Второе зрение». (12+).
22.00 События.
22.30 Линия защиты. (16+).
23.05 90-е. Люди гибнут за металл. (16+).
0.00 События. 25-й час.
0.35 Петровка, 38. (16+).
0.55 Д/ф «Наталья Гундорева. Чужое тепло». (16+).
1.45 Х/ф «Богатырь» идет в Марто.
3.15 Смех с доставкой на дом.

пятница, 20 декабря

РГВК

06.45 «Заряжайся!» 0+
 07.00,08.30,12.30 Время новостей Дагестана
 07.20 Передача на аварском языке 12+
 08.00 «Заряжайся!» 0+
 08.10 Мультфильм 0+
 08.50 «Заряжайся!» 0+
 09.05 Профилатика на канале РГВК «Дагестан»
 12.05 «Аперера искусств» 6+
 12.55 «Агроректор» 12+
 13.20 «Кунацкая» 12+
 14.05 «Дагестан туристический» 6+
 14.30,16.30 Время новостей Дагестана
 14.55 Х/ф «Человек-амфибия» 0+
 16.55 Х/ф «Иван Бровкин на целине» 12+

18.45,01.15,04.35 Передача на кумыкском языке 12+
 19.30,22.30 Время новостей Дагестана
 20.00,23.00,00.30 Время новостей Махачкала
 20.20 «Подробности» 12+
 20.55 «На виду. Спорт» 12+
 21.30 «Молодежный микс»
 21.50 «Интервью с Хамис Шамиловой» 12+
 23.20 «Глобальная сеть»
 23.55 Д/ф «Операция «Антитеррор» 16+
 01.00 Время новостей. Махачкала
 02.35 «Интервью с Хамис Шамиловой» 12+
 03.00 Концерт «Музыкальный майдан» 12+
 05.10 «Молодежный микс»
 05.25 Х/ф «Иван Бровкин на целине» 12+

ПЕРВЫЙ

5.00 Доброе утро.
 9.00 Новости.
 9.25 Доброе утро.
 9.55 Модный приговор.
 10.55 Жить здорово! (16+).
 12.00 Новости.
 12.15 Время покажет. (16+).
 15.00 Новости.
 15.15 Давай поженемся!
 16.00 Мужское/Женское.
 17.00 Время покажет. (16+).
 18.00 Вечерние новости.
 18.30 Человек и закон. (16+).
 19.45 Телеигра «Поле чудес». (16+).
 21.00 Время.
 21.30 Голос. (12+).
 23.25 Вечерний Ургант.
 0.20 Д/ф «Билл Уаймен. Самый тихий из Роллингов». (16+).
 2.05 Концерт группы «The Rolling Stones». «Sticky Fingers». (16+).
 3.55 Про любовь. (16+).
 4.40 Ноедине со всеми. (16+)

РОССИЯ 1

11:25,14.25,17.00,20.45 Вести-Дагестан
 17:25 Мир Вашему дому
 17:45 Репортаж с сессии НС РД
 5.00 Утро России.
 9.00 Вести.
 9.25 Утро России.
 9.55 О самом главном. (12+).
 11.00 Вести.
 11.45 Судьба человека с Борисом Корчевниковым. (12+).
 12.50 60 минут. (12+).
 14.00 Вести.
 14.45 Кто против? (12+).
 17.25 Андрей Малахов. Прямой эфир. (16+).
 18.50 60 минут. (12+).
 20.00 Вести.
 21.00 Измайловский парк.
 23.40 Х/ф «Украденный счастье». (12+).
 3.25 Х/ф «Ты будешь моей».

НТВ

5.00 Т/с «Топтуны». (16+).
 6.00 Утро. Самое лучшее.
 8.05 Доктор Свет. (16+).
 9.00 Х/ф «Телохранитель». (16+).
 10.00 Сегодня.
 10.20 Х/ф «Телохранитель». (16+).
 13.00 Сегодня.
 13.25 Чрезвычайное происшествие. Обзор.
 14.00 Место встречи.
 16.00 Сегодня.
 16.25 Следствие вели. (16+).
 17.15 Жди меня. (12+).
 18.10 Т/с «Пес». (16+).
 19.00 Сегодня.
 19.40 Т/с «Пес». (16+).
 21.00 Т/с «Пес». (16+).
 23.15 ЧП. Расследование. (16+).
 23.50 Д/ф «Сталин с нами».

ДОМАШНИЙ

6.30 Присяжные красоты. (16+).
 7.25 По делам несовершеннолетних. (16+).
 8.25 Давай разведемся! (16+).
 9.30 Тест на отцовство. (16+).
 10.30 Мелодрама «Условия контракта». (16+).
 19.00 Мелодрама «Двигатель внутреннего сгорания». (Украина). (16+).
 23.30 Мелодрама «Зита и Гита». (Индия). (16+).
 2.20 Присяжные красоты. (16+).
 5.30 Тест на отцовство. (16+).
 6.20 Удачная покупка. (16+).

ТВ-ЦЕНТР

6.00 Настроение.
 8.10 Ералаш.
 8.20 Детектив «Некрасивая подружка». (12+).
 11.30 События.
 11.50 Х/ф «Некрасивая подружка». (12+).
 12.55 Илья Авербух «Он и Она». (16+).
 14.30 События.
 14.50 Город новостей.
 15.05 10 самых... Личные драмы актрис. (16+).
 15.40 Детектив «Девичий лес». (12+).
 17.50 События.
 18.10 Детектив «Девичий лес». (12+).
 20.00 Детектив «Ускользающая жизнь». (12+).
 22.00 В центре событий.
 23.10 Приют комедиантов. (12+).
 1.05 Х/ф «Гараж».
 3.05 В центре событий.
 4.15 Петровка, 38. (16+).
 4.30 Х/ф «Первый троллейбус».

ЗВЕЗДА

6.05 Рыбий жбр.
 6.35 Д/с «Легенды госбезопасности». «Исхаг Ахмеров. Мистер «Резидент». (16+).
 7.35,8.20,10.05 Х/ф «Ошибка резидента».
 8.00 Новости дня.
 10.00 Военные новости.
 11.00,13.25,14.05 Х/ф «Судьба резидента». (12+).
 13.00 Новости дня.
 14.00 Военные новости.
 14.55 Х/ф «Возвращение резидента». (12+).
 18.00 Новости дня.
 18.50 Д/с «Легенды госбезопасности». (16+).
 19.45 Х/ф «Конец операции «Резидент». (12+).
 21.15 Новости дня.
 21.30 Х/ф «Конец операции «Резидент». (12+).
 23.10 Десять фотографий. Лев Пригунов.
 0.00 Т/с «20 декабря».
 4.55 Д/с «Хроника Победы».

суббота, 21 декабря

РГВК

07.00,08.30,16.30 Время новостей Дагестана
 07.20 Передача на кумыкском языке 12+
 08.00 Мультфильм 0+
 08.50 Х/ф Зеленая карета.
 10.45 «Молодежный микс»
 11.05 Киножурнал «Хочу все знать» 0+
 11.20 «Мой малыш» 12+
 11.50 Мультфильм 0+
 12.00 «Super chef Дети» 0+
 12.25 «Подробности» 12+
 12.50 «На виду. Спорт» 12+
 13.30 Концерт к 90-летию Чародинского района
 15.20 «Интервью с Хамис Шамиловой» 12+
 15.50 «Здравствуй, мир!» 0+
 16.55 «Дежурная часть» 16+
 17.05 Х/ф «Адам и Хева»
 18.20 Д/ф «Джелалутдин Коркмасов» 12+
 18.45 Передача на лезгинском языке «Вахтар ва инсанар» 12+

19.30,22.30,00.30 Время новостей Дагестана
 19.55 «Дежурная часть» 16+
 20.10 «Парламентский вестник» 12+
 20.35 «Мы народ российский. Дагестан национальный» 12+
 20.50 «Первая студия» 12+
 21.45 «Битва блогеров» 12+
 23.00 Х/ф «Не ходите, девки, замуж» 0+
 01.00 Передача на лезгинском языке «Вахтар ва инсанар» 12+
 01.35 «Мой малыш» 12+
 02.00 Концерт к 90-летию Чародинского района
 03.30 «Здравствуй, мир!» 0+
 04.05 «Первая студия» 12+
 04.50 Передача на лезгинском языке «Вахтар ва инсанар» 12+
 05.25 Д/ф «Джелалутдин Коркмасов» 12+
 05.45 Х/ф «Адам и Хева»

ПЕРВЫЙ

6.00 Телеканал «Доброе утро. Суббота».
 9.00 Умницы и умники. (12+).
 9.45 Слово пастыря.
 10.00 Новости.
 10.15 Открытие Китая с Е. Колесовым. (12+).
 11.15 Теория заговора. (16+)
 12.00 Новости.
 12.15 Идеальный ремонт.
 13.00 Анастасия Вертинская. Бегущая по волнам.
 14.00 Х/ф «Алые паруса».
 15.45 Праздничный концерт к Дню работника органов безопасности РФ.
 18.00 Кто хочет стать миллионером? (12+).
 19.35 Сегодня вечером.
 21.00 Время.
 21.20 Сегодня вечером.
 23.00 Комедия «Любовник моей жены». (18+).
 0.35 Х/ф «Логан: Россомаха».
 3.10 Про любовь. (16+).
 3.55 Ноедине со всеми. (16+)

РОССИЯ 1

08.40 Местное время.
 11.20 Местное время. Вести-Дагестан
 5.00 Утро России. Суббота.
 8.15 По секрету всему свету.
 8.40 Местное время. Суббота. (12+).
 9.20 Пятеро на одного.
 10.10 Сто к одному.
 11.00 Вести.
 11.20 Вести. Местное время.
 11.40 Юмор! Юмор! Юмор! (16+).
 13.50 Х/ф «Счастье из осколков». (12+).
 18.00 Привет, Андрей! (12+).
 20.00 Вести в субботу.
 21.00 Х/ф «Кривое зеркало любви». (12+).
 1.00 Х/ф «Последняя жертва Анны». (12+).

НТВ

5.25 Х/ф «Зимний круиз».
 7.20 Смотр.
 8.00 Сегодня.
 8.20 Готовим с Алексеем Зиминым.
 8.45 Кто в доме хозяин? (12+).
 9.25 Едим дома.
 10.00 Сегодня.
 10.20 Главная дорога. (16+).
 11.00 Еда живая и мертвая.
 12.00 Квартирный вопрос.
 13.00 Поедем, поедим!
 14.00 Своя игра.
 16.00 Сегодня.
 16.20 Следствие вели. (16+).
 19.00 Центральное телевидение.
 21.00 Секрет на миллион. Регина Дубовицкая.
 23.00 Ты не поверишь! (16+)
 23.35 Международная пилорама. (18+).
 0.30 Квартирник НТВ у Маргулиса. И. Растеряев.
 1.45 Фоменко Фейк. (16+).
 2.10 Дачный отчет.
 3.15 Их нравы.
 3.35 Романовы. Последние сто лет. (12+).

ДОМАШНИЙ

6.30 Х/ф «Двенадцать месяцев».
 9.05 Мелодрама «Прилетит вдруг волшебник». (16+).
 10.55 Мелодрама «Нахалка». (Украина). (16+).
 14.55 Мелодрама «Одна на двоих». (16+).
 19.00 Мелодрама «Девушка с персиками». (Украина). (16+).
 23.10 Мелодрама «Бобби». (Индия). (16+).
 2.30 Мелодрама «Условия контракта». (16+).
 5.50 Домашняя кухня. (16+).
 6.15 6 кадров. (16+).

ТВ-ЦЕНТР

6.10 Марш-бросок. (12+).
 6.50 АБВГДейка.
 7.20 Ералаш.
 7.30 Православная энциклопедия.
 8.00 Х/ф «Волшебная лампа Аладдина».
 9.20 Х/ф «Жизнь одна».
 11.30 События.
 11.45 Комедия «Жених из Майами». (16+).
 13.20 Х/ф «Сводные судьбы». (12+).
 14.30 События.
 14.45 Х/ф «Сводные судьбы». (12+).
 17.10 Детектив «Комната старинных ключей».
 21.00 Постскриптум.
 22.15 Право знать! (16+).
 23.45 События.
 0.00 Прощание. Юрий Андропов. (16+).
 0.50 Д/ф «Петр Порошенко. Лидер продаж».
 1.40 90-е. Золото партии.
 2.30 Ракетная стража. (16+).
 3.00 Постскриптум. (16+).
 4.20 Право знать! (16+).

ЗВЕЗДА

5.20 Х/ф «Мы из джаза».
 6.55 Рыбий жбр.
 7.30 Х/ф «Приключения желтого чемоданчика».
 9.00 Новости дня.
 9.15 Легенды цирка.
 9.45 Последний день Алексея Смирнова. (12+).
 10.30 Не факт!
 11.00 Улика из прошлого».
 11.55 Д/с «Загадки века с Сергеем Медведевым».
 12.45 Специальный репортаж. (12+).
 13.00 Новости дня.
 13.20 Д/с «Секретные материалы». (12+).
 14.15 Х/ф «Фронт без флангов». (12+).
 18.00 Новости дня.
 18.10 Задело!
 18.25 Х/ф «Фронт за линией фронта». (12+).
 22.05 Х/ф «Фронт в тылу врага». (12+).
 1.25 Х/ф «Между жизнью и смертью». (16+).
 3.05 Х/ф «Расписание на послезавтра».

воскресенье, 22 декабря

РГВК

07.00,08.30 Время новостей Дагестана
 07.20 Передача на лезгинском языке «Вахтар ва инсанар» 12+
 08.00 «Мой малыш» 12+
 08.50 Концерт «Музыкальный майдан» 12+
 09.35 «Городская среда»
 10.05 «Дагестан туристический» 6+
 10.25 Х/ф «Не ходите, девки, замуж» 0+
 11.40 «Молодежный микс»
 11.55 «Здравствуй, мир!» 0+
 12.30 «Молодежный digest»
 12.50 «Арт-клуб» 0+
 13.10 «Мастер спорта» 12+
 13.25 «Аперера искусств» 6+
 13.50 «Экологический вестник» 12+

14.05 «Человек и вера» 12+
 14.30 «Битва блогеров» 12+
 15.05 «Агроректор» 12+
 15.30 Х/ф «Перстень наследника династии»
 17.20 «Человек и право»
 18.30 «Молодежный digest»
 18.55 «Годекан» 6+
 19.30,22.30 Время новостей Дагестана. Итоги года
 20.40 «Служа Родине» 12+
 21.05 Ток-шоу «Дагестан. Правила жизни» 12+
 22.05 «Учимся побеждать»
 23.35 «Парламентский вестник» 12+
 23.55 Х/ф «Корона российской империи, или Снова неуловимые» 6+
 02.35 Концерт «Россия – родина моя» 12+
 04.05 «Человек и право»
 05.05 Х/ф «Перстень наследника династии»

ПЕРВЫЙ

5.00,6.10 Детектив «Один из нас». (12+).
 6.00,10.00,12.00 Новости.
 7.00 Играй, гармонь любимая! (12+).
 7.45 Часовой. (12+).
 8.15 Здоровье. (16+).
 9.20 Непутевые заметки.
 10.15 Жизнь других. (12+).
 11.15 Видели видео?
 12.15 Видели видео?
 13.00 Лыжные гонки. Кубок мира 2019-2020. Командный спринт.
 14.10 Лео Бокерия. Сердце на ладони. (12+).
 15.15 Романовы. (12+).
 17.20 Точь-в-точь. (16+).
 19.25 Лучшие всех!
 21.00 Время.
 21.45 Что? Где? Когда? Зимняя серия игр. (16+).
 22.45 Большая игра. (16+).
 0.30 Х/ф «Уилсон». (16+).
 2.15 Про любовь. (16+).

РОССИЯ 1

4.50 Сам себе режиссер.
 5.30 Х/ф «Заячий молодец». (12+).
 7.30 Смехопанорама.
 8.00 Утренняя почта.
 8.40 Местное время. Воскресенье.
 9.20 Когда все дома с Тимуром Кизяковым.
 10.10 Сто к одному.
 11.00 Вести.
 11.20 Смеяться разрешается
 14.00 Х/ф «Родная кровь».
 18.20 Конкурс юных талантов «Синяя Птица».
 20.00 Вести недели.
 22.00 Москва. Кремль. Путин.
 22.40 Воскресный вечер с В.Соловьевым. (12+).
 0.50 Д/ф «Операция «Аргун»». (12+).
 1.50 Х/ф «Заячий молодец». (12+).

НТВ

5.05 Доктор Бокерия. Хранитель сердечных тайн.
 6.00 Центральное телевидение. (16+).
 8.00 Сегодня.
 8.20 У нас выигрывают! (12+).
 10.00 Сегодня.
 10.20 Первая передача.
 11.00 Чудо техники. (12+).
 12.00 Дачный ответ.
 13.00 НашПотребНадзор.
 14.10 Х/ф «Белое солнце пустыни».
 16.00 Сегодня.
 16.20 Следствие вели. (16+).
 18.00 Новые русские сенсации. (16+).
 19.00 Итоги недели.
 20.10 Звезды сошлись. (16+).
 21.45 Ты не поверишь!
 22.55 Основано на реальных событиях. (16+).
 2.05 Вторая Ударная. Преданная армия Власова.
 3.50 Их нравы.

ДОМАШНИЙ

6.30 Удачная покупка. (16+).
 6.40 6 кадров. (16+).
 7.00 Драма «Сиделка». (16+).
 9.00 Пять ужинов. (16+).
 9.15 Мелодрама «Лабиринты любви». (16+).
 11.00 Мелодрама «Первая попытка». (16+).
 14.50 Мелодрама «Двигатель внутреннего сгорания». (16+).
 19.00 Мелодрама «Перекрестки». (Украина). (16+).
 23.00 Мелодрама «Жагда мести». (Индия). (16+).
 1.55 Мелодрама «Условия контракта». (16+).
 5.20 Д/с «Замуж за рубеж». (16+).

ТВ-ЦЕНТР

6.00 Большое кино. «Пираты XX века». (12+).
 6.35 Х/ф «Тень у пира».
 8.20 Х/ф «Доминико». (12+).
 9.55 Ералаш.
 10.10 Спасите, я не умею готовить! (12+).
 10.55 Х/ф «12 стульев».
 11.30 События.
 11.45 Х/ф «12 стульев».
 14.30 Московская неделя.
 15.00 90-е. Уроки пластики.
 15.55 Прощание. Евгений Белоусов. (16+).
 16.45 Женщины Иосифа Кобзона. (16+).
 17.35 Детектив «Нежные листья, ядовитые корни».
 21.20 Детектив «Заложница».
 0.05 События.
 0.20 Детектив «Заложница».
 1.15 Петровка, 38. (16+).
 1.25 Х/ф «Землетрясение».
 3.25 Д/ф «История одного землетрясения». (12+).

ЗВЕЗДА

6.20 Х/ф «Кодовое название «Ожунный гром». (12+).
 9.00 Новости дня.
 9.25 Служу России. (12+).
 9.55 Военная приемка.
 10.45 Код доступа. (12+).
 11.30 Скрытые угрозы».
 12.25 Специальный репортаж. (12+).
 12.45 Д/с «Легенды госбезопасности». «Никита Карачуца. Поединок на границе». (16+).
 13.40 Т/с «Охота на Вервольфа». (16+).
 18.00 Главное с О. Беловой.
 19.25 Д/с «Легенды советского сыска». (16+).
 23.00 Фетисов. (12+).
 23.45 Х/ф «Влюблен по собственному желанию».
 1.35 Х/ф «Приказано взять живым».
 3.10 Х/ф «Разведчики». (12+).
 4.25 Х/ф «Ссора в Лукахах».

КУЛЬТУРА 16 ПО 22 ДЕКАБРЯ

ПОНЕДЕЛЬНИК

6.30,7.00,7.30,10.00,15.00,19.30,23.40
 6.35 Пешком...
 7.05 Перевалы. Абрам Арипов.
 7.35 Х/ф «Ошибки инженера Кочина»
 9.20 Цвет времени. Альбрехт Дюрер.
 9.30 Другие Романовы».
 10.15 Наблюдатель.
 11.10 Д/ф «Галина Уланова».
 12.20 Власть факта.
 13.00 Провинциальные музеи.
 13.25 Линия жизни. Г. Хазанов.
 14.30 Д/с «Энциклопедия загадок».
 15.10 Новости. Подробно. Арт.
 15.25 Агора.
 16.30 Красивая планета.
 16.45 Д/ф «Русский Самсон».
 17.25 Исторические концерты.
 18.15 Власть факта.
 19.00 Уроки русского.
 19.45 Главная роль.
 20.05 Правила жизни.
 20.30 Спокойной ночи, малыши!
 20.45 Д/ф «Как климат изменил ход истории», 1 с. (Германия).
 21.40 Сати. Нескучная классика...
 22.25 Т/с «Людмила Гурченко», 9 с.
 23.10 Д/с «Нескучная кощунство»
 0.00 Д/ф «Лингвистический детектив»
 0.45 Власть факта.

ВТОРНИК

6.30,7.00,7.30,10.00,15.00,19.30,23.40
 6.35 Пешком... Москва запретная.
 7.05 Правила жизни.
 7.35,14.05 Д/ф «Как климат изменил ход истории», 1 с. (Германия)
 8.30 Легенды мирового кино.
 8.55 Красивая планета.
 9.10 Т/с «Людмила Гурченко», 10 с.
 10.15 Наблюдатель.
 11.10 Д/ф «Путешествие в будни».
 12.15 Красивая планета.
 12.35 Что делать?
 13.20 Искусственный отбор.
 15.10 Новости. Подробно. Кино.
 15.25 Библиейский сюжет.
 15.55 Сати. Нескучная классика...
 16.40 Д/с «Запечатленное время».
 17.10 Красивая планета.
 17.25 Исторические концерты.
 18.15 Тем временем. Смыслы.
 19.00 Уроки русского. Чтения.
 19.45 Главная роль.
 20.05 Спокойной ночи, малыши!
 20.45 Д/ф «Как климат изменил ход истории», 2 с. (Германия).
 21.40 Искусственный отбор.
 22.25 Т/с «Людмила Гурченко», 10 с.
 23.10 Д/с «Нескучная кощунство»
 0.00 Д/ф «Вернуться в Сорренто».
 0.45 Что делать?
 1.30 Д/ф «Путешествие в будни».

СРЕДА

6.30,7.00,7.30,10.00,15.00,19.30,23.40
 6.35 Пешком... Донской монастырь.
 7.05 Правила жизни.
 7.35,14.05 Д/ф «Как климат изменил ход истории» 2 с. (Германия)
 8.30 Легенды мирового кино.
 8.55 Красивая планета.
 9.10 Т/с «Людмила Гурченко», 10 с.
 10.15 Наблюдатель.
 11.10 Д/ф «Путешествие в будни».
 12.15 Красивая планета.
 12.35 Что делать?
 13.20 Искусственный отбор.
 15.10 Новости. Подробно. Кино.
 15.25 Библиейский сюжет.
 15.55 Сати. Нескучная классика...
 16.40 Д/с «Запечатленное время».
 17.10 Красивая планета.
 17.25 Исторические концерты.
 18.15 Тем временем. Смыслы.
 19.00 Уроки русского. Чтения.
 19.45 Главная роль.
 20.05 Правила жизни.
 20.30 Спокойной ночи, малыши!
 20.45 Д/ф «Пастер и Кох: битва гигантов в мире микробов».
 21.40 Абсолютный слух.
 22.25 Т/с «Людмила Гурченко», 11 с.
 23.10 Д/с «Нескучная кощунство»
 0.00 Д/ф «Вернуться в Сорренто».
 0.45 Что делать?
 1.30 Д/ф «Путешествие в будни».

ЧЕТВЕРГ

6.30,7.00,7.30,10.00,15.00,19.30,23.40
 6.35 Д/ф «Чтоб печаль превратилась в радость».
 7.05 Правила жизни.
 7.35 Д/ф «Пастер и Кох: битва гигантов в мире микробов».
 8.30 Легенды мирового кино.
 9.00 Цвет времени. Уильям Тернер.
 9.10 Т/с «Людмила Гурченко», 11 с.
 10.15 Наблюдатель.
 11.10 ХХ век. «Песня-79. Финал».
 12.35 Игра в бисер с И. Волгиним.
 13.20 Абсолютный слух.
 14.05 Д/ф «Пастер и Кох: битва гигантов в мире микробов».
 15.10 Новости. Подробно. Театр.
 15.25 Прямой эфир.
 15.55 2 Верник 2.
 16.45 Д/с «Запечатленное время».
 17.15 Красивая планета.
 17.30 Исторические концерты.
 18.20 Д/ф «Крым. Мяс Пака».
 18.45 Игра в бисер с И. Волгиним.
 19.45 Главная роль.
 20.05 Спокойной ночи, малыши!
 20.45 Д/ф «Пастер и Кох: битва гигантов в мире микробов».
 21.40 Абсолютный слух.
 22.25 Т/с «Людмила Гурченко», 12 с.
 23.10 Д/с «Нескучная кощунство»
 0.00 Волкерия С. Эizenштейна.
 0.40 Игра в бисер с И. Волгиним.

ПЯТНИЦА

6.30,7.00,7.30,10.00,15.00,19.30,23.40
 6.35 Пешком... Москва львиная.
 7.05 Правила жизни.
 7.35 Д/ф «Можем ли мы создать искусственный интеллект?»
 8.30 Легенды мирового кино. И. Скоттунский.
 8.55 Красивая планета. «Италия. Соборная площадь в Пизе».
 9.10 Т/с «Людмила Гурченко», 12 с.
 10.20 Х/ф «Портретный билет».
 12.10 Цвет времени. В. Татлин.
 13.20 Черные дыры. Белые пятна.
 13.10 Волкерия С. Эizenштейна.
 13.50 Д/с «Первые в мире».
 14.05 Д/ф «Можем ли мы создать искусственный интеллект?»
 15.10 Письма из провинции.
 15.40 Д/с «Первые в мире».
 15.55 Энигма. Леон Ботстайн.
 16.40 Д/с «Запечатленное время».
 17.05 Красивая планета.
 17.20 Исторические концерты.
 18.20 Билет в Большую.
 19.00 Смехонастальгия.
 19.45 Конкурс юных талантов «Синяя птица».
 21.20 Искусственные концерты.
 22.05 Линия жизни. С. Снежкин.
 23.30 2 Верник 2.
 0.15 Х/ф «Мона Лиза».
 2.0

Усугъви - дуньядин чемпион

ПАУЭРЛИФТИНГ

Регина СЕМЕДОВА

И йикъара Москвада пауэрлифтингдай дуньядин чемпионат кыле фена. Ци адан сергытар лап геьеншбур тир - дуньядин саки вири уьлквейрай атанвай спортсменри ана чпин устадвал кьалурна. Шадвилелди кьейд ийиз кланзава хьи, абурун арада Къурагь райондин Усугъай тир Ислам РАМАЗАНОВНИ иштиракна ва дуньядин чемпионвилдин твар къазанмишна. Мубаракрай!

Ислам спортдин кесерлу майданра икьван чавалдини вичин устадвал садрани-кьведра кьалурнач. Ам международный класдин спортдин мастер, Россиядин, гьакни Европада кьве сеферда чемпион я. Гила ада кьвед лагъай сеферда дуньядин чемпионвилдин тварни къазанмишна. Аферин чи кьегал хьиз!

Кьейд авун лазим я хьи, чемпионатда И.Рамазанова дуньядин рекордни эцигна ва ам дуньядин виридалайни виклегь пуд атлетдин



(вири санлай кьурла, 780 кг хжажна) жергеда гьатнава.

Дуньядин чемпионвилдин твар - спортдин рекъе виниз тир агалкьун къазанмишуналди, Ислам вири лезги халкьдик лувар кутунва. Адал дамахва. Чна чи ватандашдихь чандин сагъвал, хизанда хушбахвал ва вилик эцигнавай мурдар кьилиз акъуддай къуватар хьун алхиззава.

Стхаяр - чемпионар

ММА

Чи мухбир

Лезги халкьдин векилри спортдин рекъай жуьреба-жуьре акъажунра гьалибилер кьачун давам жезва. И йикъара ММА-дай кыле феи Псков областдин чемпионатда Къурагь райондин Клирийн хуьрй тир Къазибег Тагирован рухвайри - Гьаж и Сократ ТАГЬИРОВНИ 1-чкаяр кьуна.

Кьейд ийин хьи, чемпионвилдин тварар кьачунвай стхайри алай вахтунда ФСИН-дин (Федеральная служба исполнения наказаний) академияда клелзава. Абурухь гьам клелунра, гьамни спортдин рекъе мадни еке агалкьунар хьун чи мурад я.



Сардархуьре - турнир

ДЗЮДО

Мизамудин МАГЪМУДОВ



8-декабрдиз Сулейман-Стальский райондин Сардархуьруьн А.Алимован тварунихь галай спорткомплексда, са шумуд сеферда дуньядин чемпион, РФ-дин лайхлу тренер ва спортдин мастер Къазимегамед Агьмедован экъуь кьамат рикел хьунин лишан яз, дзюдодай республикадин дережадин турнир кыле тухвана. Ана чи республикадин районрай, гьакI Азербайжандай тир, 2008-2010-йисара дидедиз хьанвай 200-дав агакьна жаванри иштиракна.

Куьрелди...

УШУ-САНЬДА

7 ва 8-декабрдиз Каспийскда, Али Алиеван тварунихь галай спорткомплексда, спортдин международный класдин мастер Юнус Гьуьсейнован экъуь кьаматдиз бахшна ушу-сандадай международный VI турнир кыле фена. За-

Дагъустандин физический культурадин ва спортдин министерстводин календарда кьалурнавай акъажунар гила кьвед лагъай сеферда Сулейман-Стальский районда кыле тухуни чкадал и турнир тешкилзавай дуньядин чемпион Тельман Къурбанова санлай районда спортдин и жуьре вилик тухуниз артух фикир гунин гьакьиндай шагьидвалзава.

Кьейд авун лазим я хьи, турнирдин багъа мугъманрин арада спортдин кесерлу майданра устадвал кьалурнавай ксар, РФ-дин лайхлу тренерар, спортдин международный класдин, гьакни Россиядин спортдин мастерар авай. Апатай ийсуз хьиз, цини турнир вини дережада кыле фена. МР-дин кьил Н.Абдулмуталибова лазим тир вири жуьредин куьмекар гана.

Къизгьиндаказ кыле феи бягьсерин нетижада Сулейман-Стальский райондай тир 3 спортсмен - Адам Рустамов (25 кг), Давид Рамазанов (42 кг) ва Гьажимурад Къурбанов (60 кг) - къизилдин медалар къазанмишуналди, 1-чкадиз лайхлу хьана. 2 ва 3-чкаяр, талукь тирвал, Дербент шегьердин ва эхиримжи вахтунда виклегь камаралди вилик физвай Агъул райондин дзюдоистри кьуна.

Районда республикадин дережадин турнир хьсан тешкиллвал аваз кыле тухунай райондин кьил Н.Абдулмуталибов ва тренер, тешкилатчи Т.Къурбанов РД-дин дзюдодин федерациядин патай махсус пишкешриз лайхлу хьана.

ланвилдин 9 категориядай 100-лай виниз спортсменри чпин устадвал кьалурна.

Виридалайни къизгьин бягьсер 75 кг-дин заланвал авай саньдаистрин арада кыле фена. ГьакI хьи, и категорияда (Ю.Гьуьсейнов вичин вахтунда и заланвилей кьечъизавай) гьалибвал къазанмишайдаз автомобиль гузвай. Кылин пишкешдиз Махачкъаладин "Возрождение" клубда устадвал хжажзавай Багатыр Казанатов лайхлу хьана.

Дин

Къуръандин илимдикай сифтегъан малуматар

Ямин МЕГЪАМЕДОВ,
диндин рекъай алим

Чав дуьздаказ ислам дин агакьарнавайди (адан эхиримжи суьретда) Мугъаммад пайгъамбар (кьуй Аллагъдин патай салават ва саламар хьурай вичиз) я. Ада (кьуй Аллагъдин патай салават ва саламар хьурай вичиз) тавгьиддин (Аллагъ сад тирди тестикулярин) инандирмишвилер тестикулярна ва машгурна, исламдин шариат кардик кутуна ва кыле тухвана. Идалди Пайгъамбарди (кьуй Аллагъдин патай салават ва саламар хьурай вичиз) инсанар зулуматрай, мичивилерай - нурдиз, ягъалмиш хьунин гьалдай дуьз рекъиз акъудна, бутпересвилерай хвена, жемят писвилерикай миьхна, къанунсуз крар, кьалмакъалар акъвазарна, виринриз саламатвал чукурна.

Пайгъамбарди (кьуй Аллагъдин патай салават ва саламар хьурай вичиз) чав Къуръан ва Сунна агакьарна. Абуру исламдин асулар ва кылин делилар я. Къуръандай ва Суннадай чна чи дин кьачузва. Чаз Къуръан вуч ятла, адан баян гьихьинди ятла чир хьун лазим я.

Пак Къуръан виридалайни зурба ва кылин Ктаб я! Къуръан диде-ктаб я! Адаз гзаф лайхлувилер ава. Ам Аллагъ-Таалади чи Пайгъамбардиз (кьуй Аллагъдин патай салават ва саламар хьурай вичиз) ганвай чехи аламат - керемат я! Къуръан, садрани тахъай хьтин члалан устадвал, гьузелвал, манайрин дуьзвал аваз ракурнава!

Къуръан еке аламат я:
члалан устадвилдин, баяндин патяхъай;
ада авай шариатдин (къанунрин кваттал) патяхъай, инсанриз Къиямат Ийкьалди дуьз къевезвай;

ширатдин манадин патяхъай;
ана авай дуьзгуьн хабаррин - виликдай хъайи, еележеда жедай крарин патяхъай;

илимдин чирвилерин патяхъай;
ам дегишарунин, чуриз тахьунин патяхъай. "Гьакьикъатда Чун я авудна ракурнавайди "Зикр" (Къуръан) ва гьакьикъатда Чна ам хьунни ийизва". (сура - Гьиджр, 9-аят)

Къуръан вири инсанриз къанун я. Мугъаммад пайгъамбар (кьуй адаз Аллагъдин патай салават ва саламар хьурай) Къуръан и чилел кыле тухунин чешне я!

Къуръан акьуллу ксариз - камаллу насигъат, диндарриз - шад хабар, гунагькарриз - зурба игътиятвилдин хабардар я.

И макъалада чун багъа Къуръандиз баян гуз (диддин лишанар гун) ва ам ракурунин мана ачухариз алахъда.

Къуръандин умуми тариф

Багъа Къуръандин тариф, адан тварар ва лишанар.

Къуръан Аллагъ-Таалади вичин расулдиз - Мугъаммадаз (Аллагъдин салаватарни саламар хьуй адаз) ракурнавай келимаяр (гафар) я. Ам клелун ибадат я. Къуръан вири алемриз регьим, шадвиллини игътиятлувилдин хабардар, Аллагъдихь зверзавайди, нур гузвай чирагъ яз рекъе тунва.

Адаз "Къуръан" твар Кудратлу ва Гьайбатлу Аллагъди гана. Аллагъди "Инсан" сурада, 23-аятда адаз "Къуръан", яни "гзаф клелдайди" лаганва. Вучиз лагъайтла, Къуръан гзаф клелна ва вичивай яргъа тахъана кланзавай шей я.

Гьакни адаз Аллагъ-Таалади "Ктаб" тварни гана. Аллагъди "Дишегълияр" сурада, 105-аятда адаз "Ктаб" лаганва. Вучиз лагъайтла, ам хьена кланзавай ва дикъетсуздиз туна виже текъведай шей я...

(КъатI ама)

Гьиджама

Мугъаммад КЕРАМОВ,
Къурагь райондин Штулрин хуьруьн имам

Уьмуьрдин рекъе инсандал жуьреба-жуьре татугайвилер гьалтзава. Абурукай сад начагъвал я. "Сагъламвал виридалайни чехи девлет я" гьавайда лаганвач. Инсан сагъ хъайила, адавай, Аллагъдин къадардалди, гзаф крар кьилиз акъудиз жеда.

Начагъ хъайила, сагъламвал мягъкемар хьувун са акъван регъят крарикай туш. Малум тирвал, инсандин организмда ивиди кьетген чка къазва. Ивидилай гзаф крар аслу я.

Чи йикъара туьквенрай маса гузвай недай саки вири суьрсетрик, гьатта базарда авай емиш-майвайрикни, жуьреба-жуьре химикатар ква. Абуру инсандин ивидин еридиз пис патяхъай таьсирзава. Иви миьхиди хьунихь инсандин сагъламвал патал еке метлеб ава. Иви миьхиди кьайдайрикай сад гьиджама я. Ам вуч лагъай гаф я?

Араб члала "гьиджама" гафунихь, гафба-гаф таржума авурла, "иви фитинун" мана ава. Медицинадин илимда и кьайдадиз махсус банкайрин куьмеқдалди инсандин бедендин жуьреба-жуьре чкайрилай иви кьачун лугъузва.

Гьиджамадихь къадим тарих ава. Мусурманрин арада и кьайда Мугъаммад Пайгъамбардин ﷺ девирда машгур хьана. Гьиджамадикай Пайгъамбарди ﷺ лагъай гафар, гьадисаярни чи йикъарал агакьна-

ва. Мисал яз, абурукай сада икI лугъузва (мана): "Виртедани гьиджама авуна зи уьммет патал дарман ава".

Мугъаммад Пайгъамбар ﷺ вични и кардал машгул хъайиди я. Ада вичиз агъу гайила, кылин ва кьвачерин тлар авайла, гьиджамадикай менфят кьачуна. Идалай кьулухь иви миьхиди и кьайда мусурманар патал суннадиз элкъвена.

Гьиджамадин куьмеқдалди са жерге азарар сагъариз жеда. Мисал яз, хондроз, радикулит, давление, далудин, кылин, кьвачерин тлар ва мсб. Чи йикъара бязи уьлквейрин клиникайра инсан сагъар хьувунин тежрибада и кьайдадикай геьеншдиз менфят кьачузва. Медицинадин илимда гьиджамадихь сагъар хьувунин карда еке кьуват авайди тестикулярнава.

Гьиджама ийизвай ксарин иммунитет хьсанди, дамарра ивидин гьерекат кьайдадик жезва.

Финко лугъудай са духтурдин гафаралди, юзан тийизвай чкада авай яд фад чур жеда. Ивини гьакI я. Беденда ивидин гьерекат кьайдадик кваз хьун патал гьиджама авун кутугай кар я. Ада дамарра тромбар арадал атунын вилик падни къада.

Лагъана кланда, гьиджама авун вири инсанрихь галаз къазвач. Бязибуруз адакай зарар хкатда. Кылиди кьачуртла, аялриз, зайифбуруз, кьвачел залан дишегълийриз, гьалдай аватнавайбуруз, шекердин диабет авайбуруз, ифин алайбуруз ва мсб.

Сагъламвал хьун патал духтурри йиса, гьич тахъайтла кьве сеферда гьиджама авун меслятзава.

Гьиджама ийизвай пешекаррин фикирдалди, ам вацран кьвед лагъай паюна авуртла, хьсан я.

Диндин месэлайриз талукь суалар пайда хъайитла, ватцапдин 8-989-653-42-35 нумрадиз кхьихь.

"Лезги газетда" диндин пак кьхьинар жезва. Гьавиллей ам чиркин чкайрал гадарун кьсадагъа я.

Лезги газет

УЧРЕДИТЕЛЬ:

Дагъустан Республикадин информатизациядин, алакьадин ва массовый коммуникациярин министерство

367018, Махачкъала, Насрутдинован пр., 1 "а"

КЪИЛИН РЕДАКТОР
М. И. ИБРАГЪИМОВ

(+78722) 66-00-60

E-mail: lezgiGazet@yandex.ru

КЪИЛИН РЕДАКТОРДИН
ЗАМЕСТИТЕЛЬ
К. Н. ФЕРЗАЛИЕВ

66-13-55

ЖАВАБДАР СЕКРЕТАРЬ
Ш. Ш. ШИХМУРАДОВ

66-02-81

ОТДЕЛРИН РЕДАКТОРАР:

ПОЛИТИКАДИН
Н. М. ИБРАГЪИМОВ

66-00-59

ЭКОНОМИКАДИН
Ж. М. САИДОВА

66-00-63

КУЛЬТУРАДИН
Д. Б. БЕЙБАЛАЕВ

66-00-58

ЛИТЕРАТУРАДИН
М. А. ЖАЛИЛОВ

66-00-64

ЯШАЙШИДИН ВА ЧАРАРИН

Р. С. РАМАЛДАНОВА

66-00-57

БУХГАЛТЕРИЯ

66-00-62

КАССА

66-00-56

ЖАВАБДАР КОРРЕКТОР
М. МАГЪАМДАЛИЕВА

ВЕРСТКА ИЙИЗВАЙДИ

Ш. ФЕЙЗУЛЛАЕВА

НУМРАДИН РЕДАКТОР

Ш. ГЪАЖИМИРЗОЕВ

Газет йиса 52 сеферда акъатзава
Газет алакьадин, информационный технологийрин ва массовый коммуникациярин хиле гуьзчивал авунин рекъай Федеральный кьул-лугъдин Дагъустан Республикада авай Управлениди 2019-йисан 22-апрелдиз регистрация авуна.

Регистрациядин нумра ПИ № ТУ 05-00420
Макъалаяр редакцияди туйкуьр хъийизва. Макъалайриз рецензияр гуьзвач ва абур элкьвена вахузвач. Редакциядинни макъалайрин авторрин фикрар сад тахун мумкин я. Газетда чап авун патал теклифнавай материалра гъанвай делирлин дуьзвиллин ва керчек-виллин патакъай жавабдарвал авторрин чпин хиве гъатзава.

РЕДАКЦИЯДИН ВА
ИЗДАТЕЛДИН АДРЕС:

367018, Махачкъала, Насрутдинован проспект, 1 "а". Печатдин квал

ГАЗЕТДИН ИНДЕКСАР:

Йисан - 63249

Зур йисан - 51313

Чап ийиз вахуьдай вахт - 21.00

Чап ийиз вахкана - 16.40

Газет "Издательство" "Лотос"
ООО-дин типографияда чапна.

367000, Махачкъала,
Пушкинан куьче, 6.

Тираж 6036

(Г) - И лишандик квай материалар гъакъидихь чапзавай бур я.

(12+) - Икьван яшар хъанвайбуру келрай

НАШИ РЕКВИЗИТЫ:
ГБУ "Редакция республиканской газеты "Лезги газет"

УФК по РД
Отделение - НБ РД г.Махачкала
БИК - 048209001
ИНН - 0561051314/КПП - 057101001
Р/Сч - 40601810100001000001
Л/Сч - 20036 Ш60090

Мубаракрай!



Москвадай вуна ракурна шикил - Шад хъана бубадин гуьгьуьл.

Ваз мубарак и пагъливандин твар,
Бубадин дамах,
багърийрин даях!
Шадвал кутуна
мукъвайрин риклерик.
КватI хъанва чун,
ваз ийиз тебрик.
Хва я вун ватандин
Европада кьакъан,
Ви гъалибвилерин
артух хуьрай сан.
Чемпиондин пайдах
ви кьуьне хуьрай!
Фейруз халудин гьил
ви гьиле хуьрай,
Абдулли юкьваваз,
квез агалкьунар хуьрай!

7-ДЕКАБРДИЗ ПАУЭРЛИФТИНГДАЙ МОСКВАДА КЪИЛЕ ФЕЙИ ДУЪНЬЯДИН ЧЕМПИОНАТДА ГЪАЛИБ ХЪАЙИ ХТУЛ СЕЛИМ РУДИНОВИЧ БАШИРОВАЗ АГАЛКЪУН МУБАРАКЗАВАЙ ЧЕХИ БУБА МЕГЪАМЕД БАШИРОВ, ДОКЪУЗПАРА РАЙОНДИН КЪУРУШРИН ХУЪР.



Чехи алимдин гьуьрметдай

РА.ГЪАЖИЕВА, Мегъарамдхуьруьн М.М.Гъажиеван тварунихь галай юкьван 1-нумрадин мектебдин лезги чаланни литературадин кьилин категориядин муаллим

Гъар йисан декабрдин цлудаз чи школада твар-ван авай алим, филолог, лингвист, шаир чи районгъгли Мегъамед Мегъамедович ГЪАЖИЕВАН уьмуьрдин ишигълу крар рикел хкунин мярекатар тешкилзава. Ада вичин вири чирвилер, кьуватар халкьдин савад-лувал хкажун патал серфна.

М.М.Гъажиевакай хайи хуьре (Мегъарамдхуьр) ачухай советрин сифтегъан мектебдин сад лагъай заведующий хъана. Адан бине-дал арадал атанвай Мегъарамдхуьруьн юкьван 1-нумрадин мектебдиз 1995-йисуз Мегъамед Гъажиеван твар гана. Гъакни адан баркаллу тварцихь хуьруьн са куьчени янава.

Адан словаррикай лагъайтIа, кIелзавайбуру, илимдал машгъл ксари гъамиша менфят кьачузва.

Чи школадин лезги чаланни литературадин муаллимри декабрдин вацра, алимдин гьуьрметлу твар рикел хкуналди, ачух тарсар тухвана, аялрив сочиненияр кхъиз туна. Ихътин кIвалахри алимдин экьу кьамат чи рикелай алудзава...

Ким хуььрезва

Нариман ИБРАГЪИМОВ



Къадар

Ичкидал рикI алай садаз "вавай къадар хъваз жедайди тушни?" лагъана туйгъметда.
- Заз тийижир къадар, де лагъ, ваз гъинай чир хуьрай? - жаваб хгуда ичкибазди.

ШетI жен

Чидач ПлетIа хутар гзаф тлуьнатIа, тахъайтIа, - ципицIар, цегърен як, касдихь "са чкадиз" фидай кьван аман амачир. Ам кIвалавайбурун чинани уьзукъара хъанвай.

Гъа и татугай макъамда адаз кьуншидин мехъерикай теклифда. Суфрадал адаз пара кландай иситIани алай. Гуьрчег кьапара тунвай кьизилдин ранг алай иситIа темягъдивди, "зун неь" лугъуз акъвазнавай. ПлетIавайни акъвазиз хъанач. Ада са вижевай кIус кьачуна, вичин тарелкада эцигна. Вич авай гьал рикел хтайла, адай, хабарни авачиз, экьуьгун акъатна. Гзаф ки-

лигна ам иситIа-диз, эхирни касдин мез рахана:

- ПлетI жен, иситIа акваз, вилик кваз, ам нез тежен?! Идалай зурба жаза мад ПлетIаз хъжедатIа?

КIвалахни кIвалер

- Я руш, ваз Самаяди вуч авунатIа чидани? Валлагъ, уьмуьр амай кьван гагда фикир авуртIани, чир жедайди туш. Ам вичи сес гайи депутатдин патав фена, дуьз меркездиз, ада кIвалахзавай идарадиз. Гъахъна кабинетдиз, лагъана: "Зун ваз сес гайи сечкичи я". Адани "пара сагърай" лагъана.
- Заз ви кьуру сагърай-магърай герек авайди туш, - виклегъдиз рахана Самая.
- Бес ваз завай вуч кланзава? - жузуна депутатди.
- Ина я са кIвалах, я кIвалер. Чир хуьхь, зун валай алатдайди туш.

"ЛГ"-дин 48-нумрадиз акъатай сканворддин жавабар:
ДУЪЗ ЦIАРАРА: Фургъунчи. Дере. Итиж. Айна. Нефс. Ясин. Карч. Иеси. Ич. Лувр. Амри.
ТИК ЦIАРАРА: "Умуд". Иззет. Риваятчи. Женнетгъгли. Куьнуьчивал. Пас. Кинар.

2020-йис патал

Лезги газет

КХЪИХЬ!

ИНДЕКСАР:

йисанди - 63249
6 вацранди - 51313

газетдин кьимет почтарин
отделенийрай:

йиса - 917 манатни 52 кепек
6 вацра - 458 манатни 76 кепек

Абонентрин яшикрай (до востребования):

йиса - 858 манатни 60 кепек
6 вацра - 429 манатни 30 кепек

"Дагпечатдин" киоскрай:

йиса - 456 манат
6 вацра - 228 манат

Киоскрай вахчун патал газет квевай "Дагпечатдин" киоскра, сайтда (www.dagestan.press.) ва гъакни Махачкъалада, Промшоссе куьчедин 10 "а"-нумрадин дараматда, кхъиз жеда.

Чи бухгалтериядай:

"Лезги газетдин" редакциядай чпи хутахдайбур:

йиса - 325 манат
6 вацра - 162 манатни 50 кепек

Чи газет кхъинин патакъай суалар пайда хъайитIа, экьунин сятдин 9-далай нянин сятдин 6-далди и нумрадиз зенг ийиз жеда: 8-928-584-16-72

Сканворд

Туйкуьрайди - К.КЪАЛАЖУХВИ

Туйд					
		Цин улакь	Рақларин чегте вегьедай чка		Гуьзгуй, шуьше
Синтаксисдин уьлгеме					Тарцин "хам"
	Клардин гьвелер		Къачагъ, тахсиркар	Гуьр гъаурдай чка	
			Нефес кьачунин орган (жигер)		
				"...акваз, геле кьекъевез"	
	Боксердин "алат"				

"Лезги газетдин" редакциядин коллективди Исмаилов Жамидин Абасовичаз ими
Наби Азизович ИСМАИЛОВ
рагъметдиз финихь галаз алакьалу яз башсагълугъвал гузва.

Мегъарамдхуьруьн райондин Цийи хуьруьн юкьван школадин муаллимрин коллективди уьмуьрдин юлдаш
МУЪГЪУЪЖАТ
рагъметдиз финихь галаз алакьалу яз зегъметдин ветеран Музафар Теймурагъович Гъасановаз башсагълугъвал гузва.

РД-дин Халкьдин Собранидин депутат Асланбегов Рафик Мусабеговича Ватандин Чехи дяведин иштиракчи
Наби Азизович ИСМАИЛОВ
рагъметдиз финихь галаз алакьалу яз адан хизанриз ва мукъва-кьилийриз башсагълугъвал гузва.